MOTERIS

Nr. 1 (18)

SAUSIS - KOVAS, 1960

TURINYS

	Psl.
Vysk. V. Brizgys — Lietuvės katalikės moters misija už Lietuvos ribų	1
Šventoji duona — eilėraštis iš Lietuvos	2
A.a. Kauno Arkivyskupas Metropolitas dr. Juozapas Skvireckas	3
Dr. O. Labanauskaitė — Moterų talka lietuviškuose baruose	3
Emilė Pasalantė — Trijų Kryžių ženkle — eilėraščiai	6
Dr. V. D. Sruogienė — Did. Lietuvos kunigaikštienė Ona Vytautienė	6
Danutė Paškevičiūtė — Giesmės miestui — eilėraščiai	10
Dr. A. Užupienė — Moters ruduo ir žiema	11
Elena Gimbutienė — Tapilės rūpesčiai	12
Nora Kulpavičienė — Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje	15
Regina Matukaitė — Vaikas ir jo auklėjimas	17
Lietuvaitės krikštynos eskimų tundroje	18
Jaunimo rašinių konkurso laimėtojos	18
Liūdnas moters gyvenimas Sovietų Rusijoje	19
Jūratė Juškevičiūtė-Variakojienė — Paryžius	21
Moterys plačiame pasaulyje	22
Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos veikla	23
I. Kairienė — Mados ir moterų grožis	25
Skaitytojų laiškai	26
Pasaulinis Eucharistinis Kongresas; Konkursai, premijos, vajai	27
Br. Pabedinskienė — Šeimininkių kampelis	28
Skaitytojoms; Aukos; Garbės prenumeratos; Atsiųsta paminėti	

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 1 (18). Leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Redaktorė Izabelė Matusevičiūtė. Administratorė Bronė Pabedinskienė. Viršelį piešė Nora Kulpavičienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 46 Delaware Ave., Toronto 3, Ont. Spaudė "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Kaina 75 centai. Prenumerata metams $3.00.

"MOTERIS" a Quarterly Lithuanian Women's Magazine. 1960 Spring's Issue. Printed by "The Lights" Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto. Price 75 c.

MOTERIS
LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

Lietuvės katalikės moters misija už Lietuvos ribų

† Vysk. V. BRIZGYS

Jūsų žurnalo apimčiai ilgiems straipsniams stokoja vietos, tad sąmoningai rašysiu tiesiai ir trumpai. Jeigu čia pasakytas mintis vėliau jūs pačios atskirai plačiau pasvarstysite, bus geriau, negu vienu kartu viską pasakyti viename straipsnyje.

Kiek sutikau pasaulyje lietuvių moterų, ar jos būtų ištekėjusios už lietuvio ar nelietuvio, nesutikau emigrantės ar tremties moters nutautėjusios. Kai jums ar man kada atrodo, kad svetur išvykusi lietuvė prarado savo lietuviškumą, tai jos pasireiškimo ir mūsų įspūdžio yra viena iš šių priežasčių:

Yra ir vyrų ir moterų tokio charakterio, kad ir Lietuvoje jie buvo tik žmonės — lietuviškumas jiems nerūpėjo ir nerūpi.

Kaikurie yra augę tokiose šeimose, kur nebuvo aišku jiems patiems, kas jie yra: lietuviai ar nelietuviai.

Kaikurios, ypatingai mišriose santuokose, neturi dirvos parodyti savo lietuviškumą. Gal dėl stokos galimybių viešai reikštis, tos moterys paprastai savyje yra jautrios patrijotės. Amerikoje ir Kanadoje pažįstu ne vieną čia gimusią už kitataučio ištekėjusią lietuvaitę tikrą lietuvę veikėją.

Susiburdamos LK Moterų Draugijon tai padarėte ne praeitį prisiminti, o veikti. Šio straipsnelio tikslas užtat yra ne padėti jums susiprasti, o tik padėti dar labiau branginti ir plačiau pritaikyti tai, ką suprantate ir mylite.

Kaikurių tautų neatparumas svetur išlaikyti savo tautybę ir savųjų tarpe solidarumą mums nėra sektinas pavyzdys ne vien todėl, kad jis yra neigiamas, o kad turi savas natūralias priežastis. Yra valstybių (antai Šveicarija), kur ir dabar yra bendra tik pilietybė, o ne tautybė. Išvykusius iš savo krašto tokius neriša jų pilietybė gimtajam kraštui ir jo žmonėms, o tautybė niekad nerišo. Yra valstybių, kurios istorijos laiko mastu matuojant yra labai jaunos, kaip pvz. Vokietija ar Italija. Dar neseniai jos vienon valstybėn apjungė ne tik skirtingų tautybių, o net skirtingų rasių žmones. Ar galėtume stebėtis, jeigu ten žmonių tautinis jausmas nebūtų toks gilus, koks yra lietuvio - žmogaus iš senos tautos, kuri Europoje ne kartą atliko lemiančią misiją tais laikais, kada apie daugelį šiandieninių valstybių niekas net nesvajojo.

Seniau ir šiandien daugelio Europos laisvų valstybių piliečiai emigruoja svetur tik geresnio gyvenimo motyvais. Norėdami, jie gali grįžti atgal. Ten pasilieką savieji, draugai ir valdžia juos išleisdami palinki jiems laimės svetur, pagal išgales dar duoda ir lėšų pradžiai gyvenimo, atgal nelaukia nei jų nei jų paramos. Namie likusi tauta apsieis ir be jų.

Jau nekalbant apie šimtmetį carų valdžioje ar dabartinę rusų invaziją į Lietuvą, lietuviai net iš laisvos Lietuvos emigravo todėl, kad Lietuva buvo svetimų apiplėšta ir per trumpą laiką nespėjo visiems savo vaikams duoti pakankamai padorias gyvenimo sąlygas savame krašte, nors ir tie išvykusieji tada nerado beveik niekur geriau, kaip paliko savam krašte. Kaip carų laikais, tai dabar dar labiau, savo šalyje palikta tauta neturi laisvės, negalime ir mes laisvai į ją sugrįžti. Mūsų siunčiamos dovanos yra tik simbolis mūsų širdžių ryšio su tauta, o pagalbos iš mūsų jie laukia didesnės ir kitokios. Jie negali už laisvę net kovoti, net manyti apie tai jie gali tik slapčia. Jie laukia iš mūsų kovos. Mūsų tautai permaža, kad mes tik nenutautėtumėme. Reikia, kad už savo tautos laisvę ir išsilaikymą kiekvienas lietuvis laisvame pasaulyje kovotume nors tiek, kiek įvairiuos kraštuos šiandien tai daroma idealistų nelietuvių. Jeigu kuris lojalumu savo kenčiančiai tautai neprilygtume net anų mums prieteliškų kitataučių, būtume dideli nenaudėliai.

Iš kitataučių lūpų mums tenka girdėti labai skirtingų įvertinimų mūsų nenoro užmiršti, kuo buvome, ką palikome tėvynėje. Čia Amerikoje net tokiomis progomis kaip priesaikos metu priimant Amerikos pilietybę, jau nekalbant apie daugelį kitų progų ir autoritetingų asmenų pareiškimų, imigrantams primenama, kad lojalumas naujam kraštui, priimama jo pilietybė nereikalauja atsižadėti nei gimtos kalbos, nei savo tautinių tradicijų, nei santykių su savo kilmės tauta. Priešingai, naujo kratšo praturtinimui yra naudinga, kad imigrantai išlaikytų ir čia prigy-

Šventoji duona

Jaunosios kartos poeto eilėraščiai
iš pavergtos Lietuvos

I

Retai pas mus kvepėdavo ragaišis,
Retai nuo krosnies dvelkė šiluma.
Todėl, kai duoną, būdavo, užmaišius
Į krosnį malkas kraudavo mama
Tai mus, mažus, klupdydavo ant lovos
— Duonelė, — ji sakydavo, — šventa . . .
Ne veltui, pirmą kepalą pašovus,
Žegnodavo ji drebančia ranka.
O kai lig sotiės duonos prižiaunoji,
Tai ir į ąslą nukrenta pluta.
Pamatęs tėvas šaukštu užsimoja
— Pakelk, sūnau, duonelę!
Ji — šventa!

II

Einu namo.
Voratinkliai jau draikos.
Ruduo, ruduo!
Ir liūdna ir graudu:
Lig šios dienos nesuvežtos padraikos,
Sugrėbstytos prieš mėnesį ar du.
Nejaugi mes prikrovėm pilną kluoną
Ir ten daugiau nė varpa nebelįs?
Nejaugi mes jau tiek turtingi duona,
Kad galim ją barstyti į šalis?
Kiek varpų jau iškūlė vėjai, lietūs,
Jau ne viena ir žemėn suminta.
Nejaugi joms nebuvo kluone vietos?
Pakelk, sūnau, duonelę!
Ji — šventa!

---

dytų savo tautas meną, tradicijas, dorybes. Dabartinis Amerikos preidentas prieš trejetą metų vieša proga yra pasakęs, kad mūsų laiko žmogui yra gėda mokėti tik vieną kalbą. Jeigu būtų tiesa, kad lojalumas ir prisitaikymas naujam kraštui reikalauja pamiršti viską, kas išsinešama iš gimtinės, tai europiečiai svetmuose kraštuose, tiek seniau, tiek dabar, turėtų naujus kraštus ne kultūrinti, o turėtų patys tapti laukiniais, kokie buvo tie kraštai pradėjus į juos atvykti europiečiams. Ir Kristaus apaštalai nuvykę pas stabmeldžius būtų turėję tapti stabmeldžiais, o ne stabmeldžius krikščionimis padaryti. Lojalumas kraštui liepia sielotis ir veikti krašto labui, dalintis atsineštais dvasiniais turtais, o ne tapti tuščia lenta, kurioje ateityje turinio bus tik tiek, kiek jo duos naujas kraštas. Taip suprastas lojalumas, aktyviausias dalyvavimas naujo krašto politiniame, visuomeniniame, kultūriniame gyvenime nereikalauja tapti bespalviu nieku. Kas tokiu taps, bus tinkamas tik juodam darbui, nereikalaujančiam nei charakterio, nei savų pažiūrų, nei savos gyvenimo programos. Juo daugiau išlaikysime savyje tai, kuo iš tėvynės išvykome, juo daugiau stengsimės su kitais tuomi dalintis, tuo daugiau gero padarysime naujiems kraštams ir tuo brangesnė mums bus mūsų tautybė ir jos turtai.

Kaip galima suprasti iš čia pasakytų minčių, tautybės elementais suprantu ne vien kalbą, kalbos kūrinius, tautinį meną. Nėra čia vietos išsamiau kalbėti apie tautybės žodžio ir sąvokos turinį. Yra tačiau būtina nors trumpai tai paminėti. Sava kalba yra vienas iš tautybės elementų. Ji brangintina kaip savos tautos kūryba ir bendrai kultūrinis turtas. Ji viena tačiau nesudaro tautybės. Yra daug ir lietuvių ir kitokių, kurie iš gimtos šeimos paveldėjo ne vieną kalbą. Yra ir lietuvių ir kitokių, kurie savos kalbos gerai niekad neišmoko. Kalbos tiek vystosi, kad net tokių patrijotų, kokiais yra prancūzai, dabartinė kalba labai skirtinga nuo buvusios prieš porą šimtų metų. O tokia patrijotų airių tauta savą kalbą buvo visiškai pamiršusi, dabar taip pat neperuoliai ją gaivina. Savo tautos vertės jutimas, per amžius susikūręs tautos charakteris, ilgą laiką išpažinta vienokia ar kitokia religija, moralės principai ir iš šių dviejų susikūrę šeimyninės bei visuomeninės savos tradicijos, dorybės, papročiai, kultūriniai laimėjimai yra tautybės elementai nė kiek nemažesnės vertės už kalbą. Ir ju netekdamas savo tautybės žmogus netenka ne mažiau, kaip prarasdamas savo kalbą, juos skleisdamas kitų tarpe atiduoda savos tautybės duoklę gyvenamam kraštui net daugiau ir prasmingiau, negu kitataučius mokydamas savos kalbos.

Nors kelis žodžius apie mūsų religinę misiją. Nuo krikščionybės priėmimo laikų mūsų tauta seka ne siaura prasme tautinę, o visuotinę religiją. Katalikybės sąvoka ir kataliko vardas mus šiuo tuo įpareigoja kiekvieną, kuris tą vardą turime. Kristaus mums palikta religija nėra tik atskirų individų ar šeimų reikalas. Tai yra tąsa Kristaus pradėto ir dar nebaigto uždavinio — žmonijos išganymo. Tą misiją toliau privalo tęsti žmonės vieni kitų tarpe. Jeigu visa žmonija būtų jau pakrikštyta, susijungusi vienon Bažnyčion, pakankamai dora, tada daugelis galėtų pasitenkinti pastangomis tik save tobulinti. Tačiau kaip toli ligi to. Šis faktas iš mūsų prašo ne malonės, o uždeda pareigą būti apaštalaujančiais katalikais. Kadangi krikščionybė ir žmonijos išganymas yra ne kurios vienos tautos nuosavybė ar reikalas, tai ir mūsų apaštalavimas negali ribotis tik lietuviais. Apsiriboti apaštalavimu vien lietuvių tarpe turėtų teisės, gal net pareigos, toks kunigas ar pasaulietis, kuriam kompetetingas Bažnyčios autoritetas būtų tokias ribas įsakęs. Tai yra daugiau teoretinė galimybė. Visi katalikai apaštalauti privalome ten, kur kuris galime, tų žmonių tarpe, kurie ir kada mums prieinami.

Mūsų visa katalikiška veikla turi būti sandaroje su vietos Katalikų Bažnyčia. Kas norėtų pats sau ribas pastatyti, individas ar organizacija, kad apaštalaus tik lietuvių tarpe, kad savo apaštališkam darbe santykių su vietos katalikų hierarchija turės tiek, kiek pats ar patys nusitars, tie klaidingai suprastų ir Katalikų Bažnyčią ir savo tariamą katalikišką veiklą.

Už taip suprastą lietuvybę ir katalikybę mes darboujamės pasaulyje. Taip suprasta mūsų lietuvybė niekam nebus įkyri, katalikybė bus prasminga. Tokių lietuvių ir katalikų iš mūsų laukia dabar gyvenami kraštai, Lietuva ir Bažnyčia.

A. a. Kauno Arkivyskupas Metropolitas Dr. Juozapas Skvireckas

miręs 1959 m. gruodžio 3 d. 2 val. p.p. Austrijoje, Zams miestelyje, kur gyveno nuo 1945 m. Velykų, globojamas vietinių šv. Juozapo gaielstingųjų seserų vienuolių ir sekretoriaus monsinjoro Klemenso Razmino. Palaidotas gruodžio 9 d. Zams parapinio dievnamio kriptoje, dalyvaujant J.E. vysk. V. Padolskiui, Tirolio vysk. P. Rusch, visai eilei lietuvių dvasininkų ir visuomenės atstovų. Velionies palaikai iš Zams kriptos bus perkelti į Kauno arkikatedros baziliką, kai tik bus galima.

Garbusis velionis yra gimęs 1873 m. Pašiliečių kaime, Pumpėnų par. rugsėjo 20 d. Jo tėvas buvo Vincentas, o motina Elžbieta Krasauskaitė iš Girsūdų k., Krinčino par. Pradžios mokslą Velionis ėjo rusiškoje Smilgių k. mokykloje, gimnaziją — Panevėžyje, teologinius mokslus — Žemaičių Kunigų Seminarijoje Kaune ir Dvasinėje Katalikų Akademijoje Petrapilyje. Vainikavęs savo mokslą teologijos magistro laipsniu, Velionis buvo paskirtas vikaru ir kapelionu Ukmergėje, vėliau profesoriu Kauno kunigų seminarijoje ir Vytauto Didžiojo Universitete Teologijos-Filosofijos fakultete, kur tas pareigas ėjo 35 metus. 1911 m. jis buvo pakeltas kanauninku, o 1914 m. prelatu. I D. karo metu su Kauno vyskupijos vadovybe jam teko gyventi Smolenske ir Tuloje iki 1918 m. Atsikūrus nepriklausomai Lietuvai, Velionis 1919 m. kovo 10 d. buvo paskirtas Žemaičių vyskupo Pr. Karevičiaus pagalbininku ir įšventintas vyskupu liepos 13 d. J.E. vyskupo A. Karoso, dalyvaujant arkiv. J. Matulaičiui ir vysk. Pr. Karevičiui. Įsteigus eklezinę Lietuvos provinciją, Velionis liko paskirtas pirmuoju Kauno arkivyskupu metropolitu.

Didžiausias ir vertingiausias a.a. arkivyskupo J. Skvirecko darbas — viso Šventojo Rašto vertimas lietuvių kalbon. Iki jo Lietuvos katalikai turėjo tiktai kaikurių dalių vertimą. Velionis tam darbui paskyrė didžiąją savo gyvenimo dali. Gyvendamas tremtyje, jis rengė naują Šv. Rašto laidą, lygindamas patį vertimą bei rašydamas plačius paaiškinimus. Jausdamas artėjančią mirtį, jis ilgas valandas išsėdėdavo prie to darbo, norėdamas jį užbaigti. Nauja Senojo Testamento laida buvo atspausta Romoje dar jam gyvant esant. Pirmuoju tomu jis dar galėjo pasidžiaugti, o antrasis pasiekė jį jau begęstantį.

Be Šv. Rašto Velionis yra reiškęsis ir savo straipsniais teologinėje spaudoje, parašęs studiją apie Apaštalą Povilą ir visą eilę ganytojinių laiškų, kurie buvo iškilūs savo sklandumu, stilingumu ir minčių lengvumu.

Paliko pėdsakų Velionis ir grynai praktinėj srity. Jo rūpesčiu buvo padidinta Kauno Kunigų Seminarija, pastatydinti arkivyskupijos rūmai, pasigėrėtinai sutvarkytas arkivyskupijos ūkis — Linkuvėlė. Praktiška jo ranka buvo visur veikli, juoba, kad jis buvo mėgėjas stalius ir pats pasidirbdinęs kambarinius baldus.

Kaunan Velionis buvo sudėjęs visa savo būtį, ir tremtyje jis jo labai ilgėjosi. Deja, sugrįžti jin neteko ir amžinoji ramybė užklupo jį 86-tais amžiaus metais Tirolio Alpių kalnų papėdėje.

Ilsėkis ramybėje, didis lietuvi!

MOTERŲ TALKA LIETUVIŠKUOSE DARBUOSE

DR. O. LABANAUSKAITĖ

Jei kas norėtų pasakyti, jog aš katalikų suvažiavime noriu pamiršti moterų rankas katalikiškuose darbuose, tai tam atsakyčiau taip — jei katalikiškose rankose bus lietuviškieji reikalai, tai niekas nepadarys skriaudos mūsų religiškiems reikalams, taigi, visomis rankomis padėdamos dirbti lietuviškus darbus, padarysime dvigubą darbą.

Kaip žinome, svarbiausias mūsų rūpestis yra gyvos lietuviškos dvasios išlaikymas už Lietuvos sienų atsidūrusių lietuvių tarpe. Tautai gyvenant savoje valstybėje, tautinės sąmonės ugdymu užsiima tautinė mokykla ir šeimai praktiško darbo šioje srityje daug dirbti netenka. Atsidūrus gi tokioje padėtyje, kaip mes dabar esame, didžioji tautinės sąmonės palaikymo ir ugdymo našta tenka *nebe mokyklai, bet šeimai,* nes tautinės mokyklos čia neturime. *Čia išeivijoje šeima patampa labiausiai patikimas ir veiksmingas tautinio auklėjimo veiksnys.* Todėl esame atsidūrę tokiose pat sąlygose, kurias pavaizdavo skulptorius Rimša savo kūrinyje "Vargo mokykla". Prisiminkim to kūrinio turinį — prie ratelio verpia carų Rusijos okupuotos Lietuvos moteris, o prie jos sėdi vaikelis su draudžiamu vartoti lietuvišku elementoriumi, iš kurio motina ar "daraktorka" moko jį lietuviškai skaityti. Tas Rimšos kūrinys dabar turėtų būti kiekvienoje mūsų šeimoje, kad nuolat primintų didžią pareigą — saugoti ir brandinti mūsų jaunimo tautinę sąmonę. Kas savosios šeimos netu-

Botticelli (1444/5-1510)
APREIŠKIMAS

ri, *tas gali ir privalo* prie tos didžios pareigos prisidėti netiesioginiu būdu.

Nors tremties šeimai tenka visa jaunosios kartos sąmonės ugdymo atsakomybė, tačiau ji ne tik turi teisės, bet ir gali savo naštą pasilengvinti pasinaudodama mokykla, organizacijomis ir spauda.

Tautinė mokykla plačiausia prasme galime pavadinti kiekvieną jaunųjų sambūrį, kur supažindinama su tautinės kultūros vertybėmis — gimtąja kalba bei literatūra, savos tautos istorija, savo krašto geografija, tautiniais papročiais ir pan. dalykais. Ir tai tokie sambūriai, kur tų dalykų galima mokytis sistemingai ir nuolat, o ne pripuolamai.

Kai nauja lietuvių banga ūžtelėjo Amerikon prieš desėtką metų, tai ėmėm karčšiuotis ir net reikalauti, kad senųjų ateivių lietuvių sukurtos mokyklos turi pasidaryti maždaug tokios, kokios buvo Lietuvoje ar bent stovyklose Vokietijoje. Dabar žinom, jog tai buvo žalingas nesusipratimas. Kai geriau su reikalu susipažinom, nuėjom tuo keliu, kuris buvo vienintėlis esamose sąlygose — parapinėse mokyklose atsirado lietuviškų dalykų pamokos viena ar kita forma, o visas lietuviškų dalykų mokymo svoris beveik visur persikėlė į šeštadienines mokyklas.

Su šia mokykla tėvų ir visuomenės santykiai turėtų būti ypatingai šilti. Čia moterų rankos galėtų ir turėtų susirasti sau didžiausią darbo lauką. Pirmiausia, kiekvienas mokyklinis vaikas turėtų šeštadieninę mokyklą lankyti, nežiūrint kiek lietuviškų dalykų jis gauna parapinėje mokykloje. O jau po mirtinosios nuodėmės bausme šeštadieninę lietuvišką mokyklėlę turėtų lankyti tie lietuviukai, kurie pradžios mokykloje jokių lietuviškų dalykų nemokomi. Antra, moterų — motinų uždavinys turėtų būti taip nuteikti savo jaunimą, kad jis su džiaugsmu šeštadieninę mokyklą lankytų.

Trečia, moterys turėtų ypatingai domėtis šeštadienine mokykla tuo būdu, kad padėtų mokytojams pagaminti ar nupirkti mokslo priemonių, suorganizuoti chorelius — ansamblus, kur reikia padėti pravesti pamokas su vaikais lietuviškai paskaityti, pažaisti, vaikų vaidinimus surengti (vaidinimą kaip tautinio auklėjimo priemonę panaudojant). Žodžiu, šeštadieninė mokykla turėtų būti mūsų šeimai tenkančios tautinio auklėjimo prievolės šeštadieniais iš savo namų perkėlimas į kitą vietą, kur to tikslo siekiama priemonėmis, kurių namie neturima arba kurios namie nėra taip veiksmingos.

Taigi matome, jog besitriūsiant apie šeštadienines mokyklas, moterims yra daugybė visokių darbų. Tik kaip tuos darbus reikėtų nudirbti, kas jiems talką telks? Yra dabar vadinami tėvų komitetai, tačiau jie tik mažą dalį reikalingos pagalbos teteikia — tenkinasi tik materialinės pagalbos parūpinimu. Tos pagalbos toli gražu nepakanka. Ir tą kitą pagalbą laikas moterims į savo rankas pasiimti. Į talką reikia telkti visas moteris, nes naštas reikia pasidalinti.

Organizacijos

Jaunimo organizacijų, kaip tautinio auklėjimo priemone, nauda abejoti netenka. Tik čia jos turėtų būti kitokios, negu buvo Lietuvoje. Be savo ideologinių dalykų jos turėtų ypatingai puoselėti tuos dalykus, kurie tautinę sąmonę ugdo (atsiminkim slaptas lietuvių jaunimo organizacijas carų Rusijos okupacijos laikais). Belenkdamos jaunimą į organizacijas, šeimos betgi turėtų atsiminti, kad tos organizacijos reikalingos suaugusiųjų globos, jei norima iš jų naudos turėti. Nepakanka vaikus į jas nukreipti,

bet reikia rūpintis, kad jie turėtų naudingą darbo programą ir saviaukla užsiimtų. Tai būtų antroji tautinė vargo mokykla, tik laisvesnio ir žaismingesnio tipo.

Ateitininkės sendraugės (ir studentės) turėtų labiau įsijungti į jaunesniųjų at-kų globą bei mokymą per jų susirinkimus, iškilas, šventes, stovyklas visur, kur tik jų būreliai yra ar kur dar reikia juos suburti. Paminėjus stovyklas, noriu atkreipti moterų dėmesį į tas pastangas, kurių tiek daug rodo mūsų Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Seserys, kurios čia geriau žinomos kaip Putnamo seserys, nes ten turi savo sodybą ir centrinį vienuolyną. Per jų stovyklą Putname per 10 metų jau daug mergaičių praėjo ir daug gerų dalykų išsinešė. Bet tų mergaičių skaičius vis didėjo ir didėjo ir prisipildė visi turimi kampai. Pritruko vietos visoms kandidatėms priimti. Pasiskolinusios pinigų, seserys nupirko stovyklai įrengti tinkamą vietą to pat Putnamo apylinkėse. Kai pasigirs jų balsas, prašąs pagalbos stovyklai pastatyti, tai moterys turėtų pirmosios talkon ateiti. Jos galėtų ir kitaip tai stovyklai padėti, tik reikėtų daugiau jąja susidomėti ir su seserimis bendradarbiauti.

"Eglutė"

Dabar keli žodžiai dėl spaudos. Turiu galvoje, žinoma, jaunimo laikraščius. Veik visi turi savo užnugaryje savas organizacijas, tik vargšė "Eglutė", mūsų mažiesiems skirtas laikraštėlis, paliktas Dievo valiai. Jei ne prel. Juras ir Putnamo Seserys, ji greičiausiai dešimties metų amžiaus nebūtų sulaukusi ir be laiko nudžiūvusi. Moterys turėtų paimti "Eglutę" ypatingon savo globon.

Kalbos šiukšlinimas

Šiuo reikalu prelegentė taip savo mintis sutraukė: "Iš Lietuvos išsivežėme nuo svetimybių ir barbarizmų išvalytą lietuvišką kalbą ir jos ugdytojų įkaltą tiesą, jog garbė svetimomis kalbomis kalbėti, bet didi gėda savosios nemokėti. Bet atsiradę tremtyje tą tiesą pamiršome ir pasidavėme sunkiai išaiškinamai aistrai — pradėjome "lietuvinti" angliškus žodžius ir juos glėbiais velti į savo kasdieninę kalbą.

Eidami ir toliau tuo keliu, kuriuo pradėjome eiti, dvigubai nusikalstame — neduodame progos dar lietuviškai kalbančiai senajai lietuvių išeivijai išgirsti švarios lietuvių kalbos ir darome didžiulę skriaudą savo jaunimui, kurs mūsų ydomis greit užsikrečia. Jau vien šitas faktas turėtų mus skatinti sustabdyti lietuvių kalbos šiukšlinimą. Tėvai ir jaunimas turi suprasti, kad reikia gerai išmokti anglų kalbą, tačiau reikia išlaikyti nesuterštą lietuvių kalbą. Tą pareigą deda ne tik pagarba tautai, kurios vardu esame žymimi pasaulio bendruomenėje, bet ir pareiga duoti tai bendruomenei tinkamai išauklėtus narius. Gi esminė gerai išauklėto žmogaus žymė yra ta, kad jis gali tinkamai pareikšti savo mintis savo gimtąja kalba. Taigi viena didžiausių moters — motinos pareigų yra išlaikyti gryną savo prieauglo kalbą".

Dar norėčiau pridėti, kad tautiniu auklėjimu besirūpinant, nebūtų pamiršti šeimos pastogėje ir mūsų tautiniai bei valstybiniai simboliai: tautinė vėliava, Vytis, Gedimino stulpai, Himnas, svarbias tautos valandas primeną vaizdeliai, kaip antai skulptūros, menininkų piešti paveikslai, meniškos fotografijos ir k. Tik moters širdis gali pasakyti, kaip tuos dalykus savo namuose sutvarkyti, kad jie jautriai kalbėtų į šeimos narių širdį bei protą ir nuteiktų valią geležiniam pasiryžimui nugalėti nutautinimo ir nusitautinimo pavojus, kurie labai stiprūs, o dažnai ir patrauklūs. Mūsų moteris turėtų savo pastogėje visada išlaikyti tokį lietuvišku ozonu prisotintą orą, kad už namų sienų svetimybių įkvėpavę šeimos nariai, seni ir jauni, namo grįžę tuojau savaime galėtų jas užmiršti.

— Lietuvis vsuomet yra buvęs stiprus savo širdimi, kuri išsiliejo religinėse apraiškose, tautosakoje, mene ir kasdienos gyvenime. Jo širdis plazda ne tik krūtinėje, bet ir visuose žygiuose. Dažnai juokiamasi iš tų, kurie ne protu, bet širdimi galvoja. Aš labai linkėčiau, kad lietuvišką pilį savo šeimoje ir pastogėje statydamos, lietuvės moterys pilies planavimo pirmenybę patikėtų savo širdžiai. Tada ir nebegalimais atrodą dalykai pasidarys galimi.

Kuršių Neringos senutė su anūku laukia žvejų sugrįžtant

TRIJŲ KRYŽIŲ ŽENKLE

Emilė Pasalantė

KRYŽIŲ LIETUVA

Trys balti kryžiai ties Vilnium tūno
augštai ant kalvos.
Trys balti kryžiai, kaip trys lelijos
iš širdies Lietuvos.

"Ko jie čia rymo?" — klausia keleivis,
Kažko paklydęs mūsų kraštuos.
Ko jie čia stovi — atsaką rasi,
Tu pakelėse, rugių laukuos.

Kryžiai kryželiai, tulpėmis puošti,
Ant jų smūtkelių tyli kančia.
Trys balti kryžiai ties Vilnium tūno.
Kryžiai kryželiai visa Lietuva.

ŠIRDŽIŲ MEKA

Iš Sibiro taigų plačiųjų
Jieškojom tavęs mes sapne.
Iš užjūrio marių erdviųjų
Šaukėm tave paslapčia!

O kur?
O kur tu, mūsų mieste,
Sukurtas senolių drąsa?
Kur tie žinynai bokštus ištiesę
Padangėn kūrybos dvasia.

Tu, mieste, didingas prabočių garbe,
Tu, Meka širdžių, ilgesy išliūliuota,
Kaip Išminčiai, tavęs pasiilgę, nakčia!
Mes seksim žvaigždele spinduliuota.

TAUTOS ŠVENTĖJE

Išeisiu šiandien į gatves svetimųjų.
Plasnos ten vėliavos prie šviesių namų
Primerksiu vos akis ir trispalvę regėsiu,
Plevėsuojant aplink peteliškės sparnu.

Rodos — į pilį žingsniuoju Gedimino gatve...
Jau girdis trimitai ten iškilmėm groja.
It puotos taurė, sklidina, ten banguoja,
Ir renkasi, klega spalvingoji minia.

IŠĖJUS

Aš išėjau...
Su manim ėjo mano dienos.
Ir vedė jos pro tėviškės kapus,
O saulė leidos kruvina
Ir verkė marios,
Kada užkėliau gimtinės vartus.

SUGRĮŽIMAAS

Vaiduokliu grįžtų į tėviškės sodžių
Ir raudu prie šulinio svirtim,
Su verkiančiais gluosniais
Prie prūdo palinkus.

Nedrįstu įžengti vidun.
Ten nevilioja liepsnelė šilta
Tik lyg maskolių rūsčiosios akys,
Languose dunkso apkurtus tamsa.

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė Ona Vytautienė

DR. V. D. SRUOGIENĖ

Tęsinys iš praeito nr. ir pabaiga

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė
Ona buvo ištikima Vytauto palydovė
per ištisus 50 metų

Vytautui nuskubėjus iš Kriavos pas seserį Danutę į Mozūrus, o paskui į Prūsus, po kiek laiko pas jį atvyko ir kunigaikštienė Ona. Reikia manyti, kad ji ten priėmė krikštą kartu su vyru 1382 m. rudenį, bet ji taip pat galėjo apsikrikštyti ir 1386-7 m. per bendrą Lietuvos kirkštą. Pagoniškojo knuigaikštienės Onos vardo istorijos šaltiniai nebeišlaikė.

Kai Vytautas susitaikė su Jogaila 1384 m., jis su šeima gyveno Gardino pilyje. Neramūs vis dar buvo laikai, Vytautas, nepatenkintas sau išskirta dalimi, negavęs tėviškės ir pilnos valdžios Lietuvoje, veržėsi savo teises atgauti. Visa Lietuva, ypač žemaičiai, karštai rėmė Kęstutaitį, telkė jam kariuomenę, vežė maistą ir ginklus. 1389 m. buvo padarytas sąmokslas atsiimti Vilnių iš Skirgailos, bet nepavyko. Vytautas nuskubėjo į Gardiną. Bet ir čia buvo pavojinga — tada vėl, antrą kartą, arčiau nežinomomis aplinkybėmis kunigaikštienė Ona išgelbėjo Vytautą savo sumanumu. Kunigaikštis su žmona ir dukra Sofija, su seserimi Ringaile, broliu Žygimantu ir jo sūnumi Mykolu ir virš šimto žymių bajorų pastraukė į Prūsus. Ten visi, kurie lydėjo Vytautą, tapo jo įkaitais naujame politiniame manevre. Gyvendami kryžiuočių pilyje Balgoje, Vytautas su žmona priiminėjo svečius, pasiuntinius ir slaptus ryšininkus su bendradarbiais Lietuvoje. Iš čia jie išleido Ringailę už Mozūrų kunigaikščio Henriko ir savo dukrą Sofiją už Maskvos kunigaikščio Vosyliaus. Jau anksčiau sužadėta su maskviškiu Sofija, savo dėdės Alšėnų knuigaikščio Jono ir kitų bajorų bei rusų pasiuntinių lydima išvyko naujam gyvenimui su tikslu vykdyti didžius Vytauto sumanymus Rytuose, įgyvendinti Algirdo paskelbtą politinę Lietuvos plat-

formą, kad visa Rusija turi priklausyti Lietuvai. Visos šios drąsias Vytauto politinės kombinacijos nebuvo daromos be gabios kunigaikštienės žinios ir bendradarbiavimo. Kad Vytautienė buvo įtakinga, matome jau iš to, kaip ją vertino kryžiuočiai. Vytautas, laikinai dirbdamas išvien su kryžiuočiais, bet slapta pasiryžęs pirmai progai pasitaikius nuo jų vėl atsimesti, matydamas, kad jau tam artėja laikas, norėjo iš anksto savo šeimą išsiųsti į Lietuvą. Jam pavyko užmigdyti kryžiuočių budrumą ir įtikinti, kad jie leistų jo žmonai laisvai išvykti į Lietuvą, kad jinai nuteiktų kraštą ordino naudai.

Kunigaikštienės Onos įtaka pasireiškė, kuomet Vytautas antrą kartą taikėsi su Jogaila. Į Astravos dvarą prie Lydos suvažiavo deryboms Lietuvos ir Lenkijos politikai, įtakingieji valdovų giminaičiai ir bajorai, Vytautas su žmona ir Jogaila. 1392 m. rugpjūčo mėn. 4 d. kunigaikštienė Ona pasirašė du dokumentu, kurių viename Jogailai, kitame — jo žmonai Jadvygai, laidavo, kad jos vyras, Vytautas, pildys savo duotus pažadus. Panašaus turinio raštai buvo duoti ir su Jadvygos parašu laiduojant Jogailos pažadų vykdymą. Kunigaikštienės Onos raštas, parašytas lotyniškai, lietuviškame vertime šitaip prasideda:

"Ona, Dievo malone Lietuvos knuigaikštienė, Trakų, Lucko valdovė ir t.t., skelbiame šiuo raštu visiems, kam tai yra svarbu: gera savo valia, be jokios klastos ir apgaulės pasižadame už šviesiausiąjį kunigaikštį Aleksandrą, seniau Vytautą, mūsų brangiausią vyrą, kad visų ir atskirų nuostatų, surašytų jo laiške, duotajame švesiausiajai kunigaikštienei viešpatei Jadvygai, Lenkijos karalienei, jis turi laikytis ir nelaužomai juos saugoti be jokios apgaulės. . ."

Tuo laiku Jogaila jieškojo Vytautienės palankumo: sekančiais metais jis siuntė jai dovanų, — iš Krokuvos vaistininko nupirktus kažkokius saldumynus ir aukso žiedus su brangiais akmenimis. Taip pat kryžiuočiai nepraleisdavo progų nusiųsti jai visokiausių dovanų — ne tik retų skanėstų, pietų ir rytų kraštų produktų, brangenybių, bet ir rafinuotų dalykų, kaip muzikos instrumentų — neseniai Vokietijoje išrastą klavikordą ir kažkokį "portativum". Jie gerai žinojo, kad jai gali įtikti ir, girdami ją kaip išslavinusią moterį, branginusią knygą, spėjo, kad ji įvertins ir retus muzikos instrumentus.

Po Astravos sutarties Vytautas įsigijo pilną valdžią Lietuvoje ir plačiai išskėtė savo sparnus. Kaip jis su žmona gyveno, tiesioginių žinių neturime, tačiau galime susidaryti vaizdą, kad labai turtingai. Geriausiai tatai parodo impozantiškas sąrašas dovanų, kurias Vytautas su žmona padarė 1396 m. Vokietijos imperatoriui Zigmantui Liuksemburgiečiui. Apie jas žinome iš Zigmanto vienlaikio biografo E. Windecke "Leben Koenigs Sigmunds", 1886, kuris dėsto:

"Čia yra dovanos, kurias kunigaikštis Vytautas davė karaliui Zigmatnui (dar tuomet Zigmantas buvo tik vengrų karalius): 12 puolamųjų sakalų, 12 rankinių sakalų, 12 vanagų (Mausehabichte), 12 skydų, 12 ilgų jiečių, 12 medžioklinių jiečių, 24 metamąsias jietis, 12 šunų, kurie priklausė prie sakalų, 12 jojamų žirgų su balnais auksu papuoštais, 12 risčios žirgų, 12 greitų arklių, 12 sabalų kailiais apsiūtų kepurių, kurių 2 perlais siuvinėtos, 12 ritinių mezginių, 12 porų didelių pirštinių su kaunių kailių pamnušalu, 12 porų kitos rūšies pirštinių, iš kurių viena perlais siuvinėta, 12 šilkinių *lietuviškų* apsiaustų (Roecke), 12 šilkinių skarų, 12 kilimų, 12.000 sabalų kailių, 12.000 skrandų, 12 krepšių sidabru apkaltų ir paauksuotų, 12 porų sidabru kaltų ir paauksuotų peilių.

Čia yra dovanos, kurias kunigaikštienė, kunigaikščio Vytauto žmona, davė karaliaus Zigmanto žmonai: vienas sabalų apsiaustas, perlais siuvinėtas ir 12 auksinių sagų papuoštas, viena sabalų kailiuku aptaisyta ir perlais siuvinėta kepurė, pora didelių, sabalų kailiais apmuštų ir perlais siuvinėtų pirštinių, viena pora perlais nusagstytų ir papuoštų kitokių pirštinių, 20 baltų, auksu siuvinėtų rankšluosčių, vieną auksu siuvintą ir kutais papuoštą rankšluostį, 10 ilgų baltų staltiesių, 12 narvelių sakalams, 12.000 sabalų kailių, priedo — šilkinė skara ir kt. Be to, kunigaikštienė padovanojo Zigmanto žmonai: 3 poras barukų, kurių viena perlais siuvinėta, 10 mažų, auksu siuvinėtų rankšluosčių, 2 poras didelių, sabalų kailiais pamuštų pirštinių ir 100 sabalų kailių".

Vytautas gaudavo daugybę brangių dalykų kaip duokles iš rytų — rusų, totorių. Jam buvo atvežami ištisi vežimai brangių kailių, visokių metalo dirbinių, saraceniškų ginklų, puikių totorių darbo odos bei safiano dirbinių, puikių persiškų kilimų, atvaromos ištisos kaimenės arklių ir kt. Net ir po nepasisekusio Vorsklos žygio Rytai prieš jį drebėjo ir nešte nešė visokių gėrybių.

Vienas iš didžiųjų Vytauto planų buvo paklupdyti rusus. Tuo tikslu XIV amžiaus pabaigoje jis stengiasi žūt būt išlaikyti taiką su kryžiuočiais. 1398 m. spalio mėn. įvyko šaunus suvažiavimas Nemuno saloje, buvusioje prie dabartinės Kulautuvos (iš čia jis gavo vardą — Salyno suvažiavimo). Atvyko kryžiuočių ordino magistras Konradas von Junguigenas, daug ordino dignitorių, daug įvairių riterių ir žymiausių Lietuvos žmonių, kaip pirmasis Vytauto maršalas Manvydas, bajoras Čupurna, Vytautas ir kunigaikštienė Ona. Per šias derybas Vytautas užrašė ordinui Žemaičius. Sunki tai buvo nuolaida, kad galima būtų turėti laisvas rankas, tačiau ji buvo suprasta Lietuvoje kaip gudrus valdovo manevras ir visų Vytauto bendradarbių aprobuotas. Kokį didelį pasitikėjimą turėjo Vytautas savųjų tarpe matyti iš to, kad šiame suvažiavime, lenkams oficialiai nedalyvaujant, Vytautas mūsų didžiūnų buvo apšauktas Lietuvos karaliumi. Tų garsių derybų ir iškilmių metu šeimininkės rolę garbingai ir oriai ėjo Vytautienė. Juk Onai buvo skirtas Lietuvos karalienės titulas! Keliaujantieji vokiečių riteriai išnešiojo plačiai po Europą pasakojimus apie Lietuvos kunigaikštienę, jos turtingumą ir puošnumą. Pasak jų nei viena užsienio karalienė ar kunigaikštienė, kiek tik jų buvo pasaulyje, neturėjusi tokių turtingų rūbų, kaip Ona Vytautienė ir Jogailos sesuo Aleksandra, Mozūrų kunigaikštienė.

Tuoj po Salyno suvažiavimo Lietuvos valdovų porai atvykus į Gardiną, kilo didelis gaisras. Vytautas su žmona vos išsigelbėjo, pilyje sudegė daugybė

jų turto, įvairių daiktų, taip pat ir mėgiamoji kunigaikštienės beždžionėlė. Tų pačių metų žiemos metu jiedu lankėsi Smolenske, kur susitiko su dukterim, didžiąja Maskvos kunigaikštiene Sofija ir jos vaikais. Tėvai apdovanojo ją brangiomis dovanomis, kurių tarpe buvo auksu ir sidabru papuošti šventieji paveikslai, atvežti iš Bizantijos.

1399 m. Jogailai ir Jadvygai pirmojo kūdikio belaukiant, Vytautas su žmona nusiuntė į Krokuvą labai brangų, gryno sidabro, lopšį, kuris, motinai ir dukrelei Bonifacai Elzbietai netrukus pasimirus, vėliau teko kitiems Jogailos vaikams, paskui jo vaikaičiams.

1400 m. didžioji knuigaikštienė Ona važinėjo Pavisly su šaunia palyda, aplankė eilę kryžiuočių pilių, kaip Marienburgą, Brandenburgą, Marienvederį ir Althausą. Kryžiuočiai ją vadino "didžiai galinga kunigaikštene, Vytauto žmona" ir priiminėjo labai iškilmingai. Kadangi vienuolyno taisyklės neleido moters apgyvendinti pačioje Marienburgo pilyje, kunigaikštienei buvo paruoštas butas priešpilyje, buvusiame ginklų sandėly, ir įrengtas su negirdėta prabanga. Ona, belankydama Marienverderyje neseniai mirusios ir pagarsėjusios stebuklais šv. Daratos kapą, pamaldžiai paaukojo bažnyčiai brangius šilko audeklus, o pati gavo iš vokiečių taip pat gražių dovanų, jų tarpe dvi knygas (tos šventosios gyvenimo aprašymą), kuriomis labai džiaugėsi. Atrodo, kad kaip reta viduramžių moteris, mūsų kunigaikštienė mokėjo skaityti ir brangino mokslą. Keletą

Vilniaus katedros fragmentas — dešinėje Vytauto Didžiojo portretas, karstas ir jam dovanotas istorinis paveikslas

metų išgyvenusi tarp vokiečių, ji, be abejonės, mokėjo laisvai vokiškai kalbėti ir buvo savo laikui nepaprastai išsilavinusi.

Vadinamame Vilniaus unijos akte su lenkais 1401 m. Vytautas užrašė Onai kaip kraitį tiksliau mums nežinomus dvarus su teise juos valdyti iki gyvos galvos. 1404 m. kryžiuočių ordino magistras pasižadėjo tas jos teises ginti.

Tuo laiku, kai Vytautas ruošėsi savo didžiam žygiui prieš vokiečius, kada vyko žemaičių sukilimas ir visa Lietuva laukė lemiamo karo — apie kunigaikštienę Oną nieko negirdime. Tylu apie ją ir Žalgirio mūšio metu. Kaip ji išgyveno vyro triumfą, kaip reagavo į Vytauto vakarų politiką, į įvykius, susijusius su Konstancos bažnytiniu susirinkimu — jokių žinių neturime.

Kunigaikštienė iškyla vėl 1413-4 m. žiemą, kai Vytautui namie nesant, ji vaišino kunigaikščio žiemos būstinėje "Posur", kaip manoma, Punioje, Prancūzijos ir Anglijos karaliaus pasiuntinį, prašmatnųjį riterį Ghillebert de Lanoy (iš jo šeimos kilęs JAV prezidentas F. D. Rooseveltas). Drauge su Vytautiene tada buvusi ir jos duktė Sofija su savo dukra Anastazija.

1415 m. Vytautas iškilmingai priiminėjo Jogailą su gausiais palydovais naujoje Trakų pilyje (saloje). Reikia manyti, kad šeimininkės pareigas ir ta proga ėjo jo žmona.

1417 m. vasarą Vytautas kėlė vestuves savo anūkei Anastazijai su Kopilio kunigaikščiu Aleksandru, vadinamu Olelka (Vladimiro Algirdaičio sūnumi). Vestuvių puotos truko ištisą savaitę, bet Onos dalyvavimas jose neminimas — gal ji buvo paliegusi, nes jau nebejauna, apie 70 metų amžiaus.

Ona Vytautienė mirė Trakuose 1418 m. liepos mėn. 31 d.*) Ji palaidota Vilniuje, katedroje, prie šv. Mykolo altoriaus, ten, kur vėliau buvo padėti ir Vytauto Didžiojo palaikai. Jei kada bus atrastas Vytauto karstas, greta jo turės būti ir Onos.

Garsas apie didžiosios knuigaikštienės mirtį toli nuaidėjo. Kryžiuočių ordino magistras įsakė visose ordino bažnyčiose laikyti jos atminimui Mišias ir vigilijas.

Greit po Onos mirties, nes jau prieš 1418 m. Kalėdas, Vytautas vedė jos sesers Agripinos, Alšėnų kunigaikštienės, dukterį, jaunutę Julijoną. Jau vien iš to fakto, kad jis pasiėmė sau antrą žmoną iš tos pačios giminės, matyti, kaip jam brangus buvo pirmosios atminimas. Nors Vytautas jos ilgai negedėjo, bet jos ir nepamiršo. Prieš pat savo mirtį 1430 m. spalio mėn. 21 d. jis užrašė Humenio apskritį, kuris sudarė jo tėvonijos dalį, Vilniaus vyskupui Motiejui ir jo įpėdiniams, pavesdamas jiems ateityje melstis už savo paties, pirmosios, tada jau mirusios, žmonos Onos ir dar tebegyvenusios Julijonos vėles.

Įdomu būtų patirti, kaip ilgai Vilniaus vyskupai vykdė Vytauto Didžiojo valią. Galicijos miestely Grudeke, kur 1434 m. pasimirė Jogaila, dvasiškiai, vykdydami karaliaus testamentą, nustatytomis dienomis laikydavo pamaldas už jo vėlę iki pat Pirmojo Pasaulinio karo.

*) Dlugošo paduotą klaidingą Onos mirties datą ištaisė prof. Lovmianskis "Polski Sl. Biogr.".

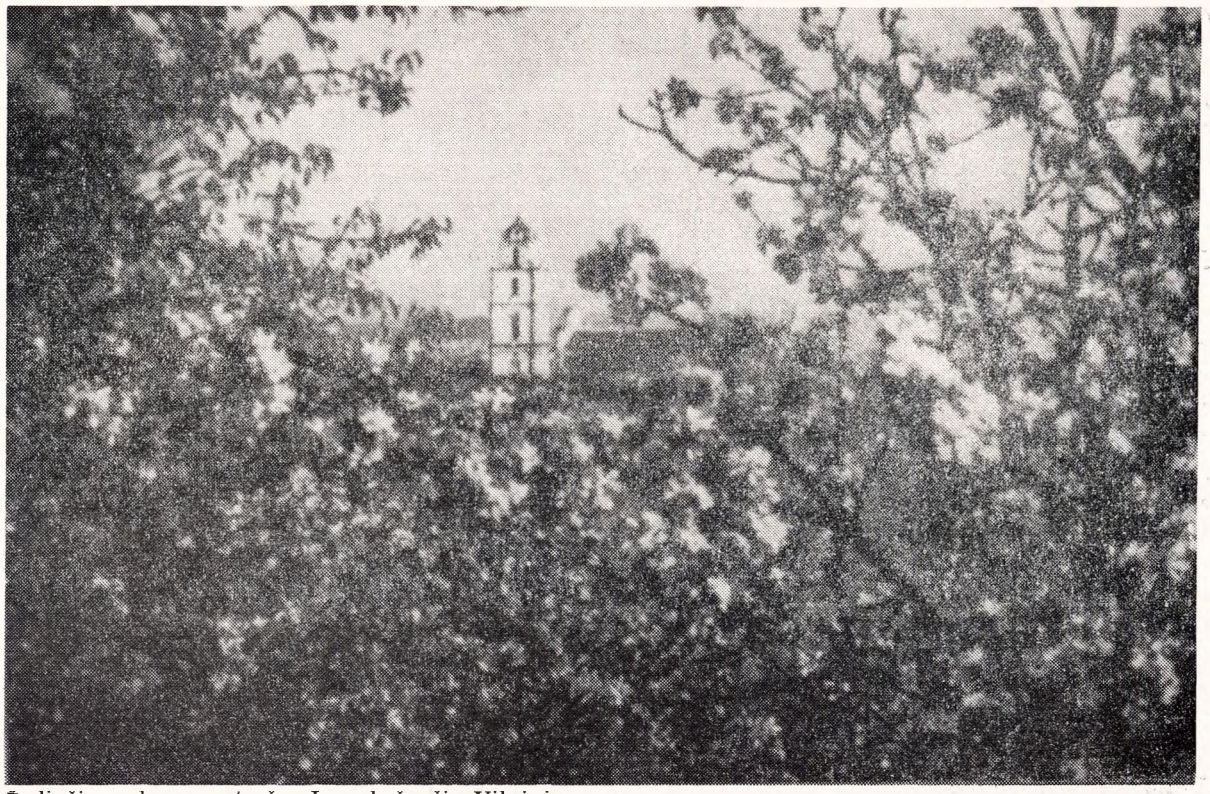

Žydinčių sodų apsupta šv. Jono bažnyčia Vilniuje

Vytautas teturėjo tas dvi žmonas — Oną ir Julijoną. Žinia, esą prieš Oną jis buvęs vedęs kažkokią Mariją, istorinės kritikos yra atmesta.

Didžiosio Lietuvos kunigaikštienės
Onos Vytautienės apibūdinimas

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė Ona buvo labai žymi mūsų praeities asmenybė. Apie 50 metų ji buvo ištikima savo didžiojo vyro gyvenmo draugė ir palydovė, dalinusis su juo laime ir nelaime. Ji turėjo Vytautui ir jo bendradarbiams didelės įtakos. Ne be reikalo jos palankumo jieškojo ir kryžiuočiai, ir lenkai, ir rusai, taip pat ir šeimos nariai gediminaičiai. Kunigaikštienė Ona pasižymėjo veiklumu, lydėdavo savo vyrą jo gausiose ir tolimose kelionėse, aktyviai dalyvavo politiniuose įvykiuose. Vokiečių kronikininkai paliko amžinybei jos reikšmingus žodžius, kad jai mirus, Vytautui nebesiseksią. Ir, tikrai, ši jos pranašystė išsipildė, nes Vytauto laimingoji žvaigždė skaisčiausiai švietė tol, kol Ona buvo gyva. Po jos mirties, Vyatuto gyvenimo saulėlydy, visi svarbiausi jo sumanymai, pradėti dar prie jos gyvos galvos, nebepasisekė. Kad kunigaikštienė Ona skyrėsi iš savo aplinkos gabumais ir įtaka, matyti iš to, kokia pagarba ją supo amžininkai. Vokiečių metraštininkas priskiria jai net kažin kokią ypatingą galią, vadino ją stebukladare, burtninke — tai nenuostabu, prisiminus, kokie kupini prietarų buvo tada laikai. Iš visos kunigaikštienės veiklos atrodo, kad ji niekad nebuvo palanki lenkams. Neliko žinios, kad ji būtų važinėjusi į Lenkiją ar būtų artima kuriam nors iš lenkų didžiūnų. Nėra pėdsakų, kad ji būtų turėjusi savo aplinkoje gudų ar rusų. Ji pati viena, be Vytauto priiminėdavo augštus svečius vakariečius — jai vakariečių įpročiai buvo įprasti. Iš negausios medžiagos, kuri išliko apie kunigaikštienę Oną, atrodo, kad ji buvo linkusi verčiau remtis vokiečiais. Tačiau įtarti ją ypatinga bičiulyste su kryžiuočiais nėra pagrindo. Vokiečių skandalinėje kronikoje yra likęs nemalonus aprašymas apie jos bėgimą pas kryžiuočius, apie jos pašovimą iš savųjų pusės. Tačiau toji žinia priklauso prie tos pat kategorijos, kaip kažkoks kryžiuočių biaurus šmeižtas apie Birutę, už kurį Vytautas išvarė iš Kauno pilies komtūrą Markvardą Salzbachą ir jam žiauriai atkeršijo po Žalgirio kautynių, kai šis pateko į jo nelaisvę — liepęs jį nubausti mirtimi. Nebuvo didesnių šmeižtų meisterių, kaip kryžiuočiai!

Jeigu Ona Vytautienė būtų buvusi anglė, prancūzė, vokietė, ar kurio kito Vakarų krašto valdovė, apie ją būtų tomų tomai prirašyti, ji būtų iškelta į savo krašto herojes. Nedaug tokių panašių moterų mums išlaikė viduramžių istorija. Turime būti dėkingi profesoriui I. Jonynui, kad jis jos vaizdą apvalė nuo amžių dulkių, parodė mums ją buvus tikra lietuve, kuri išvadavo iš mirties savo vyrą, pati rizikuodama gyvybe. Vytauto motina Birutė, apie kurią neturime jokių istorinių duomenų, kurios net vardą mums išlaikė tik žodinė tradicija, susilaukė mūsų tautos didelės pagarbos. Daug už ją žymesnė ir palikusi mūsų praeityje gilesnius pėdsakus yra Vytauto žmona. Kaip Birutė, taip ir Ona turi būti mūsų tinkamai gerbiamos. Lietuvės, jos vardu vadinamos, gali didžiuotis savo garbingaja pirmtakūne, nes didžioji kunigaikštienė Ona yra žymiausia moteris Lietuvos istorijoje.

Kunigaikštienės Onos portreto nėra išlikusio. Žinomas paplitęs jos atvaizdas tikrumoje priklauso kažkokiai 17-jo ar 18-jo amžiaus damai — tatai liudija charakteringi epochai drabužiai ir šukuosena, kurie jokiu atveju nepriklauso 15-jam šimtmečiui.

GIESMĖS MIESTUI

Danutė Paškevičiūtė

(Skiriu bičiulei B. N.)

PAVASARIS

DANGORAIŽIAI IR ŽMONĖS

Praeinu Fifh Avenue . . .
Sustoju ties bibliotekos liūtais,
Bemąstančiais akmens sustingime.
O parke pumpurai į žalią lapą skleidžias,
Pavasariniam vėjui šnera bailiai medžiai,
Kurie dangoraižių šešėliuos dangaus jau niekad ne-
Grand Central nišų tamsumoj /pasieks . . .
Sustingęs Vanderbiltas žalvario statuloj.
Kolonų niūrumoj
Balandžiai plazda virpančiais sparnais.

O po sietynu blizgančio akmens grindim
Nukaukši nepažįstamos moters grakšti kulnis.
Juodose angose ten laukia traukiniai
Į Bongor, Maine, į Vakarus ar į Pietus . . .
Vaidenas man minia.
Dangoraižių tarpukalnėse pilkas vakarėjimas,
Šviesų mirgėjimas,
Žmonių skubėjimas,
Ir paskiri vaizdai dienų ir vietų,
Kurios širdy įrėžė ir paliko gilų randą.

VASARA

PALAIDOTAS VIENUOLIS

Liepos mėnesio viduryje viena
Pilka, pilka į vakarą beblėstanti diena.
Slopi kaitra ir saulės skriejančios
Debesyse rausva žara.
Ir Švento Rapolo bažnyčios vienuolynas,
Ir varpo Dievo Aniuolas gūdus,
Ir vienišam lange palaidotas vienuolis,
Ir Hudsono tingi vaga.
Nuskris malda padangėn vakarinėn,
Ja lūpomis vienuolis atkartos,
O varpo dūžio slopų aidą
Praeivių kojos nusineš.
Miglotas Hudsonas varys į krantą baltą putą,
Ir miestas vasarą nemigs . . .
Vienuolis varstys rankose rožančių,
Sunertą iš palaidoto gyvenimo dienų.

RUDUO

SEKMADIENIS CENTRAL PARKE

Medžių lavų ryškus, paauksintas dangus.
Rami, nutilusi sekmadienio diena.
Ponia su violetine suknia
Ir didelis prancūziškas šuva.
Balta bure vaikų laivelis
Nuslysta vandenio
Stikliniame paviršiuj parko tvenkiny . . .
Pašiuręs, susikūprinęs vežėjas
Kiūkso augštoj sėdinėj
Juodo fajetono.
Po arklio žingine sustoja laikas . . .
Ir pravažiuoji pro mergaitę parke,
Besėdinčią prie didelio akmens,
Kai žemėn tyliai krenta gelsvas lapas . . .
—— —— ——
Čionai lazūrinis dangus,
O tėviškėje būdavo nuožulnūs saulės spinduliai
Neryškiai šviečia žemėn.
Laukuose degančių bulvienių aitrus kvapas
Ir vėjo plukdomi voratinkliai . . .
Bet man už vis labiau akyse varganos ražienos,
Kuriomis eiti taip sunku, nes duria kojas,
Ir pirmas liūdesys per rudenėjančią jau Šventą
—— —— —— *Oną . . .*
Į širdį skverbias ilgesys ir nerimas . . .
Minty veju šalin ne vieną rudenį:
Paauksintu, ryškiu dangum New Yorko parke
Ar širmą ir išblėsusį tėvynėj.
Ir tai dėl to, kad kai kada sustoja laikas,
Grąžindamas prisiminimų pluoštą . . .
Bet kas gi man dabar? Ruduo, nostalgija . . .

ŽIEMA

STATEN ISLAND FERRY

Stovėjau žiemą aš ant šlapio grindinio —
Vieta vadinas ta Bay Ridge.
Tai toks iškyšulys į jūrą,
Už jos sala, į kurią žmones veža Staten Island Ferry.
Pavasaris. Gėla. Pašiurusi, lėkšta pakrantė.
Sunkus dangus. Nepermatomas rūkas.
Širdį smelkią laivų signalai
Ir mirštančios sniegulės šlapioj žemėj.
Į Staten Island Ferry skubanti minia,
Iš nepažįstamų, pavargusių veidų,
Kuriuos gyvenime, gal būt,
Tik vieną kart regėt man teko.
O aš žinau, kad bus daug tokių vakarų žie-
Ir daug įtūžusių bangų, *minių.*
Paniurusių, ūkuotų debesų
Ir skubančių pilkų žmonių.
Ir nesvarbu, kad ten dalios manos seniai nebus.
Vistiek ten mirs kasdieninė buitis akimirksniu kiek-
Jau pasikeitusių minioj veidų *vienu*
Prie šalto ir žieminio jūros kranto.
Tik ji viena, ištikima
Ir gūdžiai ūkianti pakrantėj,
Bangų siūbuojama senutė
Staten Island Ferry parvežt jų lauks
Į vakarą, į poilsį ir į namus.

MOTERS RUDUO IR ŽIEMA

DR. A. UŽUPIENĖ

Nepakeičiami Visagalio dėsniai gamtoje turi didelį panašumą ir žmogaus gyvenime. Po atgimstančio pavasario ir darbščios vasaros ateina brandus ruduo ir žiema. Šie gamtos pasikeitimai turi prasmingą atspindį ir žmogaus gyvenime. Nuo kūdikio pirmųjų žingsnių, nerūpestingos jaunystės žmogaus kelias išsitiesia iki raukšlėmis išvaguotų veidų.

Moters rudeniu vadinamas laikotarpis, kada moteris, atlikusi motinos pareigas, po nemigos naktų ir rūpesčių rūpestėliais užauginusi vaikus, iš palaiminto džiaugsmo laikotarpio pereina į savo darbo vaisiais besidžiaugiantį amžių.

Kaip ir keičiantis metų laikams įvyksta audringų nepastovumų, taip ir moters šio laikotarpio pradžia — pereinamasis amžius — atneša vidines audras ir organizmo sutrikimus. Jei moteris žinos apie save ir joje vykstančius pasikeitimus, ji išvengs nepagrįstos baimės ir bereikalingų rūpesčių ir normaliai priims joje vykstančias kūno funkcijų permainas.

Mergaitės brendimas yra jos vaisingumo funkcijų vystymasis, o menopausė, climax ir pereinamasis amžius, tai tie patys pavadinimai, kada moteryje pradeda pasibaigti vaisingumo organų veikimas. Tas amžius normaliai prasideda tarp 40 — 50 metų, bet pasitaiko ir nuo 35 metų, o retais atvejais net ir nuo 55 metų. Moteris išoriai tai pastebi. Jos mėnesinės nustoja arba su normaliu kraujavimu pasidaro retesnės ir nereguliarios. Tarpas tarp mėnesinių vis darosi ilgesnis ir kraujavimas mažesnis. Prie visiškai sveikų dubens organų krešuliai ir didelis kraujavimas, moterų dažnai vadinamu "pylimu", nepasitaiko, bet jei jie yra, tai dar nereiškia, kad ji turi labai rimtą ligą. Bet tas jau turi atkreipti moters dėmesį ir ji turi pasitarti su savo gydytoju, nes tuo metu didėja pavojus gimdos ar krūtų vėžiui.

Pereinamo amžiaus laikotarpyje vyksta ir anatominiai bei fiziologiniai pakitimai kiaušinėliuose, takuose, gimdoje, krūtyse, odoje, o taip pat pasireiškia ir nervinis nepastovumas dėl pakitimo hormonų grandinės, kai kiaušinėlių hormonas pradeda nebeveikti. Daugelis moterų pergyvena nervinį sutrikimą daug skaudžiau, negu organinį pasikeitimą. Bet tos moterys, kurios gyvena ne siaurą, perdėto rūpesčo užsidariusį gyvenimą, šį laikotarpį pergyvena be didesnių nervinių sutrikimų. Sunkiau šį laikotarpį išgyvena nerviniai nepastovios jautrios moterys arba kurios rūpinasi tik savo grožiu, užimponavimu kietiems savo kūno linijomis ir nepajėgiančios suprasti organinių ir psichinių pasikeitimų prasmės. Moteris, vedusi daugiau ar mažiau tuščią gyvenimą, pasidaro baugi, irzli, panikiška, nes ji nebus tokia graži, patraukli. Ji nesupranta, kad gyvenimo rato atgal nebeatsuksi. Dėl to ji pasidaro prislėgta ir skundžiasi savo likimu. Tačiau tos moterys, kurios be savęs dar pajėgė gyventi didesnėmis idejomis ir rado gyvenimo prasmę pilnutiniame gyvenime, kurios džiaugiasi užaugintų vaikų laime ir nenustoja rūpinosios jų atetimi, šį laikotarpį išgyvena daug ramiau. Žinoma, tas dar nereiškia, jog moterys neturinčios vaikų šį laikotarpį turi išgyventi sunkiau.

Be augščiau minėtų pereinamojo amžiaus apraiškų, moteris turi išgyventi ir taip sakyčiau normalius šiam laikotarpiui skirtus nervinius nelygumus ir organinius sutrikimus: perdėtas jautrumas, staigumas, karščio pylimas, prakaitavimas, svaigimas, mieguistumas, tirpimas, alpimas, gazo pūtimas, širdies virpėjimas, nemiga ir kiti maži nepatogumai. Jei tie sutrikimai perdaug vargina ypač karščio pylimas — prakaitavimas, ji turi kreiptis pas savo gydytoją, kuris jai galės daug palengvinti. Iš viso šiuo laikotarpiu patartinas pilnas sveikatos patikrinimas, kad nepraleisti kokį rimtesnį organizmo sutrikimą — per didelį kraujo spaudimo nepastuvumą, širdies sutrikimus, auglius ir kt.

Kartu noriu perspėti, kad šiame laikotarpyje moterys be rimtos gydytojo priežiūros nevartotų plačiai reklamuojamų vaistų — harmonų pereinamojo amžiaus negalavimams sušvelninti. Jie gali l a i k i n a i pašalinti nemalonumus, bet kartu gali būti priežastimi auglių, net vėžio.

Štai dar keletas nemalonumų, kurie laukia moters šiame laikotarpyje:

Daug moterų bijosi, kad jos "iš galvos neišeitų". Šitas nusiskundimas nėra tiesioginiai surištas su pereinamojo amžiaus laikotarpiu. Jis daugiau turi ryšio toms moterims, kurios sunkiau pergyveno brendimo ir neštumo bei gimdymo laikus. Jei tas ir pasitaiko, tai tokios moterys po metų visiškai pasveiksta.

Didelis rūpestis kyla dėl svorio didėjimo. Dalinai dėl to, kad tuo laikotarpiu moteris mažiau juda, mažiau dirba ir mažiau turi noro laikytis dietos. Ne be to ir liaukinės grandinės sutrikimas išvysto palinkimą tukti. Tuo laikotarpiu patartina susilaikyti nuo saldumynų, krakmolinio valgio ir riebalų.

Esant nereguliarioms mėnesinėms daugelis moterų bijosi pastoti. Taip, ji gali pastoti jei nors vienas kiaušinėlis bus pribrandntas. Bendrai moteris rečiau pastoja, sulaukus 40 metų, bet kol ji turi mėnesines — pastoti gali. Mėnesinės gali pasikartoti kas 6 — 8 mėnesiai, bet, jei per metus mėnesinių nebuvo, ir vėl pradeda kraujuoti, ji turi pasitikrinti pas gydytoją.

Pereinamojo amžiaus reiškiniai gali tęstis 1 —3 metus. Retai pasitaiko, kad jie tęsiasi ilgiau. Harmonai tik prailgna šį lakotarpį.

Moteris, išgyvenusi žį audringąjį laikotarpį, vėl įeina į normalų gyvenimą, vėl prasideda kūrybingas laikotarpis. Daugeliui ir materialiniai rūpesčiai su-

mažėja. Ji vėl atranda gyvenimo džiaugsmą ir prasmę. Jei vaikai jau suaugo, jai patartina įsitrauti į organizacinį gyvenimą ar rasti laiko maloniau pabuvoti savo draugių — draugų būrelyje. Suprantama, ji jau turi daugiau laiko skirti poilsiui ir dvasios bei kūno atpalaidavimui nuo įtampos."Moteris pradeda gyventi nuo 50 metų amžiaus" — sako dr. M. Hilliard.

Taip, ji pradeda gyventi nuo 50 metų, kada daugelis rūpesčių jau išgyventa, bet ji turi pagalvoti ir apie artėjančią jos gyvenimo žiemą. Ji gamtoje šalta ir šiurpulinga, bet turi taip pat ir daug grožio ir kiekvienas žmogus turi susigyventi su mintimi, jog ir jo gyvenimo žiema jam neišvengiama. Šiame stratosferiniame amžiuje dėja medicininių priemonių žmogaus amžius ilgėja ir amžiaus naštai palengvinti išrasta daug palengvinimų. Moteris pati pajunta savo kūno silpnėjimą, susidėvėjimą. Bet ji savo kūno jėgas ilgiau išlaikys, jei mokės taip tvarkytis, kad ji jaustųsi dar gyvenimui reikalinga. Ji laiko tuštumą turi užpildyti prasmingais darbais: — veikla labdarybėje, organizacijose, parapijoje. Stebiu ir savo kanadietes pacientes, turinčias apie 70 metų ir daugiau. Ne reta jų bent du vakarus praleidžia lošdama bingo, mokydamosi muzikos (viena 74 m. mokosi akordeonu groti), lankydama ligonius ar savo draugių ratelyje palošdama kortomis. Ji negali pasijusti viena, ji turi gyventi tarp žmonių ir jaustis jiems reikalinga. Jų fiziologiniai, jei ji eis su gyvenimu, senėjimo procesai vystysis lėčiau. Taip senatvę išgyvendama, ji savo nusiteikimu duos daug jėgų savo kad ir apsilpusiam organizmui ir bus pavyzdys jaunesnioms moterims, kad ir šaltoje žiemoje galima rasti daug gražių ir prasmingų dienų.

TAPILĖS RŪPESČIAI

ELENA GIMBUTIENĖ

Okupantams Lietuvoje sunaikinus vienkiemius ir išmirus senajai kartai, ateities kartos neturės pilno vaizdo kaip buvo jų prosenių gyventa. Tuo tikslu norime duoti tikros medžiagos iš kaimo buities. Red.

Vėjeliškių trobesiai, jų išdėstymas ir įrengimas

Iš penkių dešimčių metų perspektyvos bandau atkurti mano tėvo tetos Teofilės Meškauskaitės gyvenimo vaizdelius. Maža būdama dažnai viešėdavau pas ją įvairiomis progomis.

Tetulė Tapilė, kiek mano atminties siekia, nuolat gyveno Vėjeliškiuose Anykščių par., tėvelio tėviškėje, ir mirus seneliui Jonui, buvo pilna ūkio šeimininkė. Kol pajėgesnė jautėsi pati išsiversdavo samdydama šeimyną, vėliau laikydavo pusininką.

Gražus buvo tas Vėjeliškių kaimas. Viso ten buvo tik keturios valakininkų sodybos, sodų apsuptos, erdviai išsiplėtusios augštojoje pašvenčių lygumoje. Žemė anais laikais dar buvo suskirstyta rėžiais po vieną ilgą "šniūrą" kiekviename lauke, kiekviename sklypelyje. Tik tolimos šienaujamos pievos trakuose tebuvo iš naujo dalinamos kiekvieną vasarą traukiant burtus. Mūsų sodyba buvo iš krašto. Pasisukęs nuo Troškūnų vieškelio siauras lauko keliukas ėjo pro balta tvorele aptvertą, gėlėmis apsodintą palinkusį dvigubą (dviem skersiniais) kryžių. Pravažiavus kerpėmis apaugusį, plačių kluonu (pieva prie daržinės) ir šimtamečių beržų apsuptą kluoną (pastatas javams sukrauti), pasinerdavai į liepomis bei klevais apsodintą, statiniais aptvertą gatvę (ulyčią), atsidurdavai ties kūtėmis ir kitais ūkio trobesiais, supančiais senovišką diendaržį ir sustodavai prie atekliamų vartų. Už jų švariai, švariai iššluotas kiemas, trumpa žolyte apžėlęs. Takeliai į kluoną, tvorele su vartais atitvertą, į rūsį, į klėtis miltų baltumo smėliu išbarstyti. Į dešinę nuo įvažiuojamų vartų nauja klėtis savo ilguoju šonu atkreipta į kiemo pusę; jos trejos solidžios geležimi apkaustytos durys atsidaro į ilga tvorele ir raižytais stulpeliais papuoštą prieklėtį. Kairįjį kiemo šoną atitveria sodo "štaketinė" baltai dažyta tvorelė ir arčiau vartų, senoji klėtis. Jos stogo galas papuoštas žirgeliais, po stogu Dievo Apvaizdos akies pavidalo langelis spinduliais aptaisytas. Virš durų lelijos ir žvaigždės; iš abiejų pusių siauri, kaip ir durys, papuošti langeliai, langinėse išpjauti mėnuliukai. Prieklėtis su keturiais raižytais stulpeliais , augštai iškeltas, tvorele aptvertas. Ties durimis keturių pakopų laipteliai. Gyvenamas namas sudaro ketvirtąjį kiemo šoną. Po namo langais gėlių darželis su smulkiažiedžiais jurginais, pinavijomis, baltomis ir geltonomis lelijomis, žemčiūgais, mėtomis ir rūtomis. Keturiais stulpeliais paremti "gonkeliai" su suoliukais šonuose veda į didelę, dviem priebučio langais apšviečiamą priemenę. Molinė jos asla smėlio ir smulkiais ajerų gabalėliais išbarstyta ir kiekvienam ten patekusiam įkvepia šventadieniškos tvarkos jausmą.

Ties kairiosios sienos viduriu riogso milžiniškas kaminas su į langą atkreipta anga; ant geležinės į kamino sieną įmūrytos skersinės kabo trys katilai — didelis kiaulių jovalui šutinti, žlugtui virti, kiti du mažesni šeimynos maistui gaminti. Po katilais pailgas iš plytų mūrytas ugniakuras. Šalia kamino arčiau lango durys veda į gįčią — didelę keturių langų patalpą. Jos kairiame kampe priekrosniu (priepečkiu) į langą stovi krosnis (pečius - duonkepė); kas rytą, žiemą - vasarą, vos šeimininkei atsibudus, sukuriama joje ugnis ir verdamas visos dienos maistas. Išdegus ugnelei, žarijos sužeriamos į priekrosnio angą ir storai apklojamos pelenais, kad neišblėstų iki sekančio ryto; krosnis gi švairai iššluojama pušine, vandenyje išmirkyta šluota ir aklinai uždaroma

skardinėmis durelėmis. Laiku užkišus "jušką", valgiai joje išsilaikydavo krašti iki pat vakarui.

Išilgai išorinių grįčios sienų, po langais stovi platūs ąžuoliniai suolai. Tarp jų, kampe, toks pat stalas. Iš likusių dviejų stalo šonų uosinės kėdės ir "zoslanai"; tarp durų ir lango kabo lentyna indams (sudynams) ir šaukštams sudėti. Jos viršuje giesmynas (kantičkos), siūlų kamuolys su adata, degtukai (sierčikai). Apačioje, prie sienos prikalta lentelė su ūkio trobesių raktais ir mažas staliukas maistui paruošti. Krosnies pusėje "zoslanas" su vandeniu ir dubeniu (bliūdu) žmonėms nusiprausti. Ant sienos senoviška rankšluostinė (abrūsinė) su ilgu, mezgimais papuoštu rankšluosčiu (abrūsu). Po "zoslanu" du kibirai — nešvariam vandeniui ir kiaulinis — paplavoms. Išilgai aklos sienos dvi medinės lovos, apklotos spalvotais apklotais. Pagalvių apvalkalai plonos naminės drobės, papuoštos vašeliu megztais mezginiais. Jose žiemą miegodavo mergos; vasarą eidavo gulti klėties kambarėlyje. Grįčios palubėje, virš stalo kabėjo iš šiaudelių suvarstyti sietynai ir balandėliai, sienas puošė tos šeimos kunigų — tetulės brolio, kun. Meškausko ir seserėno Antano Karoso, vėliau Vilkaviškio vyskupo padidinti portretai ir šventųjų litografijos. Languose žydėjo jeronimai ir balzaminos, o baltutėliai iššveistas grindis dengė šiaudais atausti takeliai.

Grįškime į priemenę: čia dar buvo ketverios durys — dvejos jų vedė į mažesnes patalpas. Frontinėje, anot tetulės pasakojimų, karšinosi senelis Jonas, o jam mirus, nakvodavo mano tėvas, dažnai besilankydamas daktaras Kazimieras iš Vilniaus ar šiaip koks atsitiktinis svečias. Užpakalinė kamara buvo padalinta pusiau į maisto sandėliuką ir į maltuvę, kur be girnų tilpo maža virykla "tik svečiams" ir įvairūs namų apyvokos įtaisymai bei įrankiai. Priemenės gilumoje priešais išėjimą į gonkas buvo antras išėjimas į "juodąsias gonkas"; ten stovėjo, bent vasaros metu, statinės su kiaulių jovalu, kitas su vendens atsarga, ten gulėdavo ir malkos. Čia buvo atliekami visokie nešvarūs ūkio darbai. Šalia juodųjų durų buvo dar vienos, jungiančios senąjį namą su poniškuoji, a.a. kunigo Meškausko sau įrengtu keturių kambarių butu. Į tą namo dalį galėjai dar patekti pro stiklines "gonkeles" iš sodo pusės. Čia sustodavo kunigėlis Antanas, parvažiuodavęs į Vėjeliškius savo silpnos sveikatos pataisyti. Kampinį kambarėlį naudojo tetulė. Už priestato augo eilė šimtamečių eglių, skiriančių sodą nuo kluono, už jų šulinys, pakalnėje tvenkinys, prie jo — pirtelė. Už upelio ir pievos Vėjeliškių miškelis, kaip ir visa žemė, padalintas rėžiais.

Tetulės ilga vasaros
darbo diena

Tetulė Tapilė buvo mokyta: galėjo neblogai paskaityti "Ūkininko kalendorių" ir savo maldaknygę, susikalbėdavo lenkiškai, o poniško apsiėjimo bei virimo buvo pramokusi Aknistos dvare, kur tarnavo jauna būdama. Teta Tapilė gyveno panašiai, kaip ir kitos Anykščių krašto labiau pasiturinčios ūkininkės. Laikė du ar tris arklius, šešias melžiamas karves, šiek tiek prieauglio, keletą avelių, nupenėdavo

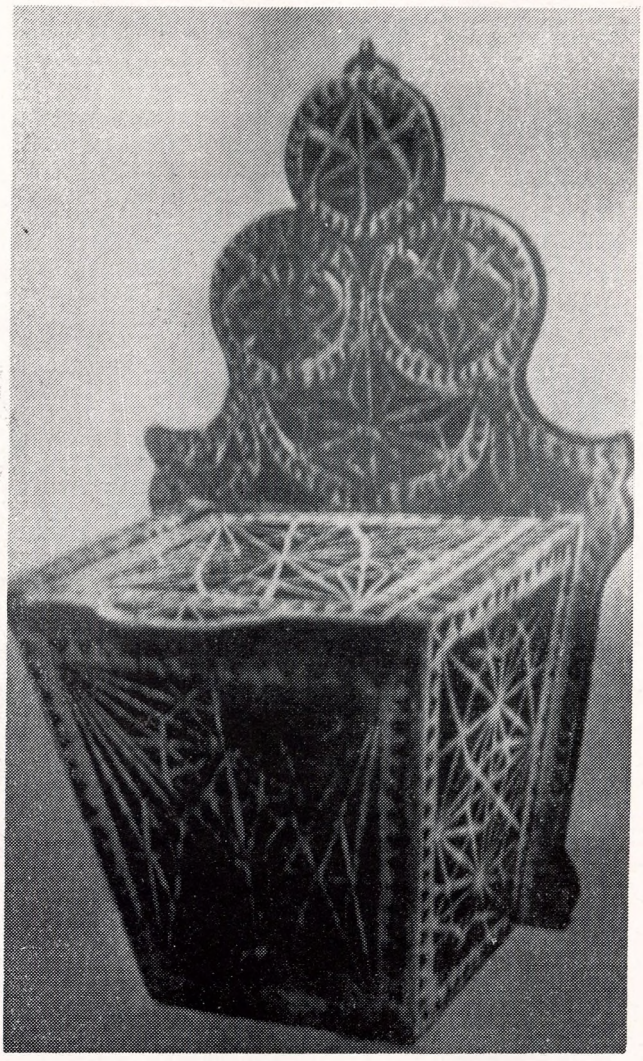

DRUSKINĖ — lietuvių liaudies menas, medžio raižinys

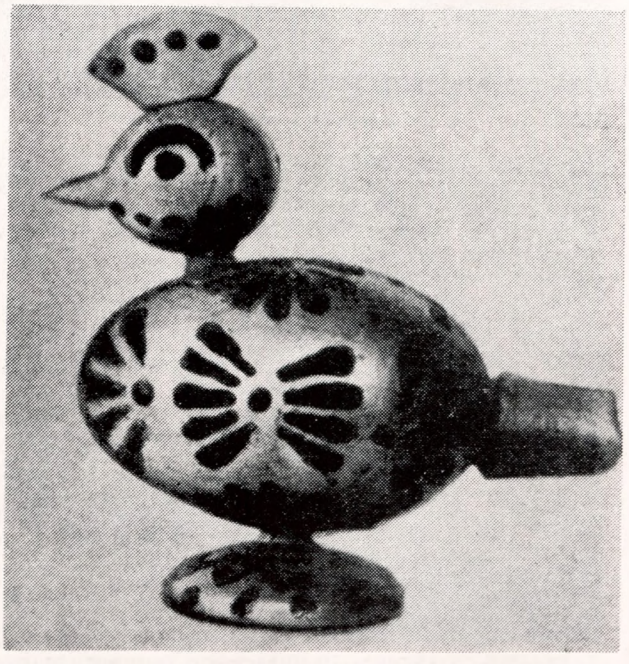

PAUKŠTĖ — liautuvių liaudies menas, molinis švilpukas

vieną kitą meitelį, o paršelius, žąsis, antis bei vištas bene suskaitysi. Jos darbo diena prasidėdavo anksti. Saulei tekant vasaros metu, o žiemą gaidžiams pragydus, žadindavo šeimyną ir tuoj krosnį kurdavo, užkaisdavo puodus pusryčiams bei pietums, prišildydavo vandens, užmaišydavo tešlą blynams, kad suspėtų įgauti tinkamą raugą. Merga Ona ir pusmergė Damutė tuo tarpu karves pamilždavo, kiaules pašerdavo, Antanukas — piemuo — vandens, malkų prinešdavo, o Jonas — bernas ir kartu "gaspadorius" — apžiūrėdavo arklius ir neskubėdamas išsiruošdavo į laukus. Padėjusios Antanukui bandą iš sodybos išginti mergos katra sau eidavo kiaulėms lapų rinkti, jovalo taisyti, daržų ravėti ar prie kurio kito darbo. Tetulė gi pieną sudorodavo: vieną kitą puodynę pripildavo savo šeimynos reikalams, iš likusio mažu rankiniu separatoriumi, kurį neseniai parvežė iš Vilniaus daktaras, išskirdavo grietinėlę, kurią surauginus, sumušdavo sviestą. Papoteriavusi ir kiek aplink namus apsižvalgiusi, susirūpindavo pusiauryčiais: 6-7-tą val. juos nešdavo šeimynai ten, kur dirbdavo, nebent kuri merga čia pat besisukinėdama gaudavo namie užkąsti.

PIESTA — lietuvių liaudies medžio dirbinys

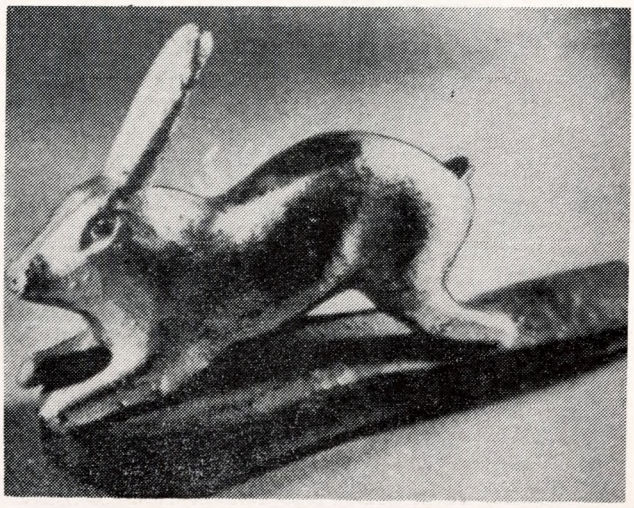

ZUIKUTIS — lietuvių liaudies meno dirbinys, švilpynė

Pusiauryčiai tai dar netikras valgis, tik kad galėtumei pusryčių sulaukti: duonos abišalė su sviestu ar lašinių bryzeliu, sūrio gabaliukas... Grįždama kmynų prisiraudavo, prisirinkdavo rūgštynių žalibarščiams ar kokių vaistažolių.

Pusryčius anykštėnai valgydavo vėlai — "saulei rasą nudžiovins" — kokią devintą valandą, visiems namiškiams prie stalo susirinkus, nebent piemenukui nunešdavo į ganyklas; dažniau jis juos gaudavo vėliau bandą pokaičio parginęs. Pusryčiai buvo laikomi pagrindiniu dienos valgiu — duodavo viralą iš raugintų burokų ar kopūstų, skilandžio užtrintą, šiaip riebų nuo virtos jame mėsos pietums ruošiamos; po viralo blynai su spirgų padažu; pasninko dienomis viralas buvo baltinamas grietine, o prie blynų duodavo pienu atmieštos varškės. Jei kas dar norėjo, galėjo užsigerti prieskienės — pienu baltinamos grucės sriubos, duodamos vakarienei. Po pusryčių šeimyna gaudavo numigti vieną kitą valandą "tursiamiegio" ir vėl išsiskirstydavo prie savo darbų. Vėl buvo melžiamos karvės, vėl šeriamos kiaulės, o karštomis dienomis, kuomet bandą ilgiau išlaikydavo pokaičio, reikėjo dar bent melžiamoms karvėms užmesti po glėbį žalio pašaro.

Vos tetulė suspėdavo surankioti kiaušinius vištoms tik težinomose slėptuvėse, vieną kurį avilį apžiūrėti, baltinamas drobes sudrėkinti, jau ateidavo pietų laikas — 2-3-čia val. Gerai dar, kad viskas iš pat ryto išvirta — tas pats viralas, mėsos porcijos, keptos krosnyje bulvės. Tik penktadieniais ar kokią kitą pasninko dieną reikėjo paruošti silkių su kamine išvirti kokio nemėsiško stipresnio patiekalo. Po pietų jau niekas nemiegojo — visi tuoj pavalgius eidavo prie darbo. Tetulė šiuo metu mušdavo sviestą, darydavo sūrius ir vėl rūpinosi, ką šeimynai nunešus pavakariams (paludieniui), o tas būtinai reikėjo vasaros metu, "kol gandrai tebegyveno savo lizde". Ir nešdavo duonos su medumi, šaltos beržų sulos, kurią nuo pat pavasario išlaikydavo rūsyje, supylus į alaus statines; rudeniop atsirasdavo savo sodo obuolių, slyvų ir saldžių kriaušių (dulių). Kol pareidavo namo, reikėdavo jau kaisti vakarienę — bulves prie rauginto pieno, kleckienę ar bulvienę. Gerai, jei suspėdavo palieti sodo gale, prie upelio, pasodintus agurkus ar sulopyti pelių pragraužtą maišą. Vakarienę valgydavo temstant, užbaigus visus šios dienos darbus. Valgė visi iš vieno didelio dubens, tik kiekvienas turėjo savo nužiūrėtą šaukštą. Vakarienės metu tetulė smulkiai išklausinėdavo, kur kas padaryta, paskirstydavo darbus rytdienai, jei reikėdavo, siųsdavo pakviesti rytojui dieninių darbininkų.

(Tąsa sekančiame nr.)

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vidaus fragmentas

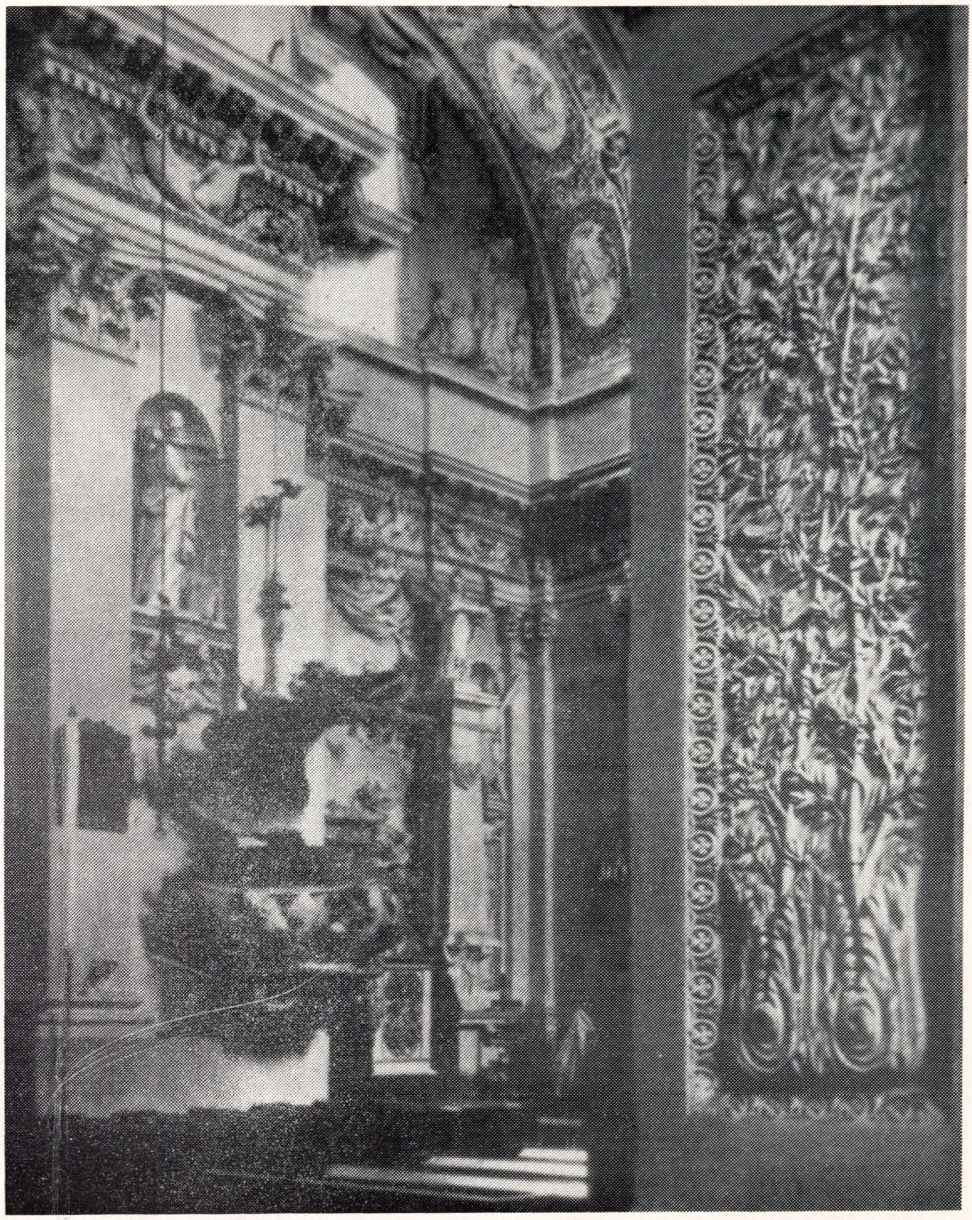

Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (*Studijos santrauka I dalis*)

NORA KULPAVIČIENĖ

Jeigu, apsupta kalvomis ir paskendusi Antakalnio žalumynuose Šv. Petro ir Povilo bažnyčia, kad ir ne visiškai išgyventa barokinėje architektūroje, palieka neišdildomą įspūdį, tad šios bažnyčios vidus yra tiek gerai išmodeliuotas, kur grožio matavimas ir reliatyviai iššaukia nepaprastus efektus. Tačiau šie vadinamieji efektai yra sudvasinti — norimi išreikšti pilnai naturalistiniais. Todėl neapsirinkama sakant, kad "barokas į Š.P.P. lobyną sukrovė milžinišką gyvenimo tikrumą ir begalinę tikrovės įvairybę" (Vorobjovas).

Š.P.P. bažnyčios vidaus dekoracijoje glaudžiai suauga ir gamtos absoliutaus grožio sąvokos. Konstrukcija čia neatleidžia nei vieno pagrindinio projektavimo reikalavimų — ji tarnauja pilnam sugestijų gyvajam menui, likdama daugiau ar mažiau pagrindinė jėga, tik kažkaip modifikuota, išaugštinta. Ornamentiniai, kartais idealistiškai išgyventi augmeniniai raizginiai, veik nesustilizuoti, priartėja prie naturalistinės tikrovės, kurie pilni itališkosios idealizacijos, savąja meniškąja galia atsipalaiduoja nuo konflikto, pasilikdami atskiru idealu.

Gautos tikrovės kokybė, kurios siekiama, įgauna augščiausią jieškojimo laipsnį, berišant su "lyginamojo" to laiko žmogaus ir jo įsivaizduojamojo neužginčinamų vertybių troškimais. Ši tikrovės poezija Š.P.P. bažnyčios skulptorių tapo meistriškai per medžiagą išgyventa.

Architektūros sąskambyje statinys prisipildė meniško jausmo: sienos plokštuma tapo minkštu tapybiniu fonu, ant kurio sužėlė vešli augmenija, susipynė gėlių vainikai, pilni žiedai ir nepaprasto leng-

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios fryzas

vumo lapų eilės supoetizavo erdvę.

Šio poetiško sąskambio sprendimuose, barokas Š.P.P. bažnyčioje atstovauja save pilnai atsiduodamas "putojančiam būities džiaugsmui ir kartu ištikimai pasilikdamas saiko jausmui ir kosminei harmonijai" (Vorobjovas).

Ansamblio visumoje, gyvos gamtos variacijų eilės savo poetiška išraiška išbaigtinai prabėga savo idealizacijos nuotaikas fantastiškumu ir lakiniškumu; arba kaip, kad iš lėto platėjančiu akanto ornamentinės augmenijos motyvu, lyg spinduliais, (kupolas) aidi Machiavello atogarsiais.

Ši gamtiškoji poezija davė Š.P.P. bažnyčiai gyvąjį "laisvės evangelijos" apibūdinimą, o iš kitos pusės pačiai gamtai jau esant savaime dieviškai, elegantiška ir giriančia kalba. su gilia jėga per šios bažnyčios skulptoriaus rankas atlikto mistiškos adoracijos uždavinį.

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios istorija prasideda nuo Jogailos laikų. Toje pačioje vietoje yra stovėjusios kelios medinės bažnyčios, kurios žūdavo nuo karo veiksmų ar gaisro. Pasktuinioji medinė bažnyčia sunyko laike 1655-1661 m. karo.

Naują šv. Petro ir Povilo bažnyčią, pildydamas apžadus už gyvybės išgelbėjimą, pasiryžo pastatyti didysis Lietuvos kunigaikštis Etmonas ir Vilniaus vaivada Mykolas Kazimieras Pacas. Tam tikslui iš Krokuvos buvo pakviestas italas statytojas Giovanni Zaora (vėliau pagalbai pakviestas italas statytojas Fernando de Lucca), kuris padarė bažnyčios planus. Darbas buvo pradėtas 1668 ir baigtas 1671 metais.

Baigus pastatą buvo pradėti vidaus puošimo darbai, kurie užtruko iki 1684 metų. Dirbo kviesti iš Italijos skulptoriai Giovanni Maria Galli (gėles ir arabeskus) ir Pietro Peretty (žmonių ir gyvulių skulptūras); freskus piešė italas tapytojas Martin Altamonte. Dekoracijų šiekcus paruošė tapytojas Shreiter, kuriam daugelį motyvų davė pats bažnyčios fundatorius M. K. Pacas.

1682 m. mirus M. K. Pacui, pradėjo trūkti lėšų, ir tuo būdu bažnyčios vidus nebuvo visai baigtas.

1803 metais vėl buvo kviesti iš Italijos menininkai Baretto ir Piano, bet jie nieko vertingesnio nepadarė.

Prie bažnyčios statybos finanisniai yra prisidėję ir daugiau Lietuvos didikų: fundatoiraus brolis Kazimieras Pacas — Smolensko vyskupas, Teodora Sapiegaitė-Narušević̆ienė, Lietuvos kanclerio padėjėjo žmona, maršalai Tiškevičiai, Vilniaus vyskupas Mykolas Pacas, Žemaitijos maršalas Kristupas Pacas ir kiti.

Po I Pasaulinio karo, Vilniaus katedrą pavertus paveikslų galerija, šv. Petro ir Povilo bažnyčia eina prokatedros pareigas. 1953 m. ten buvo perkeltas ir šv. Kazimiero karstas. Dabartiniu metu šv. Ptaro ir Povilo bažnyčia yra valstybinėmis lėšomis pagrindiniai restauruojama, darbai užtruks kelis metus.

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vargonų tribūnos skliautai

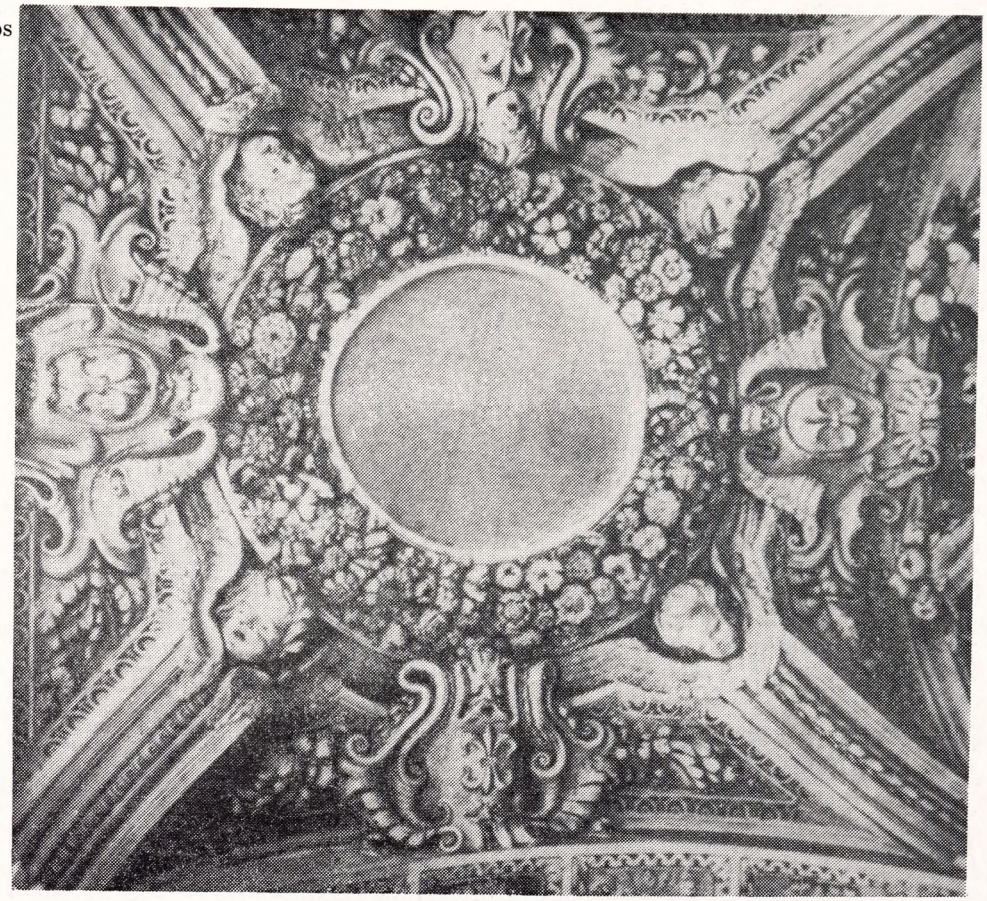

Vaikas ir jo auklėjimas

REGINA MATUKAITĖ

Žodžiai vaikas ir auklėjimas mums yra labai žinomi ir nuolatos vartojami, tačiau tų žodžių sąvoka gali būti mūsų skirtingai suprantama. Todėl noriu pirmiausia išaiškinti tuos du žodžius.

V a i k a s — įsivaizduokime gatvę žygiuoja pora kojyčių, augščiau liemenėlis ir galvutė — k ū n e l i s. Jis turi visa tai, ką ir suaugęs žmogus turi, tik mažesniame mastelyje. Jis neina be tikslo, jis turi savo kelionės tikslą, ką jis anksčiau apsvarstė — taigi, jis turi p r o t ą. Jei jis eina, jis turi norėti eiti, kitaip kas nors jį stumtų ar jis stovėtų, reiškia turi norą — tai yra j a u s m u s. O kad jis iš viso eina — taigi, jis yra gyvas, o gyvas jis yra savo s i e l a. Tad ir išvardinau visa tai, kas sudaro kūdikį, nuo tos minutės, kada jis pasiekia pasaulį vienas, iteiktas tėvams kaip dovana patiės Dievo, Kuriam tėvai turi tą kūdikį užauginti. Jie yra to mažyčio žmogučio augintojai ir auklėtojai.

Kas yra a u k l ė j i m a s — randame Lietuvių Eenciklopedijos I-mame tome paaiškinimą, kuris gal jau daugeliui žinomas: "Auklėjimas yra samoninga ir sistematingai organizuota suaugusio asmens įtaka brestančiajam, siekiant išsiplėtojimo pastarojo visų prigimties galių — fizinių, intelektualinių, moralinių bei dvasinių — darnaus, integralaus išplėtojimo, kaip pirmaeilės ir būtinos sąlygos asmeninei laimei ir pastoviai visuomenės gerovei užtikrinti.

Lygiai taip pat, kaip augalo augimas nėra įmanomas be dirvos, ir gaivinančio lietaus, šilimos, saulės šviesos, taip pat ir normalus vaiko augimas nėra įmanomas be suaugusiųjų organizuotos nuolatinės pagalbos.

Subjektyviniu požiūriu imant, ugdymas yra ketveriopas — fizinis, intelektualinis, moralinis ir religinis išsivystymas. Pirmaisiais trimis atvejais nurodo kelią labiausiai į laipsnišką specializaciją, ketvirtuoju atveju turime bendrąjį ugdymą — asmens iškėlimą. Tačiau kaip vientisa ir nedaloma yra pati žmogaus prigimtis, lygiai taip pat yra viena nuo kitos neatskiriamos ir visos šios pagrindinės auklėjimo funkcijos".

Vaiko auklėjimas prasideda nuo pirmos jo gimimo dienos ir vaikas iš karto susiduria su kitu žmogum ir su aplinka, kuri turi įtakos į jį, o jis į juos.

Tėvai paprastai yra pirmieji ir artimiausi vaikui žmonės, su kuriais jis susiduria ir jų įtaka yra pati svarbiausia iki vaikas pasiekia penktus metus, kada jam tėvų nebeužtenka, bet jis ieško savo amžiaus draugų. Kada jo namai pasidaro jam per ankšti ir jis pradeda ieškoti platesnio pasaulio. Kiti mokslai, kaip psichologija, kuri gilinasi į protinę veiklą ir elgesį, teigia, kad pirmieji penki metai vaiko gyvenime yra nepaprastai svarbūs. Tame laikotarpyje susiformuoja vaiko charakteris. Tėvai čia prisideda nepaprastai daug, nes jie tuo laiku padeda vaikui nukreipti savo norus, užsispyrimus, reikalavimus teigiama linkme. Teigiamus gi polinkius palaiko ir paskatina. Jie taipgi paruošia vaiko besivystantį, išalkusį, žingeidų protelį siekti toliau ir plėstis. Tam yra daugybė būdų ir priemonių.

Aplinka, kurioje vaikas auga, turi irgi didelę įtaką. Kad suprasti geriau, kas tą aplinką sudaro, aš ją truputį panagrinėsiu. Tai nėra vien kraštas, kur vaikas gyvena, ar miestas, ar namas, kuriame jis žino kiekvieną kampą ir pažįsta kiekvieną daiktą, bet daugiausiai tai yra patys žmonės: tėvai, broliai, seserys, seneliai ir jų draugai, su jų nuotaikomis, su barniais, su rūpesčiais, su nekantrybe ir nuovargiu, su jų abejonėmis, su meile ir juoku ir dėmesiu ir nerūpestingumu. Tų žmonių gyvenimas turi įtakos į vaiką. Aš nežinau, kaip galėčiau geriausiai išaiškinti, kokią nepaprastą svarbą viršminėti dalykai turi į vaiko auklėjimą. Jie yra mažai pastebimi, bet jų reikšmė yra nepaprastai didelė. Vienoje vaiko psichiatrijos knygoje taip rašo: "Jeigu tai, kas tau leidžiama daryti šiandeinąpareina, ne nuo to, kas tau buvo leista daryti vakar, bet nuo tėvų neviršinimo, arba biržos, ar skaičiaus praeitos nakties taurelių, arba pasktuinio straipsnio apie vaiko auklėjimą, išspausdinto sekmadienio laikraščio skiltyse, tada tiek ilgai kiek tu gyvensi nežinosi, kokie yra tavo ryšiai su kitu žmogumi".

Didžiausias vaiko mokytojas yra

Lietuvaitės krikštynos eskimų tundroje

Mūsų bendradarbė Irena Goceitaitė-Ehlers su savo vyru Eginhartu pr. m. rugsėjo mėn. pradžioje susilaukė naujagimės dukrelės. Apie jos krikštynas tundroje taip rašo pati motina:

"Tėvelių prašymą nekrikštyti Tundros vardu neišpildėme, nes laiškas atėjo pervėlai. Krikštynos įvyko rugsėjo 20 d., maždaug po dviejų savaičių nuo jos gimimo. Krikšto tėvai buvo mūsų močiutė ir dr. Solmes iš Toronto, kuris prisiuntė savo sutikimo telegramą.

Sekmadienį nukeliavome visa šeima į bažnyčią. Mūsų ankstyvesnis misijonierius jau buvo iškeltas, jį pavadavo jaunas misijonierius belgas Tėvas Fransen. Iš krikštynų padarėme mažą spektaklį. Tėvas Fransen norėjo parodyti eskimams kaip taisyklingai vaikai yra krikštijami.

Močiutė iš vakaro perskaitė visus klausimus, kad galėtų atsakinėti be suflerio. Bažnyčioje susirinko daug žmonių - eskimų. Ir trumpai prieš palaiminimą prie didžiojo altoriaus grotų močiutė garsiai ir ryžtingai atsakinėjo į klausimus, o dukra rėkė, kiek įmanydama. Dr. Solmes pavadavo ir atsakinėjo Tėvas Tafar — prancūzų kilmės kunigas. Jis yra eskimų kalbos žinovas ir yra parašęs maldaknygę eskimų kalba. Jis jau 30 metų darbuojasi tarp eskimų.

Žmogus pagalvotumei, kad po 30-ties metų gyvenimo tundroje, jis turėtų atrodyti kaip kankinys ar šiaip vertas pasigailėjimo, bet taip nėra. Tas seniukas žydi kaip rožė ir jumore nedaug kas jį galėtų pralenkti. Jis gyvena Chesterfielde ir pradžioje buvo atvažiavęs pagelbėti Tėvui Fransen.

Didelių krikštynų mes nedarėme, paruošėme tik pietus sekmadienį, į kuriuos pakvietėme abu kunigus, bet turėjome atkelti į pirmadienį, nes sekmadienį jie užsiėmę pamaldomis.

Kas liečia vardą Tundra, tai žinoma, mums lietuviams jis primena artimųjų ašaras ir ištrėmimo vargus Sibire. Visdėlto dėl paties fakto, kad žmonės kaliniai, tundroje gyvendami, daug kentėjo, dėl to nėra tundra kalta, o žmonės kankintojai. Mes, pirmą kartą gyvendami tundroje, renkame patirtis, kurios mūsų sąmonėje išliks šviesios ir gražios. Gamta, kaip kad jau rašiau, yra savaip nuostabiai graži. Viskas ką Dievas sutvėrė yra nuostabiai gražu, bet ne viskas, ką padaro žmogus, yra gražu! Vietiniai žmonės, kuriems ši žemė priklauso — eskimai (o žemė, be abejonės, savaja aplinka formuoja žmogaus kūną ir sielą), yra bene švariausi siela kaip žmonės (kaip rasė), kuriuos žemė nešioja. Rodos, jums jau rašiau, kad eskimai nemeluoja, nevagia ir nerodo jokio pykčio: turi įgimtą subtilumą ir esti mandagūs.

Pvz. mūsų tarnaitė kartą neatėjo į darbą, močiutė klausia ją:

— Ar sirgai?

— Ne, — sako ji. — miegojau.

Galbūt, ji tingėjo, mūsų požiūriu imant, bet nemelavo.

Taip pat buvo įdomu stebėti, kad daugiau kaip savaitė laiko gulėjo vienoje vietoje didelė dėžė su arbata, kurios savininkas nežinia kas buvo. Taip ji gulėjo dieną ir naktį, ir joks eskimas nesusigundė jos pasiimti, nors arbatą labai jie mėgsta gerti.

Tai tik keli pavyzdžiai. Jie visi taip elgiasi, net vaikai, landžiodami tarp šokolado dėžių, nepaliečia saldumynų, jei ne jiems priklauso. Jie yra ar bent buvo (kol baltasis neįsispraudė į jų tarpą ir nesugriovė jų gyvenimo būdo) kažkaip laisvi nuo nuodėmės.

Pinigui jie nerodo jokios ypatingos meilės. Jei jo yra — gerai, jei jo nėra — irgi gerai. Šioje kolonijoje baltieji turi daug vargo. Pvz. kasyklos prižiūrėtojas galvoja, kad jei eskimui mokėsi pinigą, tai jis prisivers save reguliariai dirbti. Juokas! Jis dirba, jei jam patinka ir meta darbą, jei nori eiti medžioti keletai dienų. Pinigas nėra jo proto taip persunkęs, kad jis save jam paaukotų. Iš vienos pusės žiūrint, jie nėra geri darbininkai, nes nežinai, ar jis rytoj tęs darbą, ar ne. Iš kitos pusės paėmus, jie taip nuostabiai laisvi nuo baimės "ką valgysime ir kuo apsirengsime", kad jie mane tikrai žavi.

Peter Francher, garsusis danas jūrininkas vienoje knygoje rašo, kad eskimai, kai gyveno be baltųjų pagalbos, neidavo medžioti, kol visko nesuvalgydavo iš ankstesnės medžioklės. Baimės dėl rytojaus dienos neturi. Ar jie negyvena pagal Evangeliją, nors jos ir nepažino?

Tai vienas Tundros žodižo aspektas. Antrasis — kad mūsų mažoji tauta ėmė šitą žodį gausiai vartoti ir jo reikšmė buvo sutapdinta su ištrėmimu ir ašaromis, kai rusai, gal geriau sakant, komunistai panaudojo tundrą mūsų tautos katorgai, rasit, šis žodis, kurio niekas neišbrauks iš mūsų istorijos, reikš mūsų dukrai daug daugiau nei vardas Laimutė arba Danutė.

Jau vėl prasidėjo žiema, temperatūra laikosi —23 Celsijaus. Vakarai ilgi ir šalti, o naktys tamsios".

Jaunimo rašinių konkurso laimėtojos

"Tėviškės Žiburiai" savo dešimtmečio proga pr. metų gruodžio mėn. buvo paskelbę jaunimo rašinių konkursą. Jo mecenatas buvo kun. dr. Juozas Prunskis, skyręs tam reikalui $100. Konkurso idėja buvo išjudinti mūsų akademinį jaunimą ir paskatinti jį dalyvauti lietuvių spaudoje.

Pirmą premiją laimėjo Jūra N. Gailiušytė už rašinį: "Kokią reikšmę teikiu religijai savo tautos gyvenime?" Ji savo rašinyje sako: "Religija pasireiškia ištikimu Dievo įsakymų vykdymu. Ir dėl šių pasireiškimų religija yra gyvenimas, o ne vien žinojimas.

Gyvenimo viršūnėje stovi religija, į kurią turi stieptis visos kitos gyvenimo sritys, nenustodamos savo specialių tikslų. Kada ši tiesa yra imama praktiško gyvenimo pagrindan, galima sakyti, kad religija brandina katalikišką inteligentiją.

Religija iškelia žmogaus vertę, didybę ir laisvę".

Jūra N. Gailiušytė yra Notre Dame kolegijos Clevelande studentė, turi dvi stipendijas. Pereitą vasarą baigė muzikos mokyklą, piano klasę, yra skautė ir ateitininkė, Čiurlionio ansamblio ir Vaidilos teatro narė. Lituanus žurnalui remti komiteto narė. Penkerius metus šoko tautinių šokių grupėje 'Grandinėlė".

Spaudoje reikštis pradėjo nuo 11 metų. Jau kelinti metai rašo į "Draugą", "Darbininką", "Lietuvių Die-

---

pavyzdys. Yra žinoma, kad pirmaisiais keliais metais vaikas daugiausiai remiasi savo pajautimu, o ne protu, nes pastarasis nėra dar pakankamai išvysytas. Todėl vaikai yra jautrūs, kaip radaras, tai atmosferai, kurioje jie gyvena ir visa tai, kas aplinkoje darosi, jie registruoja savo nervais ir širdele. Jie visą laiką seka ir pamėgdžioja. Jei kartais berniukas mamai yra nemandagus, ar tik nebus kada tėtis grįžęs iš darbo pavargęs ir nekantrus, atsakęs mamai šiurkščiai ir nemandagiai. Jei dukra nusidažo nagučius raudonai, ne visuomet tai yra draugės itaka, kažin ar mama nevartoja nagų lako? Jei vaikas neruošia pamoku ir nesidomi knygomis, gal jis niekada nemato savo tėvų skaitant ar reiškiant bet kokį susidomėjimą tiek suaugusių, tiek vaikų knygomis. Tai, ką tėvai jaučia vienas kitam, ir ka jie jaučia savo vaikui, vaikas jaučia tą patį. Jeigu tėvai leidžia jam juos išnaudoti, jis tai darys, nes jo sielos išsiplėtojimas nėra dar toks pajėgus, kad jis galėtų pats apsispręsti. Jam labai yra reikalinga tėvų pagalba ir nurodymai, kurie turi būti atlikti būtinai abiejų ir sutartinai, tik gink, Dieve, ne prieštaraujant vienas kitam.

Daug yra diskutuojama drausmės klausimais ir kaip ją atlikti, kurias priemones vartoti.

Vaiko siela, nuo pat kūdikystės, turi savyje teisingumo jausmą, skiria, kas yra teisinga ir kas klaidinga. Jis žino, kada jis nusikalsta ir tuo pat teisingumo pajautimu ar jausmu, jis žino, kad yra bausmė. Taip pat žino, kad už nuopelnus yra atpildas. Tačiau yra svarbu nepraleisti progu tą vaiko jausmą jo sieloje puoselėti. Vaiką bausti yra sunku ir tėvams paprastai tai yra daug skaudžiau, negu pačiam vaikui. Tačiau nubaudimas vaiką atpalaiduoja nuo įtempimo ir sąžinės graužimo. Jis gavo tai, ko nusipelnė. Kaip svarbu nubaudimas, taip lygiai svarbu ir pagyrimas, iškėlimas tų pastangų, kurias vaikas parodė.

Daugiausia reikėtų pabrėžti, kad vaiko auklėjimas yra pratęsimas paties savęs auklėjimo. Nes tuomet tėvai yra įpareigoti nuolat save sekti, nuolat save suvaldyti, apsvarstyti, ka ir kodėl jie taip daro ar sako, kad jų vaikas būtų išauklėtas taip, kaip jie to norėtų. Peršasi išvada, kad visoks auklėjimas yra pasiekiamas per auklėjimąsi.

nas" ir "Ateitį". Rašo beletristiką, įvairius straipsnius ir korespondencijas. Laimėjusi daugelį moksleivių konkursų ir yra "Draugo" "Akademinės prošvaistės" redakcinio kolektyvo narė.

Antrą premiją laimėjo Onutė Ališytė už rašinį: "Ką man duoda lietuviška spauda?".

"Mes prisimename Martyno Mažvydo kuklų leidinėlį: "Catechismusa prasty Szadei" — kuris buvo kertiniu akmeniu, ant kurio buvo dedamos tolimesnės mūsų spaudos rūmo plytos. Su tuo įvykiu prasidėjo mūsų tautos reikšmingas laikotarpis. Mūsų tautai buvo paduotas galingas kultūrinis pažangos įrankis, kuriuo ji kovojo nuo 1883 m. prieš rusinimo politiką.

Lietuvė motina prie ratelio mokiusi vaiką lietuviškų raidžių, liko amžiams lietuviško rašto simboliu. Juk ir šiandien laisvojo pasaulio lietuvų spauda yra bemaž vienintelė galinga priemonė, kurios pagalba galime ginti kenčiančios Lietuvos teises ir ryžtingai kovoti dėl jos laisvės . . ."

Onutė Ališytė yra Cicero gyventoja, Čikagos literatūros būrelio narė, lanko dramos mokyklą. Jos novelių buvo išspausdinta "Ateityje" ir "Drauge".

Trečia premija teko Rytei L. Spingytei už rašinį "Kokios mano pareigos Lietuvai ir gyvenamam kraštui?".

"Gyvendama Amerikoje, šiame įvairių tautybių krašte, man kaip lietuvaitei augant ir brėstant tarp nelietuvių yra pavojus nutautėti. Bet kadangi mano gyslose teka lietuviškas kraujas, o kai išgirstu Lietuvos vardą, man suvirpa širdis, aš žinau, kad turiu išlikti ištikima Lietuvai.

Studentų tarpe turiu būti paprasta ir kukli, dalintis jų sumaynmais bei idėjomis, bet tuo pačiu atsiminti, kad esu lietuvė ir atstovauju lietuvių tautą.

Aš turiu būti religinga ir visa širdimi pasitikėti Dievu. Melsti jo pagalbos savo sunkiose valandose, melstis už kenčiančią Lietuvą . . ."

Rytė L. Spingytė lanko Pittsburgh universitetą. Pereitais metais ji laimėjo Pennsylvanijos veteranų skelbtą konkursą tema: "What Constitutes an Ideal Citizen". Ta stipendija jai leido studijuoti un-te. Tuo pačiu ji buvo išgarsinta veteranų spaudoje, nes Rytė L. Spingytė pasisakė už stropų piliečio dalyvavimą demokratinės valstybės gyvenime.

Iš šios trumpos apžvalgos skaitytojos gali susidaryti kuo gražiausią vaizdą apie mūsų akademinio jaunimo tautiškumą ir asmeninį kilnumą.

Laimėjo premijas

'Laiškų Lietuviams" mėnesinio religinio bei šeimos žurnalo, leidžiamo tėvų jėzuitų, Čikagoje suruošta me 10-ties metų minėjime — už paskelbtus konkursinius straipsnius šeimos ir jaunimo klausimais premijas laimėjo A. Jasaitytė-Kizienė — $30, Sonė Pipiraitė-Tomarienė — $20.

Meninėje dalyje dalyvavo dainininkė Nerija Linkevičiūtė, šokėjos Kritsina Žebrauskaitė, Audronė Tamošiūnaitė ir Jūraėt Jonikaitė. Grojo seserų Blandyčių trio.

Liūdnas moters gyvenimas Sovietų Rusijoje

AMERIKIEČIŲ KOREPONDENTŲ ĮSPŪDŽIAI

Mieste matysi pilkąją moterį, grįžtančią namo iš darbo, retkarčiais sustojančią prie vitrinų pasižiūrėti į menkas prekes, kurių ji tačiau neišgali nusipirkti. Pigaus gėlėto kartūno suknelėje ji atrodo netvarkingai ir apsmukusi, nes dažniausia yra stambaus sudėjimo ir nenešioja jokio gorseto. Jos plaukų spalva yra tokia, kokia ją apdovanojo prigimtis, dažniausia rusva, bet jie yra taip prastai apkirpti ir sušukuoti, kad kabo ant kaklo kaip suveltų vilnų kuodelis. Ji nenešioja nei skrybėlės nei kojinių, nei jokių papuošalų, o rankinukas ir batai padaryti iš pigios odos imitacijos.

Sutiksi ją sovietų fabrikuose, kolchozuose ar betaisančią kelius ir gatves. Užkalbinta, ji pasirems minutėlei ant savo darbo įrankio: kastuvo, šakės ar kirvio ir pažvelgs į tave sustingusiu be išraiškos žvilgsniu. Čia ji nešioja juodą dulkiną kombinzoną ir porą sunkių ilgais aulais batų. Kitur ji gal bus apsivilkusi pigiu gėlėtu chalatu su prijuoste ir vyriška švarku.

Laboratorijose, ligoninėse ar valdinėse įstaigose ji bus indiferentiška, oficiali, su baltu chalatu ar vyriškai kirpta eilute, plaukus susisukusi į kuodą. Ji automatiškai "atpils" smulkiausias statistikas apie socialistinės valstybės pažangą ir laimėjimus, nesileisdama į jokius asmeniškus pokalbius.

Sujunk tuos tris tipus ir gausi pilną šiandieninės sovietų moters vaizdą, aiškiai parodantį, kaip "nekapitalistinėje" valstybėje yra suprantamas moters "savarankiškumas". Iš tikrųjų, sovietų moteris yra nepriklausoma — emancipuota, ar ji to nori, ar ne. Ji yra atsiribojusi nuo savo vyro, nuo vaikų, nuo namų — trumpai tariant, nuo visko, kas moters gyvenimui yra svarbiausia. Atpalaiduota nuo visų buržuazinių išmislu tam, kad visas savo jėgas galėtų atiduoti komunistinei valstybei. Kur ji bedirbtu: ar įstaigose, ar fabrikuose, ar kolchozuose, ar prie miškų darbų ir kelių tiesimo — ant jos plačių pečių guli sovietiškojo septynerių metų plano pasisekimas. Be jos negalėtų būti įvykdytas joks planas, nes moterys sudaro 45% visos sovietų žmonių darbo jėgos. Neveltui didžiuliai plakatai šaukte šaukia, kad tik su jos (moters) pagalba viskas yra galima ir bus padaryta. "Metalų fabrikų darbininkės moterys, perviršykite savo normas!" šaukia vienas plakatas. "Petys į petį drauge su vyrais!" — ragina kitas; trečias plakatas rodo didelį būrį bežygiuojančių moterų su kastuvais ant pečių: "Mūsų moterys žygyje į komunizmą".

Taip, sovietų moterys dirba. Komunistų partija giriasi su pasididžiavimu, kad moterys sudaro 70% visų Rusijos gydytojų, medicinos technikų, mokytojų bei instruktorių; 40% visų Sovietų Mokslų Akademijos narių, 50% visų universitetų ir augštųjų mokyklų studentų, 40% visų pramonės ir 35% visų statybos darbininkų ir taip toliau. Moterys dirba visur — kaip krautuvių pardavėjos, stenografistės, mašininininkės, taip pat jos valdo sunkvežimius, didžiulius statybinius kranus, dirba su sunkiaisiais pneumatiniais grąžtais bei cementui malti mašinomis. Jos kasa griovius, tiesia kelius, plentus ir geležinkelius, dirba anglies bei metalų kasyklose.

Leningrado ir Maskvos teatruose yra dešimtys išgirtų primabalerinų, operų primadonų ir visa eilė talentingų artisčių - gražuolių; tačiau gatvėse, kur nepaliaujamai vyksta sovietų miestų statymas ir modernizavimas, šimtai tūkstančių moterų pluša: tiesia ir asfaltuoja kelius, veda kanalizaciją, nešioja plytas ir cementą. 8 val. ryto ir 6 val. vakaro žiemą ir vasarą miestų keliai užsikimšę tamsiai žaliais sukvežimiais, gabenančiais moteris šiems darbams.

Jeigu paklausi sovietę, augštą partijos pareigūnę, kodėl moterys dirba sunkius, vyriškus darbus, ji atsakys: "Todėl, kad jos mėgsta dirbti gryname ore". Kartais atsakys, kad karo metu moterys pavadavo fronte esančius vyrus, o dabar — "pasiliko dirbti iš įpratimo" ar "nepaprasto patrijotizmo". Nesunku atspėti kiek toje gražbylystėje yra tiesos. Sovietų valdžia vartoja visas socialines, finansines ir psichologines lazdas, kad išvarytų moteri dirbit. Populiarus šūkis: "Kas nedirba, tas nevalgo" — duoda aiškiai suprasti, kad kas nedirba, tas neturi teisės kur gyventi, negali leisti savo vaikų į mokyklas, negauna mediciniškos pagalbos ir nepajėgia jos išmaitinti ir aprengti.

Neseniai Ukrainoje ir Gudijoje buvo priimtas "antiparazito" įstatymas, kuriuo remiantis teismas turi teisę bausti kalėjimu ar ištrėmimu kiekvieną, kuris pajėgia dirbti, bet nedirba. Šis įstatymas, visų pirma yra taikomas į universitetą įstoti eilės laukiančiam jaunimui, bet jis gali priversti dirbti ir keikveiną moterį. Taip, sovietų valdžia garantuoja moteriai teisę dirbti, bet jokiu būdu negarantuoja teisės nedirbti.

Kas lieka sovietų moteriai be sunkaus darbo? Ką galima būtų pasakyti apie jos asmenišką gyvenimą, šeimą, namus? Kaip ji praleidžia savo laisvalaikį?

Pirmiausia, pagrindinis eilinės sovietų šeimos uždavinys yra ekonomiškai sudurti gala su galu. Vyras su žmona, abu dirbdami, labai mažai vienas antrą temato. O ir grįžus namo, šeimyniškam intymumui vietos nėra, nes vieną butą paprastai dalijasi kelios šeimos.

Palyginus su Vakarų pasaulio šeima, sovietų vyras ir žmona veda atskirą nuo vienas antro gyvenimą. Amerikoje, pvz., žmona automatiškai ir neginčijamai visuomenėje užima vietą šalia savo vyro ir kyla drauge su jo visuomeniška ar profesine pozicija. Tuo tarpu Sovietų Rusijoje moterys, kaip žmonos, viešame ir

Septynmečio plano įvykdymui įjungtos ir moterys. Šis sunkus vyriškas darbas — iškrauti sunkias metalines plokštes, atliekamas moterų.

politiniame gyvenime beveik nesireiškia. Maskvos augštuose diplomatiniuose priėmimuose, kur dalyvauja užsienio diplomatai su žmonomis, sovietų pareigūnai retai pasirodo su savosiomis, o jei ir atsiveda, tai susodina jas nuošaliame kamputyje prie atskiro stalo. Restoranuose retai tepamatysi vyrą su žmona drauge arba vieni vyrai, arba mišrios profesinės grupės.

Svetimšalio užkalbinta rusė dažnai visai laisvai kalba apie augštas kainas, savo darbą, vietų trūkumą, vaikus, tačiau nė viena niekad nepamini savo vyro nei jo užsiėmimo, o paklausta pasijunta nejaukiai arba visai nutyla.

Į vedybas ir skyrybas žiūrima kaip į eilinį formalumą, kuris tiek vyrui tiek moteriai neuždeda jokios pareigos nei atsakomybės. Šeima tai yra tiktai mašina prieaugliui auginti. Vakariečiai sociologai pastebi, kad šitoks šeimos nuvertinimas ir nelaikymas jos kaip nedalomo vieneto yra kaltas dėl jų dorovinių papročių palaidumo. Nelegaliais vaikais rūpinasi valdžia — vyrui prie jų išlaikymo prisidėti nereikia. Iš kitos pusės — abortai yra, jei ne skatinami, tai lengvai toleruojami, o su jais susijusios išlaidos yra valdžios padengiamos.

Dar sumaniau negu nuo savo vyro — sovietinė moteris yra atpalaiduota nuo savo vaikų.

Kol jis dar visai mažas, ji gali pati jį prižiūrėti arba, išeidama dirbti palikti bobutei. Tačiau dažniausia ji yra raginama jau vieno mėnesio kūdikį darbo metu atiduoti lopšelio globai (turbūt kad nebūtų kada prie kūdikio prisirišti ir jį pamilti). Nuo trijų iki septynerių metų amžiaus vaikai eina į valstybinį vaikų darželį. Septynerių metų vaikas pradeda lankyti pradžios mokyklą ir nuo dabar jis yra praktiškai perduodamas valstybės globai. Po pamokų jis yra raginamas pasilikti mokykloje žaidimams, sportui ir komunistiškam ideologiniam švietimui, ar lankyti jaunųjų pionierių ar komsomolų klubus. Vasaros atostogų metu vaikai važiuoja į valdžios jaunimo stovyklas. Iš viso, valdžia atima tiek daug vaiko laiko, kad šeimai, jeigu taip galima bendrą vyro ir moters egzistenciją pavadinti, jo taip ir nelieka. Pabrėždama komunistišką auklėjimą, valdžia dabar pradėjo steigti mokyklas-pensijonus vaikams nuo 7-17 metų, kur jie mokosi ir gyvena, matydami savo tėvus tiktai retkarčiais. Tuo būdu vaikas "jo paties labui" yra iš tėvų atimtas pačiais jautriausiais savo formavimosi metais.

O kaip su sovietinės moters namais, jų įrengimu, baldais? Nuo šitų rūpesčių ji yra laisva dėl to, kad ji beveik nieko neturi. Ji gali laikyti save laiminga, jeigu turi vieną kambarėlį, o negyvena kambario kampe, atsitvėrusi užuolaidomis. Dėlto Rusijos miestų gatvėse amžinai plaukia žmonių minios, nežiūrint, ar tai būtų diena ar naktis, kad vieši pastatai ir gatvės nepalyginamai geriau sutvarkytos už privačias gyvenamąsias patalpas.

Apie dalykus, kaip nuosava šviesi virtuvėlė su dulkių siurbliu, skalbimo mašina ir kitais moderniškais namų ruošos įrankiais, eilinės rusė moteris net sapnuoti negali, nes neįsivaizduoja, kaip jie atrodo.

Didžiule dalį moters laisvalaikio atima stovėjimas eilėje: prie duonos, mėsos, žuvies, pieno, rūbų, medžiagų, avalynės ir taip be galo . . .

Grožio salionų su kosmetikos gaminiais beveik nėra arba labai primityvūs. Ji gali pasirinkti vieną iš dviejų plaukų šukavimo būdų: ar susisukti kuodą ar pasidaryti pusmetinį sušukavimą, kuris atrodo kaip išpinta kanapinė virvė.

Kas liečia rūbus — dalykai nei kiek neatrodo geriau. Jie nėra pasipuošimui, o tik apsidengimui. Kai rusė sako savo vyrui: "Aš neturiu kuo apsivilkti", tai ji tikrai sako tiesą. Net į ištaigingą Bolshoi teatrą jos ateina su niūrios spalvos beformio susiuvimo suknelėmis ir storom medvilninėm kojinėm, kurių spalva primena obuolių košę.

Batai yra fantastiškai brangūs. Pora prasto išdirbimo storais padais batų, kokie Ameirkoje nekainuotų trijų dolerių — GUM, didelėje valdiškoje krautuvėje, Maskvoje, kainuoja trisdešimt dolerių. Plonos šilkinės kojinės — devyni doleriai, gorsetėlis — trisdešimt dolerių. Stanikėliai padarė pažangą, bent spalvoje. Dabar jie yra gaminami ryškiai ružavos ir mėlynos spalvos, anksčiau sovietinės moterys turėjo pakęsti žalius ir violetinius.

Pasktuiniu laiku sovietų valdžia nutarė, kad "sputnikai" negali atstoti moteriai gorsetėlio ar lūpų pieštuko. Ji sumanė palengvinti gyvenimą,

paleisdama rinkon pusę milijono rietimų gėlėto kartūno ir gabalus odos imitacijos batams ir rankinukams. Tačiau tai yra tik lašas jūroje. Tokių lašų jūroje pasitaiko ir daugiau, bet bendros sovietinės moters išvaizdos jie dar nepajėgia pakeisti nei jos gyvenimo palengvinti.

Tiesa, tam tikra dalis moterų neįeina į šių pilkųjų kategoriją. Tai yra partijos moterys, užimančios atsakingas vietas: laikraščių redaktorės, institutų, ligoninių vedėjos, augštos partijos — valdžios pareigūnės. Jų gyvenimo su augščiau minėtų eilinių moterų gyvenimu negalima lyginti. Jos gauna augštus atlyginimus, perka specialiose karutuvėse ir joms nieko, net vakarietišku standartu matuojant, netrūksta. Draugė Furtseva, Maskvos partijos komiteto galva, viena įtakingiausių Rusijos moterų, gauna mėnesiui 30.000 rublių atlyginimo. Tačiau šitos moterys sudaro tik 1% visų Rusijos moterų. Jos tikriausiai labai nustebtų, jeigu kasnors jas apkaltintų savo draugių darbininkių išnaudojimu, tačiau tai yra tikra tiesa. Jos nesėdi atsakingose vietose tam, kad apgintų moters teises, kad apsaugotų pačią moterį nuo išnaudojimo. Jos gauna tuos pasakiškai augštus atlyginimus tam, kad dar didesnes darbo normas iš savo draugių tauticėių išspaustų ir įtiktų savo viršininkams. Tuo tarpu kai 1.400.000 moterų, kurios priklauso komunistų partijai, turi šiokį tokį balsą, likusi masė — 113.000.000 moterų jokio balso neturi, nėra niekur atstovaujamos ir nesusiorganizavę. Visoje Sovietų Rusijoje nėra nė vienos grynai moteriškos organizacijos nei klubo (neskaitant komunistų partijos). Eilinė moteris plūkiasi kasdama griovius, skaldydama akmenis ir vienintelė jos viltis yra, kad gal rytoj gyvenimo sąlygos truputį pagerės.

O jeigu ji pasvajoja apie lengvesnį gyvenimą, gražesnę išvaizdą, papuošalus, jeigu ji norėtų pašvęsti daugiau laiko savo vyrui, savo vaikams — reiškia ji nėra užtenkamai nuo jų atsiribojusi, neužtenkamai persiėmusi partijos doktrina, trumpai tariant — dar nepaversta į mašiną.

Sunku atsikratyti to jausmo, kad Sovietų Rusijoje ne tik komunizmas, bet ir pati moteris išnaudoja moterį.

APIE LIETUVĘ MOTERĮ rašo Julija Urmonienė, lankiusis Lietuvoje su lietuvių amerikiečių ekskursija 1959 m. "Vilnis" 1959. XII. 8 d.

"Lietuvoje moterys turi lygias teises su vyrais, bet jos ir dirba lygiai su jais. Jos dirba prie statybų, įmonėje prie staklių, žemės ūkyje su traktoriumi, gamykloje inžinieriumi, gydytoju, ligoninėje slaugo ligonius ir t.t.

Lietuvos pramonėje sudaro 40% dirbančiųjų moterys. Savaime suprantama, kad moterys aktyviai dalyvauja kūrybiniame darbe lygiai su vyrais. Vykdomosios valdžios viršūnėse yra 4 moterys. Ministrų taryboje jų rodos nėra. Kodėl?

Aš pasigedau Lietuvoje moterų organizacijų. Jei moterų teisės lygios su vyrais, tai gerai. Bet moters paskirtis, jos misija toli pralenkia vyrą. Juk ji, ne kas kitas kaip ateities kartų gimdytoja. Moteris-motina auklėtoja naujosios kartos. Nors jaunuolius auklėja mokykla, bet ir motina turi daug įtakos vaikams.

Mūsų amžiuje mokslo pažanga stebuklus daro, bet dar niekas nieko netarė dėl gyvybės paslapties. Dar laboratorijose nepagaminama gyvybė. Netgi medicina neturi senatvei apibrėžti definicijos. Todėl ir šių dienų moteris tebeturi garbingą pasaulio motinos vardą.

Lietuvoje yra konsultacijos nėščioms moterims, darželiai ir lopšeliai vaikams, bet tai anaiptol neapima moters pašaukimo ir visų jos pareigų sudėtingumo.

Tiesa Lietuvoje leidžiamas moterims skirtas žurnalas "Moteris", kurį aš su vargu įsigijau. Ar jis pajėgs moteris auklėti, aš nežinau.

Mano nuomone, Lietuvos moterims reikėtų turėti savas moterų organizacijas (soivetų valdžia draudžia jas. Red.). Jos padėtų moterims rūpintis jų svarbiose pareigose, šeimos nesantaikos klausimais ir padėtų jaunoms moterims pasirengti garbingoms motinos pareigoms".

Paryžius – Prancūzijos kultūros ir meno židinys

JŪRATĖ JUŠKEVIČIŪTĖ - VARIAKOJIENĖ

Kultūra yra civilizacijos dalis apibūdinanti to laiko žmonių gyvenimą ir jų kūrybą. Ekonomija yra būdas, kuriuo žmonės ar jų grupės naudoja tą sukurtą medžiagą bei žemės turtus, norėdami patenkinti savo norus.

Prancūzijos kultūra yra seniai sukurta ir įamžinta daugybėje gražių pastatų ir paminklų, vaizduojančių to meto žmonių galvojimą ir jų kuriamąją dvasią. Daugelis jų dar šiandien tebestovi ir yra virtę pavyzdžiais dabartinių dienų architektūrai, kiti dar yra užsilikę iš akmens amžiaus meno, liudijančio apie tų žmonių meninį ir mokslinį pajėgumą.

51 m. prieš Kristų Julius Cezaris užkariavo Prancūziją, pastatė daug didingų pastatų, kurie liudija apie jo viešpatavimą. Dabartinis Paryžius ir yra išaugęs iš romėnų žvejų kaimelio. Iš tų laikų yra užsilikusių dar ir namų griuvėsių. Paryžiaus Viduramžių Meno muzėjus ir yra pastatytas ant romėnų maudyklos pamatų.

Dabartinis prancūzas galvoja, kad menas yra atkūrimas ko nors seno. Jie sukaupia daug dėmesio naujai kūrybai, bet lygiai su tokiu pat atsidėjimu jie palaiko senąją, pvz. dar naudoja metodus audimui mezginių ir audeklų, kuriuos vartojo jų proseneliai prieš šimtus metų.

Laikui bėgant augo ir žmonių kūrybingumas. Turėdami gerus pagrindus, jie toliau siekė sukurti ką nors naujo. 1100-1200 metais prancūzai sukūrė gotikos stilių, kurį įamžino pastatydami tą didelę ir gražią Notre Dame katedrą Paryžiuje. Ją puošia šimtai skulptūrų, vitražuose atsispindi Kristaus gyvenimas. Iš viso niekur kitur nepasikartoja turtinga ir gausi ornamentika.

Bekuriant katedrą buvo įsteigta ir katedros mokykla, iš kurios 1150 m. išaugo pirmasis prancūzų universitetas — Paryžius. Iš viso Prancūzija turi 17 universitetų. Dvejeta jų įsteigti 13 šimtmetyje, 1 — 14 ir 6 įamžinę prancūzų kultūrą 15 šimtmetyje. Pats naujausias universitetas yra Lyono, kuris 1888 m. atidarė savo duris didesniam jaunuolių skaičiui siekti augštojo mokslo. Universitetai yra valdžios išlaikomi ir už mokslą nereikia mokėti, bet už tai pats mokslas yra augštai pastatytas ir yra gan sunkus. Todėl nevisi įstojusieji turi galimybę baigti.

Tautinė biblioteka Paryžiuje yra antra savo didumu pasaulyje. Ji yra lygi "Library of Congress", kuri yra skaitoma didžiausia. Prancūzai yra charakteringi tuo, kad jie knygų neskolina, bet perka ir vėliau parduoda. Knygos Prancūzijoje yra pigiai įrištos ir todėl nebrangios. Paryžiuje upės Senos krantai yra nusėti daugybe mažyčių būdelių, kuriose perkamos ir parduodamos knygos.

Paryžius yra vienas iš garsiausių Europos miestų, ne vien tik kaip madų centras, bet taip pat kaip miestas su sena istorija ir puikiais istoriniais pastatais, kurių jis turi ne vieną.

12 šimt. karalius Pilypas Augustas pastatė didelius karališkus rūmus ant Senos upės kranto, pavadindamas juos Liuvru. Septyni Prancūzijos karaliai ten gyveno ir kiekvienas kuo nors prisidėjo prie tų rūmų išplėtimo ir puošimo. Prasidėjus Prancūzijos Revoliucijai 1793 m. Liuvras buvo paverstas į muzėjų. Nuo to laiko jis savyje telkia daug istorijos, meno ir mokslo medžiagos ir yra virtęs vienas iš didžiausių ir garsiausių muzėjų pasaulyje. Čia galima rasti prancūzų, italų, ispanų, suomių, danų, vokiečių, anglų ir amerikiečių meno pavyzdžius. Garsioji Da Vinci "Mona Lisa" sutraukia kasdien prie savęs nemažą žiūrovų būrį.

Ne vien paveikslai puošia Liuvro sienas. Liuvras turi turtingą senienų rinkinį, kurios yra atgabentos iš tolimo Oriento ir Egipto. Romėnų ir graikų kultūros palikimas puošia Liuvro sales. Jų dievų milžiniškos statulos patraukia ne vieną. Žiūrovą pirmiausia pasitinka graikų meilės deivė — Miloso Venera, vėliau Atėna, Diana.

Liuvre surado sau prieglobstį visos Prancūzijos karalių karūnų brangenybės.

Pagerbti Prancūzijos kariuomenę, 1808 m. Napoleonas įsakė pastatyti Triumfo Arką. Daugybė skulptūrų puošiančių arką vaizduoja Napoleono laimėjimus. Vėliau joje buvo iškalti kiti, vėlyvesni prancūzų istorijos faktai. Prancūzijos Nežinomo Karėivio kapas yra šios arkos papėdėje, kur 1920 m. buvo uždegta amžinoji ugnis.

Didysis Prancūzijos imperatorius Napoleonas surado sau amžino poilsio vietą savo numylėtam Paryžiuje. Jo kūnas ilsisi Invalidų muzėjaus centre didžiuliame raudono granito

karste, kurį padovanojo Rusijos caras Nikalojus. Taip pat čia ilsisi Napoleonas II ir III-sis.

Invalidų muzėjuje yra speciali dalis skirta Napoleonui, kur galima rasti jo aprangą, kardus, karo lauko lovutę, laiškus, sąskaitas, jo paveikslus ir daugybę kitokių eksponatų surištų su Napoleono gyvenimu.

Eifelio bokštas neturi tokios senos istorijos, bet jis patraukia daug turistų ir yra visuomet surištas su Paryžiumi. Jis buvo pastatytas 1887 m. pasaulinei parodai. Per 50-tį metų tai buvo augščiausias pasaulyje pastatas.

Paryžiaus operos rūmai yra didžiausi pasaulyje. Jie buvo pirmą kartą atidaryti 1875 metais.

Į pietų vakarus nuo Paryžiaus rymo amžinai nutilęs prancūzų ir pasaulio istorijos liudininkas — Versalis. Kadaise ten buvo didžiausia prabanga, ekstravagantiškumas, muzika ir juokas skambėjo plačiai, kada Prancūzijos žmonės skendo skurde ir kentė badą.

Šie milžiniški rūmai buvo pastatyti karaliaus Liudviko XIV-jo, vėliau čia gyveno karalius Liudvikas XV-tasis ir Liudvikas XVI-tasis iki pat Prancūzų Revoliucijos. Spalio 6 d. 1789 m. Paryžiaus minia pirvertė Liudviką XVI-tąjį ir Mariją Antoinette sugrįžti į Paryžių, kur jų laukė mirtis — giliotina.

Šių rūmų veidrodžių salėje Prūsijos karalius Wilhelmas I-sis buvo karūnuotas Vokietijos imperatorium. Šioje salėje 1919 m. buvo pasirašyta Versalio sutartis, užbaigusi I-ąjį Pasaulinį karą.

Prancūzijos šventės dažniausia yra surištos su Katalikų Bažnyčia. Per šias šventes žmonės nedirba ir jas praleidžia šventiškoj nuotaikoj. Kalėdų šventės Prancūzijoje yra šeimos susivienijimo šventė, bet ne dovanų pasikeitimo, kaip kitur yra įprasta. Dovanomis jie pasikeičia tiktai per Naujus Metus.

Prancūzų šeimos gyvenimo centras yra namai, bet mažas žmonių skaičius priima savo svečius namuose. Daugumas prancūzų keliauja į kavines. Užtai Prancūzija ir yra pagarsėjusi savo kavinėmis — "cafe".

Kavinių ypatingai Paryžiuje yra labai daug. Vasaros metu jų skaičius dar padidėja, nes restoranai, kepyklos, gėrimų užeigos išstato staliukus su kėdėmis ant savo šaligatvių. Nuo pat ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro tose kavinėse pilna žmonių. Vakare jų skaičius dar padidėja; po dienos darbo žmonės ateina pasilsėti, pasišnekėti su draugais ar pažįstamais prie stiklo alaus arba dažniausia lengvųjų gėrimų ar ledų.

Prancūzijos ekonominis gyvenimas nėra prabangus, žmonių uždarbis yra mažas. Pinigo vertė kyla ir smunka. Kainos yra augštos ir ne visiems prieinamos.

Vidutinis prancūzas uždirba apie $20-$25 į savaitę. Žmonės su profesija uždirba daugiau, pvz. inžinieriai uždirba apie $60 į savaitę. Bet didelis skaičius prancūzų uždirba mažiau, negu $20 ar $25. Padavėjai restoranuose gauna nuo 10 iki 15% nuo klijento sąskaitos, ką pats klijentas turi užmokėti.

Daug kas gyvena iš arbatpinigių, todėl Prancūzijoje yra priimta duoti arbatpinigius už visus patarnavimus: kelionių vadovams, kine ar teatre už vietos suradimą, mašinos durų atidarymą ar uždarymą, kambario parodymą ir t.t.

Gatvėse matyti jaunų vyrų, kurie sau duoną užsidirba pardavinėdami saldainius, vaisius ar kitus niekučius, kartais rūbus.

Didesnės krautuvės, valdžios įstaigos, viešbučiai, fabrikai moka atlyginimus mažus, todėl žmonės dažnai dirba ilgesnes valandas.

Drabužiai ir maisto kainos yra augštos. Todėl nematyti didelės prabangos. Daug yra gražių originalų, bet paprastas prancūzas nepajėgia jų nupirkti. Vidutinė išeiginė suknelė kanuoja apie $40. Batų kainos prasideda nuo $10. Bendrai daugumas kitų prekių, išskyrus odekolonus, turi augštas kainas.

Maistas taip pat yra brangus. Vidutiniai pietūs kainuoja mažiausiai $3. Kainos daug priklauso nuo restorano ir apylinkės, geruose restoranuose tenka mokėti $7-8 už tuos pačius pietus.

Nežiūrint šių sunkių gyvenimo sąlygų žmonės yra linksmi, gyvi ir atrodo patenkinti savo gyvenimu. Charakteringa yra tas, kad beveik kiekvienas žmogus yra atskiras originalas, tas ypatingai žymu Paryžiuje. Originalumą išreiškia rūbais ar šukuosena.

Prancūzijos gamta yra labai graži. Šiaurinė dalis daugumoje lygi, o pietuose tęsiasi Alpių dalis — Jūros kalnai. Šių kalnų pietinėje pusėje auga prancūzų derlius — vynuogės. Vynuogynai tęsiasi visais pietiniais šlaitais palei pat Vidužemio jūrą.

Šioje gražioje gamtoje, saulėtame jūros pakraštyje, Rivieroje, gyvena visi Prancūzijos turtuoliai. Jie čia turi didelius ir ištaigingus namus bei vilas. Šioje pakrantėje ir įsikūrė du dideli Prancūzijos miestai, virtę vasarvietėmis — Nica ir Cannes. Abu miestai yra išsitiesę visu pajūriu. Visa pakrante eina didžiulė eilė baltų viešbučių. Taip pat čia yra palmių parkai gausūs gėlynais, kur ateina žmonės pasėdėti, pasigėrėti banguojančia jūra. Vaizdas ypatingai gražus vakare, kada pasirodo žvaigždės ir girdėti muzika iš artimų viešbučių. Šie du miestai po Paryžiaus yra daugiausiai turistų lankomi.

Prancūzija dabar pergyvena kritišką ekonominę padėtį; dabar ji nėra pajėgi kurti ką nors naujo. Reikia tikėti, kad laikui bėgant ji vėl atsistos ant stipresnių ekonominių pagrindų ir galės vėl kurti toliau taip gražiai pradėtą ir įamžintą savo seną kultūrą, kuri daug prisidėjo prie pasaulinės kultūros bei civilizacijos.

Moterys plačiame pasaulyje

Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos — UMOFC — Studijų Sesija, Tarptautinio Biuro ir Tarybos posėdžiai Paryžiuje

Pereitų metų rudenį Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unija suorganizavo Paryžiuje tarptautinę studijų sesiją, tema "Tikėjimo reikalavimai šių dienų materializmo akivaizdoje".

Šioje tarptautinėje studijų sesijoje dalyvavo 25 kraštų katalikių moterų atstovės. Pasaulio Lietuvių Katalikių Org. Sąjungą — PLKOS — atstovavo E. Turauskienė, S. Jokubauskaitė-Pagnier ir B. Šlepetytė-Venskuvienė.

Studijų sesija buvo pradėta UM OFC Dvasios vado Mgr. Lamoot paskaita "Tikėjimo reikalavimai šių dienų materializmo akivaizdoje". Šioje įžanginėje paskaitoje buvo išdėstytos pagrindinės mintys — sintezė principų, kurie turi vesti katalikių moterų akciją materialistinio pasaulio įvairiausiuose poreiškiuose.

Studijų sesijos temos gilesniam išstudijavimui buvo sudarytos keturios darbo komisijos: 1. Apaštalavimo problemos besiplečiančiuose miestuose; 2. Jaunų miesto ir kaimo moterų šeimyninės bei auklėjimo problemos; 3. Katalikių atsakomybė Afrikos moterų atžvilgiu ir 4. Katalikių mažumos kraštų apaštalavimo problemos. Lietuvės delegatės aktyviausiai reiškėsi antroje darbo komisijoje, kur jos turėjo progos iškelti lietuvės katalikės šeimyninės ir auklėjimo problemas tremtyje ir pavergtame krašte.

Antrą studijų sesijos dieną visos delegatės dalyvavo pamaldose už Tylos Bažnyčią, per kurias buvo giliai pasimelsta už kenčiančias sovietinio komunizmo priespaudoje.

Pasaulio Katalikių Moterų Org. Unija plačiai veikia daugelyje oficialių tarptautinių institucijų, kaip UNESCO, ONU, Europos Taryboje, FAO, Tarp-Amerikos Kraštų Vaikystės Institute, UNICEF ir kt.

Paskutinė studijų sesijos diena buvo skirta delegačių supažindinimui su Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos veikla UNESCO. Delegatės buvo priimtos UNESCO, kur jos turėjo specialų posėdį. Šiam posėdžiui pirmininkavo UNESCO vicedirektorius M. Hercich. Po posėdžio delegatėms buvo aprodyti UNESCO rūmai, pademonstruotos filmos apie UNESCO veiklą pasaulyje — kultūrinėje, auklėjimo ir mokslo srityse. Pasaulio Katalikių Mot. Org. Unijos Tarpt. Biuro dalis — 6 atstovės buvo priimtos UNESCO diretkoriaus p. Veronese, jų tarpe ir šio Biuro narė bei lietuvių katalikių atstovė B. Šlepetytė-Venskuvienė.

Uždarant UMOFC tarptautinę studijų sesiją, visuotiniame susirinkime delegatėms buvo patiektos rezoliucijos bendros studijų temos klausimais, keturių darbo komisijų, UM OFC akcijos prieš badą pasaulyje bei Pasaulinių Pabėgėlių Metų klausimais.

Tarptautinės studijų sesijos pradžioje atėjusi iš Jo Em. kardinolo Tardini telegrama suteikė delegatėms Jo Šventenybės popiežiaus Jono XXIII apaštališkąjį palaiminimą. Studijų sesijos pabaigoje Jo Em. kardinolas Pizzardo, UMOFC globėjas, telegrama išreiškė atstovėms Bažnyčios paskatinimą jų veiklai plačiame pasaulyje.

Prieš studijų sesiją ir po jos įvyko UMOFC Tarpt. Biuro posėdžiai, kuriuose dalyvavo ir lietuvių atstovė B. Šlepetytė-Venskuvienė. UMOFC Tarybos posėdžiuose dalyvavo lietuvių atstovė E. Turauskienė ir B. Šlepetytė-Venskuvienė. **B.T.V.**

Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos veikla

KLK MOTERŲ D-JOS HAMILTONO SKYR. ATŠVENTĖ DEŠIMTMETĮ

Pr. metų gruodžio 5-6 d.d., prisijungiant prie D-jos Globėjos, M. Marijos Nekalto Prasidėjimo šventės, iškilmingai buvo atšvęsta dešimtmečio sukaktis.

Šventė pradėta mišparais, kurie AV bažnyčioje buvo atlaikyti prieš Marijos šventę šeštadienį. Siose pamaldose dalyvavo beveik visos narės ir svečiai. Po pamaldų visi suėjo į parapijos salę, kur įvyko iškilmingas minėjimo posėdis ir vaišės. Narių ir svečių buvo trys didžiuliai stalai apsėsti.

Garbės svečių tarpe buvo artimiausias bendradarbis, skyriaus dvasios vadas kun. dr. J. Tadarauskas, vikaras kun. B. Jurkšas, T. Modestas, OFM, CV pirm. A. Sungailienė, Hamiltono B-nės v-bos pirm. Varanavičius, Hamiltono mergaičių skaučių tuntininkė Bagdonienė ir Delhi katalikių moterų atstovės.

Kun. dr. J. Tadarauskas savo žodyje pasidžiaugė skyriaus veikla, trumpai apibūdindamas nuveiktus darbus, nes būdamas kartu nuo pat skyriaus įsikūrimo,žino visą jo gyvenimą. Dar sveikino narių vyrai visuomenininkai: K. Stanaitis sporto klubo pirm. ir Kanados šachmatų meisteris P. Vaitonis.

Po sveikinimų pagrindinė minėjimo kalbėtoja, "Moters" redaktorė Iz. Matusevičūtė, kalbėjo tema: "Katalikės lietuvės moters misija išeivijoje". Ji kreipė moterų dėmesį į asmenybės auklėjimą ir vaikų auklėjimo aktualijas. Nors kiekviena žinome, ką turime daryti, bet kiekvienas priminimas, ypač tokių švenčių proga, priverčia susimąstyti ir sustiprina tolimesniam gyvenimui.

Po oficialios dalies buvo meninė programa, kurią išpildė pačių narių dukros.

Rytojaus dieną, sekmadienį, buvo šv. Mišios narių intencija ir narių bendra šv. Komunija.

Žvilgsnis atgal

Dešimt metų kelias gana ilgas ir buvo kartais lengvesnis, kartais sunkesnis, bet džiugina mintis, kad išlikome vienete ir pradžioje kuklų būrelį išplėtėme į nemažą narių skaičių. Didžiausia padėka tenka skyriaus įkūrėjai Pr. Žymantienei, kuri kun. dr. J. Tadarausko padrąsinta, su keleta kitų moterų sudarė pirmąją valdybą pati likdama pirmininke. Būdama karšta idealistė, mokėjo perduoti savo mintis ir kitoms moterims, greitai daugelį įtikino, kad Kat. Mot. D-jos sk. yra reikalingas ir jis turi gyvouti ir plėstis. O jai pasitraukus, kitos pirmininkavo: M. Vaitonienė, D. Kazlauskienė, K. Meškauskienė ir M. Tumaitienė ir atsidėjusios tęsė pradėtąjį darbą.

Jei kaikada ir susvyruodavo, bet mintis, kad skyrius turi gyvuoti, visada buvo labai stipri. Ir yra naudinga, nes pavienis asmuo niekada neįstengs padaryti to, ką gali įvykdyti dauguma susibūrę. Hamiltono lietuvės katalikės, artimo meilės jausmo vedamos, savo veikloje pirmiausia reiškėsi labdaros darbuose. Tai dirva plati ir darbui ribų nėra. Pačios neseniai pergyvenusios sunkumus Vokietijoje, gyvai atjautė ten dar likusius tautiečius ir, kiek sąlygos leido, visos narės noriai aukojo daug brangaus laiko ir darbo, kad jiems padėtų. Buvo ruošta įvairūs parengimai, ne vienas didelis viešas šokių vakaras, vaidinimai, minėjimai lėšų sutelkimui, iš kurių stambiomis sumomis buvo pasiųsta Vokietijoje likusiems lietuviams — seneliams bei prieglaudoms. Ir taip kelius metus. Vėliau, įsikūrus Hamiltone Šalpos Fondui, skyriui liko mažiau rūpesčių, galėjo daugiau laiko skirti savo kultūros reikalams ir artimo meilės darbams čia vietoje. Pradžioje buvo daug lietuvių ligonių Tbc sanatorijose. Skyrius įsipareigojo juos lankyti, ypač tuos, kurie neturėjo čia savo artimųjų ir buvo kas mėnesį visi lankomi, kiekvieną kartą nunešant kokių dovanėlių, o Kalėdų ir Velykų progomis buvo sudaromi ir didesni siuntinukai. Įdomu pažymėti, kad šiuo metu sanatorijose Hamiltone lietuvių nėra. Skyriui darbo dar mažiau. Bet pagyvenus atsirado nauja šaka ir vėl pareikalavo didelio atsidėjimo ir darbo. Paskutiniu laiku, kai tik pradėta kalbėti apie vargus Suvalkų trikampio lietuvių, Hamiltono katalikių moterų skyrius bene pirmasis atsiliepė pradėdamas siųsti jiems reikalingų dėvėtų rūbų. Pusantrų metų bėgyje pravesta du dideli rūbų rinkimo vajai vietos lietuvių tarpe. Rūbai buvo pačių moterų išrūšiuoti ir supakuoti, sudarant siuntinį kiekvienam gavėjui vardinį, nes kitokiu būdu negalima siųsti. Iki šiolei pasiųsta 64 siuntiniai. Pasiuntimo išlaidos apmokėtos iš skyriaus kasos $266. Retkarčiais skyrius aukojo ir kat. spaudai palaikyti.

Be to, skyrius neužmiršta brangios tėvynės ir prisimena žuvusius už Lietuvos laisvę. Pagal nusistovėjusią tvarką kas metai ta intencija užprašomos gedulingos šv. Mišios. Motinos dienos minėjimo proga, už mirusias motinas, už kurias nėra kas meldžiasi. Taip pat kas metai užprašomos šv. Mišios narių intencija ir kartu atliekama bendra šv. Komunija. Dar buvo užprašyta šv. Mišių ir kitomis intencijomis: prašant sveikatos vienai sunkiai ligonei, už mirusią skyriaus narę a.a. Bubelienę, du kartu už mirusius narių šeimos asmenis.

Skyrius arti stovi ir labai rūpinasi ir savo parapijos bažnyčios reikalais. Statant šią bažnyčią skyrius aukojo iš savo kasos grynais pinigais. Kad įamžinti skyriaus egzistavimą, nupirkta į bažnyčią viena Kryžiaus Kelių stotis (aštuntoji). Nupirktas ir padovanotas bažnyčiai vienas arnotas. Viso paaukota $200 sumoje. Atlikta daug kitų darbų, dalyvaujant bendrame kolonijos veikime. Jei sudarytas kada ir paprastas suėjimas — tai yra lietuviškas bendravimas ir duoda naudos. Skaitome, kad visa tai yra turtas į bendrą lietuvišką skrynią.

Svarbiausia susiorganizavome tam, kad pačios išliktume tikros lietuvės, o būdamos vienete lengviau tą įgyvendinsime. Ir tikrai, lietuvė katalikė moteris, kuri jaučia pareigą būti organizuota, ji savo širdimi ir visu savo gyvenimu yra tikra lietuvė. Jai gyvai rūpi visi tautos reikalai. Tė-

KLK Moterų D-jos Hamilton skyriaus valdyba: M. Tumaitienė, B. Lastauskienė, E. Klevienė, O. Bakaitienė ir A. Pilipavičienė

vynės laisvinimo idėja jai yra labai jautri ir tą mintį ji remia visada ir visur, kur tik gali.

Pradėdamos vienuoliktuosius veikimo metus širdingai kviečiame ir visas kitas, kurios dar skyriui nepriklauso, katalikes lietuves moteris, susiburti po KLK Moterų D-jos vėliava, po taip gražiu ir reikšmingu šūkiu: "Tiesa ir Meilė".

M. Tumaitienė.

KLK Moterų D-jos Prisikėlimo parapijos skyrius Toronte

Praėjusių metų spalio mėn. šis skyrius išsirinko naują valdybą: pirmininkė A. Kuolienė, vicepirm. A. Bražienė, sekretorė Z. Daugvainienė, iždininkė L. Murauskienė, socialinių reikalų vadovė Barcevičienė, parengimų vadovės Z. Balsevičienė ir Reginienė, Dvasios Vadas Tėvas Placidas, OFM.

Susirinkusi pirmo posėdžio naujoji valdyba nutarė šiais metais nerengti jokių kursų, o daugiau dėmesio kreipti į socialinius, karitatyvinius reikalus, į vaikų auklėjimo klausimą, į lietuviškam jaunimui paramos teikimą ir t.t.

Šią savo nustatytą programą skyrius energingai vykdo.

Soc. reik. vadovė p. Barcevičienė, pasikvietusi penkiolika sk. narių, Kalėdų proga aplankė įvairiose Toronto ligoninėse esančius lietuvius ligonius bei keliolika vargan patekusių šeimų su mažais vaikais. Ligoniai ir minėtos šemos buvo apdovanotos pinigais, rūbais ar kitais naudingais dalykėliais. Šiam reikalui sk. v-ba buvo skyrusi $130. Ypatingas dėmesys atkreiptas į Ontario ligoninėse esančius ligonius.

Rengiamasi platesniu mastu rinkti rūbus siuntiniams į Suvalkų trikampį.

Sk. v-ba, suprasdama vaikų auklėjimo svarbą, šiuo klausimu suruošė dvi paskaitas. Viena — Tėvo Pauliaus, OFM, skaityta visuotiniame narių sus-me gruodžio 13 d. Tos paskaitos tema — "Seksualinis vaiko auklėjimas" — sukėlė gyvo susidomėjimo. Panašūs klausimai mūsų skyriaus sus-muose jau ne kartą buvo diskutuojami. Visos aiškiai matome, kad praėjo tie laikai, kada vaikui buvo sakoma, kad mamytei jį gandras atnešęs. Ši auklėjimo sritis yra labai svarbi ir nepaprastai aktuali, todėl skyriaus valdyba nutarė parašyti ir atspausdinti šiuo klausimu brošiūrėlę, kuri galės daug padėti tėvams.

Mūsų sk. sus-mai vyksta kartą į mėnesį. Sausio mėn. sus-mas buvo padarytas platesniu mastu. Buvo sukviestos abiejų Toronto KLK Mot. D-jos skyrių narės bei visų Toronte esančių lietuvių moterų organizacijų atstovės. Paskaitai tema "Vaiko auklėjimas" buvo pakviesta socialinių reikalų srityje dirbanti, čia augštąjį mokslą baigusi, Regina Matukaitė. Šis pirmas plataus masto sus-mas buvo sušauktas ne vien tik pasiklausymui paskaitos, bet ypač norėta duoti progos visoms moterims bendrai susieiti, atsipalaiduoti nuo nuobodžios kasdienos, naudingai ir kultūringai praleisti laiką. Sus-mas todėl buvo neoficialus, labai šeimyniškas, draugiškas. Susirinkusios apie pusantro šimto moterų apsėdo visus Prisikėlimo parapijos kavinės stalus, besiklausydamos paskaitos, gyvai bediskutuodamos, besivaišindamos sk. v-bos suruoštais užkandžiais ir kavute, diskusijas valandėlei pertraukdamos sutartine daina, — tikrai naudingai ir maloniai praleido apie 3 val. sekmadeinio popiečio. Sk. valdyba, matydama šiam savo užsimojimui didelį pritarimą, mano panašius sus-mus sušaukti dažniau.

KLK Moterų D-jos Prisikėlimo parapijos skyriaus Toronte šių metų valdyba. Sėdi: iš kairės — pirm. A. Kuolienė, Dvasios Vadas Tėvas Placidas, OFM, sekretorė - koresp. Z. Daugvainienė; stovi iš kairės — Barcevičienė — soc. reik. vadovė, L. Murauskienė — iždininkė, Z. Balsevičienė — parengimų, meno vadovė, D. Bražienė — vicepirm., D. Reginienė — parengimų vadovė.

"Aušros" sporto klubo mergaičių globėjos Prisikėlimo parapijos KLK Moterų D-jos skyriaus pirmininkė A. Kuolienė įteikia $100 čekį — garbės stipendiją — stud. A. Šapokaitei. Prie mikrofono T. Paulius Baltakis, OFM.

Spalio mėn. skyrius turėjo labai gerai pavykusį parengimą — Rudens Lapų balių, o vasario mėn. — Užgavėnių balių.

Nesant galimybės iki ateinančių metų suruošti "Moters" žurnalui specialaus parengimo, tuo tarpu skirta "Moteriai" $100, šeštadieninei mokyklai taip pat paskirta vienkartinė $100 auka. Skyriaus globojamoms "Aušros" sporto klubo mergaitėms, jų įsteigtam stipendijų fondui paskirta $50, vaikų žuranalui "Eglutė" — $25.

Skyrius neužmiršta ir savo mielos Prisikėlimo bažnyčios: jos bažnytiniams indams pirkti paskyrė $100 ir prisidėjo prie naujų vargonų įsigyjimui lėšų telkimo, skirdamos taip pat $100 auką.

Finansiniai ir darbu remiamas N. Prasidėjimo seselių sumanymas statyti Vaikų Namus Toronte.

KNYGOS

Sibiro maldaknygė "Marija gelbėki mus", parašyta keturių lietuvaičių kalinių tolimojo Sibiro darbo stovykloje. Jau kartą apie šią maldaknygę esame rašę "Moteryje", kai ji buvo atspausdinta lietuvių kalba. Šių metų Vasario 16 proga maldaknygė išleista tėvų paulistų Bostone anglų ir lietuvių kalba.

Maldaknygėje yra duota ir pirmojo originalo nuotrauka ir ranka rašytas tekstas lietuvių kalba. Įvadą maldaknygei parašė kardinolas Richard Cushing, Bostono arkivyskupas.

Į anglų kalbą vertė kun. Kęstutis A. Trimakas, SJ.

Kardinolas Cushing savo labai jautrioje įžangoje sako: "Šias maldas galima trumpai apbudinti kaip kalbėjimą į Dievą. Jei nėra maldaknygių parašytų dvasininkų, tai visada galima kreiptis į Dievą paprasta ir nuoširdžia kalba, kaip mes kreipiamės į tėvus. Tai ir yra vienintelis būdas, kuri kaliniai Rusijos vergijoje ir naudoja. Keturios lietuvaitės gražiausiame savo gyvenimo žydėjime brutaliausiu būdu išplėštos iš savo namų ir kankinamos nežmoniškų darbo stovyklos prižiūrėtojų ir baisios aplinkos slaptai parašė šią maldaknygę".

Maldaknygės kaina vos 50 ct. Ją užsisakyti galima per BALFo reikalų vedėją. Rašyti: Rev. L. Jankus, 105 Grand St., Brooklyn 11, N.Y.

ŽYMIOS LIETUVĖS MOTERYS MITOLOGIJOJE IR ISTORIJOJE

Rinkinį mitologinių padavimų apie lietuvių deives ir žymias istorines moteris jau baigia spaudai paruošti dr. Martynas Anysas, bendradarbiaujant Iz. Matusevičiūtei.

Turinyje: Įvade nušviečiama senovės lietuvių tikyba bei istoriniai žymūs įvykiai, kuriuose reiškėsi istorinės lietuvės moterys. Duodamos šios mitologinės legendos: Jūratė ir Kastytis — Baltijos jūrų karalienė; Neringa — Kurtenos-Kuršių marių milžinė; Žemaitė — Žemaičių karalienė; Birutė — legendarinė bei istorinė vaidilutė ir kunigaikštienė; Agluona — šeimos herojiškos meilės įsikūnijimas; Klara-Skaistuolė—kerštas dėl mergaitės garbės įžeidimo; Mirga — Vytauto išgelbėtoja iš Krėvės pilies kalėjimo; Gražina — tėvynės gynėja; Emilija Platerytė — 1831 m. sukilimo herojė; kunigaikštienė Ona — politikė ir Lietuvos valstybės statytoja; Barbora Radvilaitė — Lietuvos-Lenkijos karalienė.

Rinkinys bus gausiai iliustruotas istorinėmis moterų bei istorinių vietų nuotraukomis. Rinkinio apimtis apie 150 puslapių. Tai bus knyga, kuri užpildys dideli trūkumą istorinės literatūros apie žymias lietuves moteris. Temos yra paimtos iš svetimų autorių pasaulinės literatūros: lenkų, rusų ir vokiečių, kurių autoriai kalba apie istorines lietuves moteris. Veikalas skiriamas daugiau moterims, o ypatingai jaunoms moksleivėms ir akademikėms geriau pažinti didingą lietuvių tautos praeitį. Daugelis jaunųjų jau nebežino prasmės mūsų mitologinių deivių vardų ir silpnai yra susipažinę su didingais mūsų tautos praeities įvykiais, kuriuose aktyviai reiškėsi garbinga lietuvė moteris.

Mados ir moterų grožis

Veda I. KAIRIENĖ

KĄ DĖVĖSIME PAVASARĮ?

Sausio mėnesio viduryje garsusis Dioro salono madų kūrėjas Yves Saint Loran sukėlė neabejotiną sensaciją — jis paskelbė madų grįžimą prie vad. 20-jų metų silueto. Sijonukai trumpi, vos dengia kelius, o palaidinukės laisvos ir ilgos, gerokai žemiau liemens. Krūtinė liko visiškai priplota. Net ir jo vakarinėse suknelių modeliuose būtų sunku įžiūrėti moteriškas formas. Moterys sukėlė audrą. Tuo pačiu metu italė Nina Ricci ir prancūzas Guy Laroche savo parodose patiekė visai skirtingus rūbus. Jie pirmiausia paliko natūralią liniją. Tiesa, sijonai visų trumpi ir liemens linija nuleista žemyn. Sijonų daugelis klostytų ir plačių. Švarkai šiek tiek ilgesni kaip pernai, kaikurie su labai didelėm apikaklėm. Tebėra madoje vadinamas Chanell švarkelis — palaidas, dažniausiai be sagų, trijų ketvirčių rankovėm. Po juo dėvima palaidinė su ilgesnėm rankovėm taip, kad jos kyšotų iš po švarkelio.

Pernai plačiai dėvėta sportinė suknelė - "shirtdress" ir šį sezoną bus viena iš mėgiamiausių. Ji siuvama statytom ir raglano, trumpom, pusilgėm ir ilgom rankovėm, didesne ir mažesne apikakle. Siuvama iš įvairiausių medžiagų — lino, medvilnės, dirbtino ir tikro šilko, taip pat ir vilnos. Dėvima užsegta ir atsegta apikakle, kartais su keliom eilėm karolių.

Ryškiausi pasikeitimai liemens linijoj ir rankovėse. Rankovės daromos plačiau įstatytos, laisvesnės, net parauktos. Daugelis jų į apačią platėjančios, papuoštos sagom. Taip pat grįžta vad. "šikšnosparninės" rankovės.

Spalvos pavasariui favorizuojamos ryškios. Anglas Hartnell, paprastai laikęsis konservatyvių pilkų ir rudų spalvų gatviniams drabužiams, patiekia visą eilę kostiumėlių raudonos, geltonos ir šviesiai violetinės spalvos. Dioro pavasarinėj kolekcijoj vyrauja koralinė ir gelsvai žalia spalva. Kiti naudoja daug languotos medžiagos, ypatingai paltams ir kostiumėliams. Tie langučiai įvairaus didumo — smulkučiai ir ypatingai dideli. Vasarinės suknelės gėlėtos ir šiaip raštuotos. Dažnai ant gėlėtos suknelės dėvimas lengvas vienos spalvos apsiaustas su tokiu pačiu pa-

mušalu kaip suknelė.

Grįžo ir plačiabrylė skrybėlė į pirmaeiles madas. Bryliai nešiajami atversti ir užversti, kieti ir išlenkti kaip kopūstlapis. Daugelis skrybėlaičių iš tos pačios medžiagos kaip suknelės. Aišku, tada reikia turėti daug skrybėlių. Gėlės, visokio didumo ir visokios spalvos puošia brylius, taip pat madoje kaspinai.

Vakarinės suknelės siuvamos iš organzos ir tinklo. Italijos salonai savo parodose patiekė visą eilę siuvinėtų ir aplikoutų ryškių spalvų suknelių. Tebėra madoje šaliai, dažnai tos pačios medžiagos kaip ir suknelės.

Batukai tebėra smaili. Tik labai ploni kulneliai paplatėjo truputį į apačią. Manoma, kad jie bus patogesni vaikščioti ir niekur neįstrigs.

Manoma, kad sekančių 10 metų laikotarpy bus pagamintos medžiagos, kurių visai nereikės lyginti. Jau dabar yra rinkoje visa eilė sintetinių medžiagų, kurios labai lengvai plaunasi ir padžiautos negręžtos beveik nereikalingos lygintuvo. Ateity manoma sintetinį plaušą maišyti su natūraliu — vilna, linu, medvilne.

Tuo būdu naujoji medžiaga turės natūralaus plaušo išvaizdą ir lankstumą ir sintetinio plaušo praktiškumą.

VYRO ŽVILGSNIS Į MOTERŲ RŪBUS

Toronto žurnalistas F. Tumpane prisiskaitęs užsienio madų karalių patarimų moterims, nusprendė pats tapti "neturtingos moters Dioru".

"Mūsų moterų akys nukreiptos į prancūzus", — rašo jis. — "Užsieniečiai diktuoja joms ką dėvėti. O kuo gi prastesnis aš — čia gimęs? Jos perdaug toli jieško patarimų — Paryžiuje, Niujorke, Londone. Kam viso to vargo, jei ir vietiniai vyrai čia pat Toronte gali joms pagelbėti. Kiekvienas šiek tiek apsitrynęs torontietis gerai žino, kas moteriai tinka. Aš žinau. Žinau ir stengsiuosi įrodyti".

Skrybelaitė! — reikia visada prisiminti, kad skrybėlė neturi būti pajuokos objektu. O kad ji nesukeltų juoko — nereikia jos perkrauti gėlėm. Kas gi gali būti paprastesnio! Argi būtina keliauti Paryžiun ar Niujorkan, kad sužinoti tokią aiškią tiesą? Skrybėlė neturi būti aplėpus ir neturi priminti nasturtų darželio. Vienos didelės aguonos ar trijų mažų visiškai pakanka. Puokštė pavers normalią skrybėlę į juokingą skrybėlę.

Suknelės — jei būtų įmanoma, moterys turėtų devėti vilnones sukneles žiemą ir lininės vasarą. Galbūt tai neįmanoma. Jei neįmanoma — gaila, nes niekas tiek elegancijos neteikia moteriai kaip vilnonė suknelė ar eilutė žiemą ir lininė vasarą. Suknelė gali būti pasiūta pagal bet kokį įmanomą fasoną, tik ne su prisiūtomis kabančiomis palomis. Palos ar uodegos suknelę sunaikina. Ir dar maža pastabėlė — jei moteris turi liekną liemeni, jai reikėtų dėvėti platų diržą. Niekas taip nepuošia jos liemens kaip platus juodas diržas.

Batai — ar kuris nors kitas batelis turėjo tokį pasisekimą ir pripažinimą kaip paprastas nepapuoštas atdaras batelis (pump)? Jis tinka visokiom progom, išskyrus pasivaikščiojimui po žvyrą, teniso aikštėj, ar skalbiant baltinius. Moteris neturėtų to pamiršti. Jei pamiršta — kenkia pati sau. Turbūt visam Toronte tėra 10 moterų, kurios gerai atrodytų žemom kulnim bateliais. Visos kitos ne.

"Šie patarimai", — baigia Tumpane, — "parašyti po eilės metų tyrimo ir su meile skiriami mano skaitytojoms. Žinoma, įrodyti savo dėkingumą, moterys galėtų sumesti po centą ir nupirkti man gražią dovaną".

I. K.

APIE FLIRTĄ

Šiame praktiškame amžiuje, kada nuleistos blakstienos tereiškia sumišimą, romantiškasis flirtas liko visai užmirštas. Vyras ir moteris arba yra įsimylėję arba paprasti draugai. Juk prisimenam iš ankstyvesniųjų metų kai egzistavo dar kažkas tarp tų dviejų kraštutinumų, kai labai laisvai ir atvirai buvo kalbama apie priešingąsias lytis, tuo pačiu leidžiant vyrui jaustis vyru ir moteriai moterimi, be jokios intencijos juos suporuoti. Flirtas tebuvo tik pareiškimas jausmų, drauge pripažįstant jų nepraktiškumą.

Kelionės būdavo puiki dirva flirtui. Bet šių dienų Amerikos traukiniai nesudaro tam nei sąlygų, nei nuotaikos. Vyrai vagonuose dažniausiai skuba pabaigti užsilikusius darbus arba geria bare vyriškoj kompanijoj. O kaip gi su lėktuvais? Amerikietis bet kokia kaina stengsis išvengti vietos šalia nepažįstamos moters. Juk jis gali būt kitų apkalbėtas. Tik jaunystė ir išviršinis grožis tepatraukia vyro dėmesį. Tuo būdu įvairaus amžiaus moterų vidinės vertybės lieka nepažintos ir neįvertintos.

Bet flirto palaidojime moterys yra lygiai kaltos kaip ir vyrai. Daugelis moterų yra visiškai nejautrios mažiems vyrų patarnavimams, kaip — durų atidarymui, vietos pasiūlymui, daiktų pakėlimui. Jos priskiria tai jieškojimui progų ir nuo to bėga. Po-

būviuose reta moteris teikia reikiamo dėmesio ten sutiktam vyrui. Jos žvilgsnis klaidžioja palubėm, o jos pasikalbėjimas dažniausiai nukrypsta į save iškeliantį monologą. Daugelis moterų labiau rūpinasi kaip jos atrodo, negu vyru, kuris į ją žiūri.

Flirto tisklas yra sukurti intymumo iliuziją paprastuose viešuose santykiuose. Tai yra saliutas priešingajai lyčiai, maža laikina kibirkštėlė tarp moters ir vyro, visai nereikalaujant ugnies. Ta kibirkštis suteiktų mūsų laikinam gyvenimui daug džiaugsmo ir giedros, jei mes išmoktumėm ją išlaikyti gyvą ir žėrinčią.

(M. M.)

Skaitytojų laiškai

Gerb. žurnalo "Moteris"
Redakcijai,

Nesuradus spaudoje nei pastabos, nei atitaisymo įsibrovusios klaidos straipsnyje "Bundančios Lietuvos švietėjos ir kultūrininkės", tilpusio "Moters" liepos-rugsėjo mėn. numeryje 1959 m., jaučiu pareigą aną netikslumą nurodyti.

Rašydama apie buv. Telšių mergaičių progimnazijos įsteigėją ir jos direktorę ponią Narutavičienę, autorė paminėjo ją vėliau buvus Lenkijos prezidento žmona.

Vargu būtų įmanoma sujungti viename asmenyje Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarą ir Lenkijos valstybės prezidentą, tuo labiau, kad tiek Lenkijos kaip ir Lietuvos sava-

rankiškas valdymasis buvo atkuriamas tuo pat laiku po Pirmojo Didžiojo karo.

Jonas Naruta - Narutavičius (taip jis žymėjo savo pavardę vizitinėse kortelėse) buvo advokatas ir Brevikių dvaro savininkas Alsėdžių miestelio pašonyje — tų Alsėdžių, kur savo laiku rezidavo vyskupas Merkelis Giedraitis ir kiti.

1918 metais, susirinkus Lietuvos Tarybai Vilniuje, p. Narutavičius atstovavo joje Žemaitiją. Jis buvo tarybоje vienintelis iš Žemaitijos. Lietuvos nepriklausomybės pradžioje Narutavičius buvo Telšių apskrities seimelio pirmininkas. Šiuos žodžius rašančiai teko tada seimelio posėdžiuose sekretoriauti. Pertvarkius savivaldybės administraciją apskrityje, seimelis buvo panaikintas, o jo vieton įsteigta apskrities valdyba, bet p. Narutavičius jokios tarnybos nebeužėmė, pasidavęs privačiai advokato pratkikai, ir tai ne ilgą laiką. Dėl kažkokio sveikatos trukdymo jis pasitraukė į privatų gyvenimą savo dvare, nors su visuomenininkais ryšių nenutraukė. Ponia Narutavičienė taip pat po karo švietimo darbo nebepradėjo.

Esant Lenkijoje valstybės prezidentu tūlam Narutavičiui, Žemaitijoje buvo žinoma, kad tai esąs mūsų Nepriklausomybės Akto signataro Narutavičiaus artimas giminaitis. Kai kas teigė, kad tikras brolis. Tačiau pats Naruta-Narutavičius apie tai tylėjo. Nors iš jauno Narutavičių namuose buvo vartojama lenkų kalba, kaip ir pas visus žemaičių bajorus, bet nesvetima buvo ir žemaičių kalba. Sūnūs augo patrijotinėje dvasioje, gimnazijos lankymo metais dalyvaudami lietuvių patrijotų slaptuose būreliuose dar rusų valdymo laikais. Ir vėliau tarnavo Lietuvai.

Reiškiu pagarbą

O. Algminienė.

DIDŽIAI GERBIAMA REDAKTORE,

1959 m. "Moters" 4 nr. 24 psl. yra patalpinta žinutė apie Amerikos Lietuvio Vaiko Ugdymo Draugiją: AL VUD. Šitoje žinutėje, pasirašytoje "Dalyvės" yra paduota ne visai tiksli informacija. Ten sakoma: "Ši draugija yra lyg tąsa jau Čikagoje buvusios Montessori d-jos, kuri irgi kėlė tuos pačius klausimus, bet daugiau Montessori auklėjimo dvasioje".

Kadangi tai neatitinka tikrovei, tai Amerikos Lietuvių Montessori D-jos valdyba kreipiasi į Jus maloniai prašydama sekančiame "Moters" numeryje įdėti patikslinimą:

1. ALVUD nėra AL Montessori D-jos tąsa, o yra atskiras vienetas, atsidalinęs iš ALM D-jos ir pasivadinęs ALVUD vardu.

2. ALM D-ja nėra **tik buvusi,** bet **esanti ir veikianti.** Ji ir toliau tęsia ir plečia savo veiklą — organizuodama paskaitas auklėjimo klausimais, steigia tėvams kursus, kuriuose praktiškai supažindinami tėvai su dvasinės vaiko higienos dėsniais ir jų pritaikymu šeimoje. Buvo suruošta montesorinių auklėjimo priemonių paroda, kuri susilaukė didelio susidomėjimo ir įvertinimo ne tik iš mūsų lietuviškosios visuomenės tarpo, bet ir iš amerikiečių pedagoginių sluogsnių. Pagaliau iš State of Illinois yra gautas leidimas ir Lietuviškam Vaikų Židinėliui. Kol bus surastos tinkamesnės patalpos, tai šiam Židinėliui užleido dalį savo namų M. A. Varnai ir D. Petrutytė.

Bendros žinios apie ALM D-ją

ALM D-ja buvo įsteigta 1958 m. lapkričio 21 d. Jos steigėja, žinoma montesorininkė, Marija Varnienė. D-jos steigimo reikalas kilo iš motinų, kurios susidomėjo montesoriniu auklėjimu, lankydamos D. Petrutytės paskaitas ir pamačiusios praktiškąjį darbą su vaikais M. Varnienės dideliu vargu ir pasiaukojimu išlaikomame Auklėjimo Židinėlyje, kurį ji įžiebė 1958 m. kovo mėn.

Šitam Židinėliui palaikyti, globoti bei plėsti ir buvo įsteigta ALM D-ja. Materialinį pagrindą šiam židinėliui suteikė A. Lietuvių Tautinės S-gos Centro Valdyba, atsiųsdama per p. K. Katkevičienę $1000 auką su sekančiu lydraščiu: Miela p. Katkevičiene, šią auką $1000 skiria p. Varnienės lietuvių mokyklos reikalams Amerikos Lietuvių Tautinės S-gos Centro Valdyba. Geriausios sėkmės. (pasirašė J. J. Bachunas. 1958. XI. 6). Ši auka buvo įteikta M. Varnienei ALM D-jos Steigiamojo Susirinkimo metu (1958. XI. 21 d.) ir yra naudojama auklėjimo priemonėms įgyti.

A. L. Montessori D-jos Valdyba.

AUSTRALIJOS MOTERYS RAŠO

"... Tai vienoje, tai antroje vietoje Australijoje bando organizuotis kat. moterys. Atrodo, kad reikalas pribrendo ir Adelaidėje. Jau antri metai Adelaidės katalikės moterys esame susibūrusius prie lietuvių "Carito" šalpos dr-jos ir save vadiname 'parapijos moterys". Bet kadangi Adelaidėje neturime savo lietuviškos parapijos, daug kas mus kritikuoja ir puola dėl vardo netikslumo.

Be to, esame nedaugelis ir neturėdamos nei įstatų, nei aiškių tikslų, jaučiamės lyg stovėtume ant smėlio pagrindo. Žodžiu, neturėdamos stipraus pagrindo ir jokio užnugario vieną dieną galime suklysti. Priėjome išvados, kad reikėtų persiorganizuoti į LK Moterų Dr-ją. Todėl prašome tikslesnių instrukcijų.

Šių metų kovo mėn. numatome šaukti steigiamąjį susirinkimą.

Su pagarba

A. Pusdešrytė - Stepanienė.

Pasaulinis Eucharistinis Kongresas

Lietuviai sparčiai ruošiasi Pasaulio Eucharistiniam Kongresui Muenchene Vokietijoje. Kongresas įvyks šių metų liepos 31 — rugpjūčio 7 d.d.

Garbės komitetą sudaro: J.E. vysk. V. Brizgys — pirm., vysk. V. Padolskis, Tėvas A. Bernatonis, kun. dr. J. Aviža, kun J. Tautkevičius.

Pakviesti bendradarbiauti: kun. B. Liubinas, A. Grinienė, dr. V. Dambrava, M. Musteikis, stud. A. Rugeniūtė, K. Žemaitis ir V. Bartusevičius.

Laukiama atvykstant 600 lietuvių iš JAV, Kanados, Škotijos ir Vokietijos. Yra surasta lietuvių reikalams puiki salė ir bažnyčia kun. dr. Avižos rūpesčiu.

Šalia bendrojo kongreso programos lietuviai turės savo religinę bei meninę programą. Bus laikomos Mišios ir sakomi pamokslai. Bus suruoštas bendras pobūvis, programoje dalyvaus muz. Budriūno vedamas choras "Darna".

Lietuviai melsis: Už visų laikų lietuvius — tikėjimo aukas; Už visų laikų lietuvius — tėvynės gynėjus; Už visus bolševikijoje kenčiančius lietuvius; Už visą lietuviškąjį jaunimą; Už visą lietuvių tautą; Už Katalikų Bažnyčią Lietuvoje.

Kongreso metu įvyks persekiojamos Bažnyčios pamaldos, kuriose dalyvaus ir lietuviai, giedodami savo kalba giesmes. Į šias pamaldas vyks eisena su tautinėmis bei bažnytinėmis vėliavomis. Bus išleistas lietuvių kalba vadovas.

Konkursai, premijos, vajai

KONKURSAI PRATĘSIAMI

"Moters" 1959 m. Nr. 2 (15) buvo paskelbti du konkursai: kun. dr. J. Prunskio $50 dovana skiriama "Moters" platintojai už daugiausiai naujų prenumeratų surinkimą ir antroji — Hamiltono St. Šalkauskio vardo ateitininkų kuopos premija $50 už geriausią straipsnį tema: "Lietuvės katalikės moters misija išeivijoje". Abu šie konkursai praęsiami **iki š.m. birželio mėn. 1 d.** tikslu, kad juose galėtų dalyvauti didesnis moterų skaičius.

Dar yra daugybė vietų, kur "Moteris" turėtų ir galėtų būti prenumeroujama, todėl surinkti naujų prenumeratų turėtų būti nesunku. (Prenumeratos mokestis turėtų būti atsiųstas kartu su sąrašu). Dar kartą maloniai kviečiame visa platintojas enefgingai konkurse dalyvauti.

Straipsnius, pasirašytus slapyvardžiu, o atskirame voke tikrąja pavarde siųsti šiuo adresu: Jury Komisija, 46 Delaware Ave., Toronto 3, Ontario, Canada.

Jury komisijos nariai: kun. dr. Pr. Gaida-Gaidamavičius, Elena Senkuvienė ir Antanina Grajauskaitė.

KLK Moterų D-jos Centro Valdyba ir "Moters" redaktorė.

MIELI LIETUVIAI,

LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas skelbia š.m. kovo mėnesį LITUANUS žurnalo vajaus mėnesiu, kurio metu bus telkiamos aukos šiam leidiniui paremti.

Komitetas kreipiasi į visą lietuvišką visuomenę ir maloniai prašo suprasti akademinio jaunimo norą dirbti Lietuvos naudai ir šį jo darbą auka paremti.

Lietuviško akademinio jaunimo vardu LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas nuoširdžiai dėkoja visiems lietuviams už jų malonią paramą, kurios dėka tebus įmanomas šio Lietuvai prasmingo darbo tęsimas.

Lituanus Žurnalui Remti komite-LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas: V. Kamantas, J. Smetona, N. Kersnauskaitė, V. Kasperavičiūtė, R. Minkūnas, J. Gailiušytė, L. Ješmantaitė, Č. Melsbakas.

Ką valgysime, kuo vaišinsime?

Veda BR. PABEDINSKIENĖ

Keletas taisyklių dėl daržovių ir vaisių mišrainių (vinegreto) paruošimo

• Daržovės įvairioms mišrainėms neturi būti pervirtos.

• Išvirtas daržoves gerai atšaldyti ir tik tada pjaustyti į gabalėlius.

• Sausi žirniai ar pupelės prieš verdant turi būti mirkomi vandeny apie 10 val.

• Kad obuoliai ar kiti vaisiai nepajuoduotų, reikia perlieti betkokių vaisių ar cukraus syrupu arba apšlakstyti citrinos sunka.

• Majonezą, alyvą ar grietinę dėti ant mišrainės tik kada ji gerai atšalus ir tik prieš pat ją paduodant ant stalo. Nebūtina majonezą daryti prieš kiekvieną mišrainę; jis padarytas gali ilgesnį laiką stovėti šaldytuve.

• Jeigu mišrainė dedama į salotų lapus, žiūrėti, kad salotų labai būtų nuimti nesulaužyti. Tai pasiekiama šiuo būdu: paimti saloto galvą ir jo šerdį apijauti peiliu; išėmus šerdį, paleisti į išpjovą stiprią vandens srovę, nuo kurios lapai pasidaro laisvi. Nuimtus lapus laikyti šaltame vandeny apie 30 min. Po to gerai nušluostyti servetėle.

• Medinių salotų indų neplauti vandeniu, bet tik iššluostyti švaria ir drėgna linine servetėle.

Kopūstų ir agurkų mišrainė

2 puodeliai pjaustytų kopūstų,
½ puodelio žalių pipirų,
1 šaukštas smulkiai spjaustytų svogūnų,
1 šaukštelis cukraus,
⅓ puodelio marinuotų agurkų, druskos pagal skonį (maždaug ½ šaukšto) ir
4 šaukštai majonezo.

Viską sumaišyti, sudėti į salotų lapus arba į atskirą indą. Papuošti ridisėlių rožytėmis.

Pupelių ir kopūstų mišrainė

1 puodelis virtų sautų pupelių,
1 puodelis smulkiai pjaustytų kopūstų,
1 šaukštas kapotų petruškų,
1 šaukštas kapotų svogūnų, druskos pagal skonį, truputis juodų pipirų ir
½ puodelio majonezo.

Pupeles, kopūstus, petruškas, svogūnus, druską, pipirus sumaišyti. Gerai atšaldžius, sumaišyti su maojnezu.

Užkeptos dešrelės

1 svaras dešrelių,
2 obuoliai,
1 oz. rudo cukraus,
4 pomidorai,
3 vidutinės bulvės,
1 oz. sviesto,
druskos, pipirų pagal skonį.

Darbas: Įmesti dešreles į verdantį vandenį ir pavirti 5 min. Ištepti kepimui indą (geriausiai pyrex) sviestu, iškloti indo dugną dešrelėmis, nulupti obuolius, išimti vidurius ir supjaustyti apskritais griežinėliais ir jais apkloti dešreles, apibarstyti cukrumi, ant cukraus dėti pjaustytus griežinėlius pomidorus, pabarstyti druska ir pipirais. Ant pomidorų dėti plonai pjaustytas bulves, apibarstyti druska ir pipirais pagal skonį, užpilti lydytu sviestu gerai ir kepti prie 400 F arba nat 6 R., apie pusę valandos uždengus indą. Tada nudengti ir dar kepti 15 min. arba kol bulvės iškeps ir gaus gražiai auksinę spalvą.

Užkepti kalafijorai

Nuvalyti gražią kalafijoro galvą nuo lapų, nuplauti keliuose vandenyse, ir įmesti į verdantį vandenį išvirti nesuskaldžius. Vandens pusantro litro. Išvirus nuvarvinti vandenį nesuardžius galvutės. Kepimo inde išleisti 1 šaukštą sviesto, įdėti kalafijorą apipilti iš viršaus sviestu ir apkepti karštame pečiuje kad kražiai pageltonuotų. Išėmus iš pečiaus apibarstyti kapotais kietais kiaušiniais ir kapotomis petruškomis, pasūdyti, papirinti ir aplieti svieste paspirgintai džiuvėsiais (bread crumbs).

Užkepti špinatai

2 svarai špinatų,
2 vidutiniai svogūnai,
6 biskvitai mirkyti piene arba 3 riekutės duonos mirkytos piene,
2 tryniai,
2 baltimai,
druskos, pipirų ir muškato riešuto pagal skonį.

Darbas: Nuplauti špinatus ir pavirti 8-9 min. Nusunkti ir sukapoti. Sukapotus svogūnus paspirginti svieste. Biskvitus arba duoną pamirkyti ir nuspausti. Sukapotus špinatus sumaišyti su paspirgintais svogūnais, mirkytais biskvitais, druska, pipirais, kas mėgsta, muškato riešutu ir dviem tryniais. Gerai sujungti, pridėti plaktus kiaušinio baltymus, lengva išmašyti. Forma kepimui ištepti sviestu ir išbarstyti džuvėsiais, suplti paruoštus špinatus apdėti sviesto gabaliukais ir kepti vidutiniame pečiuje 350 F. apie 40 min. Išvertus ant pusbliūdžio apipilti karštu sviestu, papuošti pamidorais ir kietais kiaušiniais. Į vidurį galima dėti riebaluose virtas bulves. Kepimo indas su skyle viduryje, kad išeitų špinatų vainikas.

Troškinta veršiena baltame vyne

2 svarus veršienos minkštimo prikamšyti lašinukais prieš tai juos pavoliojus į druskos, pipirų ir smulkiai kapotų petruškų mišinį. Patepti keptuvę sviestu ir apkloti lašinuku riekutėmis, apdėti plonai piaustytais svogūnais ir morkomis. Pastatyti ant ugnies, kai pradės lašinukai tirpti dėti prikamšytą lašinukais mėsą ir užpilti dideli stiklą nesaldaus balto vyno, padruskinti ir papirinti, uždėti daržoviu ir įvairių prieskonių, uždengti ir troškinti ant mažos ugnies apie 2 val. arbo kol bus minkšta. Išimti mėsą ant karšto pusbliūdžio. Nuimti riebalus, sunką, kur troškinosi mėsa, perkošti. Pastatyti ant ugnies, įpilti 1 stiklą balto vyno, kelis lašus citrinos sunkos, patirštinti ½ šaukštelio krakmolo, išleisto šaukšte šalto vandens. Sukaitinti ir užpilti kepsnį. Puošti kepsnį daržovėmis — žirniukais, pupelėmis ar kalafijorais bei virtomis bulvėmis aplbarstytomis kapotomis petruškomis.

Jautienos kepsnis

5 svarai jautienos mėsos,
2 šaukštai sviesto,
1 šaukštas džiuvėsių,
druskos ir pipirų,
½ citrinos sunkos,
1 šaukštas alyvos.

Iš vakaro paimti 5 sv. geros, minkštos jautienos mėsos, išmušti, įtrinti šaukštuką pipirų, citrinos sunkos ir alyvos. Sudėti į puodą, užvošti ir taip palikti iki rytojaus.

Kitą dieną dvi valandas prieš pietus įtrinti 2 šaukštukus druskos, sudėti į keptuvę, aptepti 2 šaukštais sviesto ir pastatyti į karštą krosnį. Kai iš visų pusių paraus, įpilti puoduką vandens ir 10 minučių laistyti tuo padažu, kuriame kepamas, iki bus gatava. Baigiant kepti, pabarstyti sausainiais.

Antis su veršienos indaru

3-4 svarų antis,
1 sv. veršienos,
1 pranc. bulka,
1 stiklinė pieno,
6 kiaušiniai,
½ sv. lašinių,
pipirų, šaknų, svogūną,
10 angl. pipirų,
2 lauro lapai,
1 šaukštas miltų,
3 šaukštai balto vyno,
1 šaukštas citrinos sunkos,
1 šaukštelis cukraus,
Flavour salt, prieskoniams.

Darbas: Paimti gražiai nuvalytą antį, perpjovus nugarą išimti nugarkaulį, prikimšti šitaip padarytu indaru: paimti 1 sv. veršienos, 1 šaukštą sviesto, 1 pranc. bulką išmirkytą ir išspaustą, 4 kiaušinių kiaušiniene su sviestu ir supjaustytu svogūnu, 10 angl. sugrūstų pipirų ir 2 žalius ikaušinius. Be to, į mišinį įdėti 1 šaukštelį cukraus, 3 šaukštelius balto vyno, 1 šaukštą citrinos sunkos, flavour druskos. Visa tai gerai sumalti, sugrūsti, išmaišyti, pertrinti, prikimšti antį ir užsiūti. Troškinti uždengus. Į keptuvę įdėti plonomis riekelėmis supjaustytų lašinių ir šakninių daržovių. Kai antis paraus, užpilti kelis šaukštus buljono, dažnai vartyti. Iškepus anti išimti, į padažą pridėti puse šaukšto miltų, gerai išmaišyti, įpilti 3 stiklines buljono, užvirinti, iškošus vėl užvirinti, užpilti antį, paduoti su marinuotais vaisiais.

Pyragas prie kavos

2½ puoduko miltų,
3 šaukšteliai kepimo miltelių,
¼ svaro sviesto arba crisco,
½ puoduko cukraus,
1 šaukštelis vanilijo ar kitų kokių kvapų,
1 kiaušinis,
⅔ puoduko rūgščios grietinės,
½ puoduko razinkų ar kapotų migdolų,
¼ šaukštelio druskos.

Darbas: Miltus, kepimo miltelius ir druska sumaišyti ir sieteliu persijoti. Riebalus, cukrų, kiaušinį ir vanilija gerai išplakti iki grietinės baltumo. Į ištrintus riebalus dėti po truputi miltų ir grietinės ir vis toliau trinti, kol bus sudėti visi miltai. Suberti migdolus ir razinkas

lengvai permaišyti. Tešlą dėti ant lygios metalinės keptuvės ar vainiko pavidalo. Pyrago viršų patepti plaktu kiaušiniu sumaišytu dviejuose šaukštuose pieno. Kepti prie 350 F apie 45 min.

Sūrio pyragas

1 sv. sūrio,
¼ sv. sviesto,
4 kiaušiniai,
1 puodukas cukraus,
vanilijos,
½ stiklinuko romo ar arako,
1 šaukštelis kepimo miltelių.
Tešlai:
1 sv. miltų,
½ sv. sviesto,
¼ sv. cukraus,
2 tryniai,
1 šaukštelis kepimo miltelių,
kvapų pagal skonį — vanilijos ar citrinos žievelės.

Darbas: Iš visų tešlai nurodytų dalių padaryti trapią tešlą ir padėti į šaldytuvą. Stengtis tešlą kuo mažiausiai maigyti rankomis, kad sviestas nepasileistų.

Varškė. Varškę vartoti labai sausą. Sutarkuoti ar pertrinti per sietelį. Trinti giliame bliūde su mediniu šaukštu arba miksmasteriu pridedant po vieną trynį ir po truputį cukraus ir ne perdaug kietą sviestą, kol viskas susijungs į gražią masę. Sudėti vanilijų ir romą. Norint turėti labai švelnią masę dar kartą pertrinti per sietą. Sustingusią miltinę tešlą iškočioti, iškloti ja kokios norit formos keptuvę taip kad kraštas tešlos apdengtų ir keptuvės šonus maždaug ½ colio. Tada į varškę sudėti kietai išplaktus baltymus, lengvai išmaišyti ir supilti ant iškočiotos tešlos, išlyginti ir kepti karštame pečiuje 400 F apie valandą laiko. Galima prieš kepant apibarstyti cukraus vanilija. Norint padaryti tortą iš šito kepinio — jį kepti apskritos formos keptuvėje, kai atšals ant viršaus užpilti sluogsnį Jello padaryto kokios norit spalvos ir jau pradedančio stingti. Kai sustings, viršų apdengti plakta grietinėle (vienas puodukas kremui grietinėlės ir du šaukštai icing cukraus) ir pabarstyti pjaustytais migdolais, truputį po pečiaus apgruzdintais.

Vaisiai virti riebaluose

4 džiovinti aprikosai,
2 vidutiniai obuoliai,
3 vidutiniai bananai,
1-os citrinos sunka cukraus (Caster) apibarsytmui,
riebalų virimui.
Tešlai:
2 oz. miltų,
1 arbat. šaukštelis cukraus (Caster),
1 kiaušinis,
2 arbat. šaukšteliai lydyto sviesto ar alyvos,
4 šaukštai drungno vandens.

Darbas: 1. Aprikosus mirkytus per naktį vandenyje nusausinti, obuolius nulupti ir išimti jų vidurius obuolių nesupjausčius ir supjaustyti neplonais apskritimais, nulupti bananus ir kiekvieną išilgai perpjauti.

2. Miltus, cukrų ir truputį druskos persijojus supilti į bliūdą, atsikrti ikaušinio trynį nuo baltymo. Padarius miltuose duobutę sudėti trynį, riebalus ir truputį vandens, išplakti gerai kad pasidarytų vienoda masė, supilti likusį vandenį, paplakti. Išplaktus batymus sujungti į tešlą metaliniu šaukštu.

3. Pamerkti priruoštus vaisius į tešlą kad gerai iš visų pusių apsidengtų tešla (geriausiai su šakute). Į užkaitintus riebalus mesti du ar tris iš karto ir virti apie 5 min. apverčiant kad gerai apgeltonuotų iš abiejų pusių. Nusausinti kad gerai nuvarvėtų riebalai ir apibarstyti cukrumi. Riebalai geriausiai vartoti alyvą ji nestingsta — kas nemėgsta alyvos gali vartoti kitus riebalus.

MIELOS SKAITYTOJOS,

Nuoširdžiai dėkodamos už iki šiol mums parodytą prielankumą, maloniai kviečiame ir toliau palaikyti mūsų žurnalą. Žurnalas leidžiamas tik prenumeratorių lėšomis. Yra kraštų, kur daugelis norėtų žurnalą užsisakyti, bet dėl valiutos didelio skirtumo nepajėgia. Leidėjos gi be Jūsų paramos taip pat yra nepajėgios siuntinėti didesnį skaičių nemokamai.

Užsisakydamos "Moterį", mielos skaitytojos, Jūs ne tik pačios skaitysite, bet suteiksite galimybės ir toms skaityti, kurios tikrai laukia žurnalo ir su dideliu noru skaito. "Moteris" yra vienintelis taip plačiai skaitomas lietuvių moterų žurnalas išeivijoje, ir mes turėtume turėti tiek moteriškos savigarbos, kad jį išlaikytume gražų, įdomų ir prieinamą visiems. O tai mes padarysime palaikydamos jį moraliai ir materialiai.

Dar neatsilyginusios už praeitus metus, labai prašomos tai padaryti. Prenumeratos kaina metams $3. Garbės prenumerata $5.

Prašome ir tikime, mielos skaitytojos, kad Jūs mus suprasite ir mums padėsite. "Moters" administracija.

"Moters" žurnalui aukojo

Toronto Prisikėlimo parapijos Kat. Moterų Draugijos skyrius $100.
Prel. M. Krupavičius, Cicero, Ill. $25.
Nuoširdus ačiū.

Garbės prenumeratos

Bajorūnienė M. — Detroit, Mich.,
Balandienė P. — Detroit, Mich.,
Brencienė Z. — Chicago, Ill.,
Briedienė B. — Chicago, Ill.,
Jokubaitienė J. — Detroit, Mich.,
Jonikienė D. — Hamilton, Ont.,
Kuzavinienė V. — Los Angeles. C.,
Lasevičiūtė B. — Chicago, Ill.,
Novickienė B. — Brooklyn, N.Y.,
Prunskytė A. — Chicago, Ill.,
Pupienė Z. — Chicago, Ill.,
Pumputienė J. — Maspeth, N.Y.,
Saplienė P. — Toronto, Ont.,
Šukelienė S. — Chicago, Ill.,
Yčienė V. — Toronto, Ont.

"MOTERS" TALKININKAI

"Moters" žurnalo leidėjos ir redakcija nuoširdžiai dėkoja p. Norai Kulpavičienei už paramą žurnalą iliustruojant ne vien patarimais, bet daugiausia pasinaudojant jos privačiomis knygomis bei albumais.

Dažnai mus paremia ir "Tėviškės Žiburiai", duodami nuotraukų ar net pagamintų klišių.

Paskutiniams numeriams "Moters" iliustravimui naudotasi p. M. F. Yokubynienės "Vilnius' Tarulio albumu, dr. M. ir V. Anysų senesnėmis knygomis bei Vilainio pereitais metais išleistu "Vaizdų albumu".

• • •

ATSILIEPIMAI APIE "MOTERĮ"

Š.m. vasario mėn. 4 d. Nr. 5 "Tėviškės Žiburiuose" bendradarbis Almus-Šalčius iš Niujorko pasigėrėjo gražiai iliustruota ir turiningai redaguojamu "Moters" žurnalu.

Be to, apie "Moterį" palankiai parašyta š.m. vasario mėn. "Darbininke" ir net panaudota pora nuotraukų moterų skyriaus iliustravimui.

Po kiekvieno "Moters" numerio pasirodymo "Draugo" "Moterų skyriaus" redaktorė visada skiria ilgesnį straipsnį, apžvelgti 'Moters" žurnalo turinį. "Moterį" " Draugo" skaitytojams dažniausia perstato mūsų ilgametė bendradarbė Emilija Petrauskaitė.

• • •

Atsiųsta paminėti

Vaikų auklėjimas šeimoje, kun. J. Danielius. Spaudė Saleziečių spaustuvė Italijoje, 1958 m. Tinka motinoms ir mokytojams.

Mišių paslaptis, kun. J. Danielius. (Apologetinė liturginė studija). London, 1959 m. Kanada. Kaina $2.

Lituanus — Lithuanian Collegiate quarterly, 1959 m. 1, 2, 3 ir 4 nr. Vyr. redaktorius P. V. Vygantas, administratorius G. Penikas. Spausdinamas Brooklyne, N.Y.

Lietuvių Dienos, 1960 m. sausio mėn. Vyr. redaktorius B. Brazdžionis, adm. A. Pauliukonis. Adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California. Metams $5.

Ateitis, 1960 m. sausio mėn. Adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N.Y.

Laiškai lietuviams, 1960 m. sausio mėn. Šeimos religinis žurnalas. Leidžia tėvai jėzuitai. Redaktorius T. J. Vaišnys, SJ, adm. T. P. Kleinotas, SJ.

Moterų Dirva, 1959 m. gruodžio mėn. ALRK Moterų S-gos organas. Adresas: 205 Luelde St., So. Bend., Indiana.

Eltos Informacija, leidžia VLIKo Vykd. Tarybos Informacijos Tarnyba. Reutlingen, Gartenstr. 5.

Saleziečių Balsas Nr. 4-5. Lietuvių katalikų misijų žurnalas. Red. kun. dr. J. Zeliauskas, Torino, Italija.